

МОНІТОРИНГОВЕ ДОСЛІДЖЕННЯ НАЦІОНАЛЬНА СТРАТЕГІЯ СПРИЯННЯ РОЗВИТКУ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА В УКРАЇНІ 2016-2020

2019

Проект Ради Європи «Сприяння участі громадян у демократичному процесі прийняття рішень в Україні»

МОНІТОРИНГОВЕ ДОСЛІДЖЕННЯ

Імплементация Національної стратегії сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні на 2016 – 2020 роки

Київ-2019

Українське видання: Моніторингове дослідження.
Імплементція Національної Стратегії сприяння розвитку
громадянського суспільства в Україні на 2016 – 2020 роки.

Цей звіт підготовлений в рамках впровадження
проекту Ради Європи «Сприяння участі громадян у
демократичному процесі прийняття рішень в Україні» у
співпраці з ГО «Лабораторія законодавчих ініціатив» та на
запит Секретаріату Кабінету Міністрів України. Погляди,
викладені у звіті, належать авторам і не обов'язково
відображають позицію Ради Європи.

Усі права захищені. Заява про дозвіл: жодна частина цієї
публікації не може бути відтворена у будь-якій формі або
будь-якими засобами, електронними чи механічними,
включаючи фотокопіювання, запис або будь-який інший
спосіб зберігання і пошуку інформації, без письмового
дозволу Офісу Ради Європи в Україні. Запити на отримання
дозволу, будь ласка, надсилайте до:

Відділ громадянського суспільства
Департамент демократичного врядування
Генеральний директорат з питань демократії Ради Європи
www.coe.int/civil-society

Проект «Сприяння участі громадян у демократичному
процесі прийняття рішень в Україні»
e-mail: Volodymyr.KEBALO@coe.int

Автори: Олександр Заславський, Володимир Скрипець,
Марія Соколова

Над матеріалом також працювали: Світлана Матвієнко,
Уляна Полтавець, Ірина Черпак, Марія Герелес
(с) Офіс Ради Європи в Україні, 2019

Зміст

ЗМІСТ	5
АНОТАЦІЯ	4
ОПИС СТРУКТУРИ МОНІТОРИНГОВОГО ЗВІТУ	5
СПИСОК СКОРОЧЕНЬ	6
МЕТОДОЛОГІЯ	7
РЕЗЮМЕ	8
1. ОПИС СИСТЕМИ СТРАТЕГІЇ СПРИЯННЯ РОЗВИТКУ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА	13
2. НЕДОЛІКИ СТРАТЕГІЇ ТА ПОВ'ЯЗАНИХ З НЕЮ ДОКУМЕНТІВ	16
3. РЕЗУЛЬТАТИ МОНІТОРИНГУ ІМПЛЕМЕНТАЦІЇ СТРАТЕГІЇ	28
3.1 Відповідність Планів Заходів завданням Стратегії	28
3.1.1 Відповідність національних Планів Заходів завданням Стратегії	28
3.1.2 Відповідність обласних програм та планів заходів завданням Стратегії	31
3.2 Процес написання та прийняття програмних документів	35
3.2.1 Процес написання Стратегії	35
3.2.2 Процес написання та прийняття Планів заходів	36
3.2.3 Процес написання та прийняття регіональних Програмта регіональних Планів заходів	39
3.2.4 Моніторинг сайтів ОДА	44
3.3. Імплементация Планів заходів	46
3.3.1 Імплементация Національних Планів заходів	46
3.3.2 Імплементация регіональних Програм та Планів заходів	47
3.4 Залученість громадськості до написання регуляцій	52
3.4.1 Залученість громадськості до написання регуляцій на національному рівні	52
3.4.2 Залученість громадськості до написання регуляцій на регіональному рівні	52

3.5 Роль різних акторів у імplementації Стратегії	54
3.5.1 Роль національних акторів у імplementації Стратегії	54
3.5.2 Роль регіональних акторів у імplementації Стратегії	58
3.6 Оцінка впливу імplementації Стратегії на стан розвитку громадянського суспільства	65
3.6.1 Національна Оцінка впливу імplementації Стратегії на стан розвитку громадянського суспільства	65
3.6.2 Регіональна Оцінка впливу імplementації Програм на стан розвитку громадянського суспільства	66
3.7 Комплексне врахування ґендерних аспектів	69
3.7.1 Комплексне врахування ґендерних аспектів на національному рівні	69
3.7.2 Комплексне врахування ґендерних аспектів на регіональному рівні	69
4. СТАН ВИКОНАННЯ ЗАВДАНЬ СТРАТЕГІЇ	71
5. РЕЗУЛЬТАТИ ОНЛАЙН-ОПИТУВАННЯ	82
6. РЕКОМЕНДАЦІЇ	85
6.1 Загальні рекомендації	85
6.2 Рекомендації для Плану заходів 2020	91
ДОДАТОК 1. МОЖЛИВІСТЬ ВИКОНАННЯ ЗАВДАНЬ ЗАПЛАНОВАНИМИ ЗАХОДАМИ НА НАЦІОНАЛЬНОМУ РІВНІ	95
ДОДАТОК 2. МОЖЛИВІСТЬ ВИКОНАННЯ ЗАВДАНЬ ЗАПЛАНОВАНИМИ ЗАХОДАМИ ВОЛИНСЬКОЇ ПРОГРАМИ	102
ДОДАТОК 3. МОЖЛИВІСТЬ ВИКОНАННЯ ЗАВДАНЬ ЗАПЛАНОВАНИМИ ЗАХОДАМИ ОДЕСЬКОЇ ПРОГРАМИ	103
ДОДАТОК 4. МОЖЛИВІСТЬ ВИКОНАННЯ ЗАВДАНЬ ЗАПЛАНОВАНИМИ ЗАХОДАМИ СУМСЬКОЇ ПРОГРАМИ	105
ДОДАТОК 5. МОЖЛИВІСТЬ ВИКОНАННЯ ЗАВДАНЬ ЗАПЛАНОВАНИМИ ЗАХОДАМИ ХАРКІВСЬКОЇ ПРОГРАМИ	107
ДОДАТОК 6. ДОСЛІДНИЦЬКІ ПИТАННЯ	111
ДОДАТОК 7. ПЕРЕЛІК ПРОБЛЕМ	112
ДОДАТОК 8. ОРІЄНТОВНІ КРИТЕРІЇ ПРОЗОРОСТІ ТА ІНКЛЮЗИВНОСТІ	114
СПИСОК ДЖЕРЕЛ	116

АНОТАЦІЯ

Дослідження присвячено моніторингу імплементації Національної Стратегії сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні на 2016 – 2020 роки. Моніторингове дослідження здійснювалося на запит Секретаріату Кабінету Міністрів України, як частина проекту Ради Європи «Сприяння участі громадян у демократичному процесі прийняття рішень в Україні». Метою дослідження була оцінка прогресу та досягнень в імплементації Стратегії та вивчення ролі органів виконавчої влади й Координаційних рад в імплементації Стратегії. У рамках дослідження були проаналізовані основні документи Стратегії, пов'язані нормативно-правові акти, проведено низку інтерв'ю з особами, залученими до імплементації Стратегії, та експертами.

ABSTRACT

A monitoring study on the implementation of the National Strategy for Civil Society Development in Ukraine (2016-2020) was carried out upon the request of the Secretariat of the Cabinet of Ministers of Ukraine as part of the implementation of the Council of Europe project "Promoting civil participation in democratic decision-making in Ukraine". It aimed at assessment of the progress and achievements in implementing the Strategy and at examination of the work and the results of the executive authorities and the Coordinating Boards in the implementation of the Strategy. Within this study, analysis of main documents of the Strategy and related regulations was made. Also, monitoring group conducted interviews with persons involved in implementation of the Strategy and experts.

Опис структури моніторингового звіту

Моніторинговий звіт складається з декількох частин. У **Методології** описано, які методи дослідження застосовувались. **Резюме** містить основні результати моніторингового звіту та короткий перелік рекомендацій.

Перший розділ основної частини «**Опис системи Стратегії**» містить інформацію про структуру Стратегії та опис того, які інституції та яким чином мали долучатись до впровадження Стратегії.

У другому розділі «**Недоліки Стратегії та пов'язаних з нею документів**» описуються недоліки Стратегії та методологічні обмеження дослідження, викликані недосконалістю Стратегії та пов'язаних документів.

У третьому розділі «**Результати моніторингу**» дається відповідь на поставлені авторами дослідження дослідницькі питання. Всього є 7 дослідницьких питань для національного та 7 аналогічних питань для обласного рівня¹. Розділ поділений на 7 частин, в кожній з яких дається відповідь на дослідницьке питання національного рівня та на аналогічне дослідницьке питання обласного рівня.

У четвертому розділі «**Стан виконання завдань**» можна знайти інформацію, щодо кількості виконаних, частково виконаних і не виконаних завдань та пояснення щодо того, чому певне завдання вважається виконаним або не виконаним.

У п'ятому розділі «**Результати онлайн-опитування**» представлені основні результати онлайн-опитування, проведеного Лабораторією Законодавчих Ініціатив, серед організацій громадянського суспільства стосовно Стратегії.

У шостому розділі «**Рекомендації**» наявні загальні рекомендації, що стосуються покращення всієї системи впровадження Стратегії та рекомендації для включення до Плану заходів на 2020 рік.

У Додатках наявні допоміжні та роз'яснювальні матеріали щодо дослідження.

¹ Їх перелік можна знайти в Додатку 8.

Список скорочень

- АПУ – Адміністрація Президента України
- ГС – громадянське суспільство
- Кабмін – Кабінет Міністрів України
- Координаційна рада – Координаційна рада сприяння розвитку громадянського суспільства
- Мінрегіон – Міністерство регіонального розвитку, будівництва та житлово–комунального господарства України
- Мінсоцполітики – Міністерство соціальної політики України
- Мінфін – Міністерство фінансів України
- НПА – нормативно–правовий акт
- ПДВ – податок на додану вартість
- ПДФО – податок на доходи фізичних осіб
- Програма (Програми) – регіональні цільові програми сприяння розвитку громадянського суспільства
- Регіональна Координаційна рада – Координаційна рада сприяння розвитку громадянського суспільства при ОДА або при голові ОДА
- СКМУ – Секретаріат Кабінету Міністрів України
- Стратегія – Національна Стратегія сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні на 2016 – 2020 роки
- ЦОВВ – центральні органи виконавчої влади

Методологія

Це моніторингове дослідження здійснювалося як частина проекту Ради Європи «Сприяння участі громадян у демократичному процесі прийняття рішень в Україні» і передбачало відповідь на визначені дослідницькі питання. Перелік дослідницьких питань можна знайти в Додатку № 6.

У рамках цього моніторингового дослідження було здійснено аналіз документів, пов'язаних із Національною Стратегією сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні на 2016 – 2020 роки. Був здійснений аналіз Планів заходів 2016-2019 років на виконання цієї Стратегії, звітів про виконання Планів заходів за 2016-2018 роки, Положення про Координаційну раду сприяння розвитку громадянського суспільства, протоколів засідань Координаційної ради. Було здійснено дослідження впровадження Стратегії на регіональному рівні. Зокрема були проаналізовані Волинська, Одеська, Сумська та Харківська області². На обласному рівні аналізувалися: Програми сприяння розвитку громадянського суспільства, Плани заходів, Звіти про виконання Планів заходів, Положення про Координаційні ради, протоколи їх засідань. Крім того, був проведений аналіз нормативно-правових актів, про які йде мова у Стратегії.

Було проведено низку глибинних напівструктурованих інтерв'ю:

- 11 інтерв'ю з особами, відповідальними за впровадження Стратегії, членами Координаційної ради, експертами щодо національного виміру імплементації Стратегії;
- 22 інтерв'ю з особами, відповідальними за впровадження Програм³, членами обласних Координаційних рад, експертами щодо регіонального виміру імплементації Стратегії.

Також було проведене онлайн опитування, в якому взяли участь представники 47 організацій громадянського суспільства.

² Ці області були вибрані на основі попереднього дослідження доступності документів, пов'язаних зі Стратегією, та з урахуванням результатів дослідження «Громадський супровід реалізації Національної стратегії сприяння розвитку громадянського суспільства на регіональному рівні», виконаного АСН.

³ Представники Волинської та Харківської ОДА повноцінно не представили свою позицію ні у формі інтерв'ю, ні у письмовому вигляді. До них неодноразово зверталися з проханням провести інтерв'ю або відповісти на питання опитувальника у письмовому вигляді.

Методологічні обмеження моніторингового дослідження описані у другому розділі. Зокрема, у зв'язку з відсутністю критеріїв оцінки виконання заходів, в моніторинговому дослідженні застосовувався наступний підхід: якщо звіт про виконання Плану заходів містить хоч якусь інформацію про виконання цього заходу, і ця інформація прямо не свідчить про невиконання заходу, тоді цей захід вважається імплементованим.

Факти, про які йде мова в моніторинговому дослідженні, мали місце в Україні в 2016-2019 роках. На прохання представників громадських ініціатив, які взяли участь у дослідженні, всі імена були змінені. З поваги до нереалізованих громадських ініціатив все інше було відображено так, як це було насправді.

Резюме

Моніторингове дослідження має декілька обмежень, викликаних недосконалістю Стратегії та пов'язаних з нею документів:

1. Відсутні чіткі визначення термінів «Громадянське суспільство» та «організації (інститути) громадянського суспільства». Це призводить до внутрішніх суперечностей Стратегії та різного тлумачення цих термінів на регіональному рівні.
2. Формулювання завдань є нечіткими та відсутні критерії оцінки виконання завдань і заходів. Це ускладнює оцінку того, чи було певне завдання, чи захід виконаними.
3. Частина завдань мають процесуальні формулювання. Виконання таких завдань необов'язково призведе до досягнення результату (покращення стану розвитку громадянського суспільства).
4. Подвійні формулювання завдань.
5. На регіональному рівні до Програм часто включаються непов'язані, з розвитком громадянського суспільства, напрями. Більшість з цих напрямів мають свої програмні документи. Це такі напрями як: національно-патріотичне виховання, культурно-мистецька сфера, проведення заходів тощо.
6. Державні службовці часто не записують у Плани на наступний рік заходи, у виконанні яких вони не впевнені. Це, зокрема, призводить до значних затримок затвердження різних планів заходів - у середньому на 5 місяців.

Крім цього, система імплементації Стратегії не містить низку характерних для програм розвитку особливостей:

1. Відсутнє часове планування. Як на національному, так і на регіональному рівні заходи та завдання в абсолютній більшості випадків заплановано виконати протягом всього часу дії програмних документів.
2. Відсутність виділеного фінансування. Всі завдання та заходи планувалося виконувати в межах наявних кошторисів органів влади.

3. Неврегульоване співвідношення між Національною Стратегією, регіональними Програмами та Планами заходів.

Частково вищеперераховані недоліки можуть бути пояснені позицією частини представників влади. Ця позиція полягає в тому, що держава не може розвивати громадянське суспільство, натомість, може лише опосередковано сприяти саморозвитку громадянського суспільства.

Стратегія містить перелік проблем, на вирішення яких спрямовані сформульовані в Стратегії завдання. Втім, завдання, визначені Стратегією, можуть вирішити 5 з 6 проблем-причин та 11,5 з 13 (1 проблема вирішується лише частково) проблем-наслідків⁴.

20 з 41 (49%) завдання не містять заходів на своє виконання.

12 з 41 (29%) завдань можна вважати такими, що значним чином можуть бути виконані запланованими заходами.

5 з 41 (12%) завдання можна вважати такими, що частково можуть бути виконані запланованими заходами.

4 з 41 (10%) завдання можна вважати такими, що лише незначним чином можуть бути виконані запланованими заходами.

	Кількість завдань, які не містять заходів на своє виконання	Кількість завдань, які можуть бути частково виконані запланованими заходами	Кількість завдань, які можуть бути значним чином виконані запланованими заходами
Волинська область	16 (62%)	4 (15%)	6 (23%)
Одеська область	15 (58%)	2 (7%)	9 (35%)
Сумська область	15 (58%)	4 (15%)	7 (27%)
Харківська область	10 (39%)	5 (19%)	11 (42%)

Регіональні Програми, зазвичай, не містять заходів на виконання тих 15 завдань, виконання яких [значним чином] не є можливим на обласному рівні. Винятком є Харківська область, де є заходи на виконання 1 такого завдання.

Швидкість затвердження Планів заходів на Національному рівні є незадовільною. Середня затримка складала 5 місяців.

Швидкість затвердження Програм та Планів заходів є, в цілому, задовільною у Волинській, Сумській та Харківській областях. В Одеській області швидкість затвердження Програми

4 Перелік проблем можна знайти в Додатку 7.

та Планів заходів є, в цілому, незадовільною. Рівень прозорості та інклюзивності процесу написання національних Планів заходів є середнім⁵. Фахові пропозиції від осіб, долучених до Координаційної ради, зазвичай приймалися; водночас, сторонній особі, яка не є членом Координаційної ради (чи іншого органу, з яким налагоджена інституціолізована комунікація) було б складно дізнатися про деталі процесу написання Планів заходів та долучитися до його розробки.

Рівень прозорості та інклюзивності процесу написання регіональних Програм та Планів заходів, загалом, є нижче середнього (процес написання регіональних Програм та Планів заходів є менш прозорим та інклюзивним, ніж процес написання національних Планів заходів). Пропозиції приймалися через механізм електронних консультацій. Громадськість мало знала про можливість бути долученою до процесу розробки та активно не залучалась. Якщо обговорення і відбувалися, то вони відбувалися лише на базі Громадської чи Координаційної ради. Сторонній особі було б важко дізнатися про те, що відбувається процес розробки Програми чи Плану заходів, деталі такого процесу та долучитися до нього.

	Кількість заходів, Плану заходів на 2016 рік, які можна вважати виконаними	Кількість заходів, Плану заходів на 2017 рік, які можна вважати виконаними	Кількість заходів, Плану заходів на 2018 рік, які можна вважати виконаними
Національний рівень	14 з 15 заходів (93 %)	20 з 21 заходів (95%)	12 з 12 заходів (100%)
Волинська область	План відсутній	5 з 20 заходів (25%)	7 з 20 заходів (35%)
Одеська область	План відсутній	14 з 14 заходів (100%)	20 з 21 заходів (95%)
Сумська область	План відсутній	35 з 38 заходів (92%)	41 з 43 заходів (95%)
Харківська область	0 (2) з 11 заходів * (18%)	20 з 33 заходів (60%)	19 з 29 заходів (65%)

* В звіті немає інформації про виконання жодного запланованого заходу, проте 2 з них точно були виконані.

До виконання всіх Планів заходів є зауваження, які деталізовані в розділі 3.3.2.

На національному рівні, представників громадянського суспільства долучали до розробки проектів нормативно-правових актів, спрямованих на імплементацію Стратегії в тому випадку, якщо ініціатива щодо розробки надходила від представників громадянського суспільства. Якщо влада ініціювала розробку певного НПА, то громадськість могли не долучати.

⁵ Критерії, на які орієнтувалися члени моніторингової групи при визначенні рівня прозорості та інклюзивності можна знайти в Додатку 8.

На регіональному рівні представників громадськості зазвичай не долучали до визначення пріоритетів конкурсів проектів. Винятком є Сумська область, де респонденти зазначали про залучення представників громадянського суспільства до написання програми по соціальному замовленню та до обговорення пріоритетів конкурсів проектів.

На Мінрегіон була покладена функція підготовки проектів Планів заходів. Зважаючи на постійні затримки у прийнятті Планів заходів, не можна вважати виконання цієї функції задовільною.

Координаційна рада не виконала завдання, які на неї покладались: методична допомога не надавалась, моніторинг не здійснювався, критерії виконання розроблені не були і фактично Координаційна рада не стала координуючим органом виконання Стратегії. Деякі члени Координаційної ради надавали методичну допомогу та здійснювали моніторинг на індивідуальній основі. Проблемною була і організація засідань Координаційної ради.

На СКМУ була покладена функція підготовки звітів про виконання Планів заходів. Фактично СКМУ став координуючим органом в системі імплементації Стратегії, крім координуючої ролі, СКМУ надавав методичну допомогу. Виконання своїх функцій СКМУ можна оцінити на задовільному рівні. СКМУ можна вважати органом, який найбільше зробив задля досягнення завдань Стратегії.

На регіональному рівні функції з розробки, імплементації та звітування про виконання Планів заходів виконували структурні підрозділи ОДА. Саме структурні підрозділи ОДА можна вважати такими, чия діяльність була найбільше (серед інших обласних акторів) спрямована на досягнення завдань Стратегії. Регіональні Координаційні ради не виконали покладені на них функції: методична допомога не надавалась, моніторинг не проводився, вони не стали координуючим органом. Винятком є Сумська область, де Координаційна рада надавала методичну допомогу та частково координувала імплементацію Програми.

Суб'єктивна оцінка впливу імплементації Стратегії на стан розвитку громадянського суспільства залежить від того, наскільки певна особа була залучена до імплементації Стратегії. Представники влади зазвичай оцінюють вплив Стратегії на рівні вище середньогоб. Представники громадянського суспільства, залучені до імплементації, оцінюють вплив Стратегії на рівні нижче середнього. Представники громадянського суспільства, не залучені до імплементації, оцінюють вплив Стратегії на низькому рівні. Це характерно і для національного, і для регіонального рівнів. Якщо резюмувати всі оцінки респондентів разом з оцінками учасників онлайн опитування, то загальна оцінка впливу імплементації Стратегії є низькою.

Комплексне врахування ґендерного аспекту відсутнє як на національному, так і на регіональному рівні. Стратегія і регіональні Програми є ґендерно нечутливими.

6 Якщо помістити всі оцінки респондентів на умовну шкалу, де оцінка впливу на високому рівні означає, що респондент говорив про значний позитивний вплив Стратегії, а оцінка впливу на низькому рівні означає, що респондент говорив про відсутність впливу Стратегії, то оцінка представників влади буде знаходитися ближче до високої.

За результатами моніторингу та з врахуванням оцінки респондентів:

6 з 41 (15%) завдання можна вважати виконаними.

11 з 41 (27%) завдання можна вважати частково виконаними.

24 з 41 (58%) завдання можна вважати не виконаними.

Загальні рекомендації майбутнім розробникам нової Стратегії:

1. Визначити коло організаційно-правових форм юридичних осіб, які належать до організацій громадянського суспільства.
2. виправити недоліки, пов'язані з формулюванням завдань.
3. Визначити критерії виконання завдань та заходів.
4. Встановити чіткі терміни подання пропозицій до Планів заходів.
5. Здійснити часове планування заходів та виконання Стратегії.
6. Узгодити національний та регіональний виміри Стратегії.
7. Створити централізований бюджет виконання Стратегії.
8. Забезпечити представництво регіональних організацій громадянського суспільства в Координаційній раді.
9. Розширити повноваження Координаційної ради, надавши їй можливість визначати виконання завдань та заходів.
10. Визначити орган, відповідальний за імплементацію та координацію Стратегії, з тим, щоб особа відповідальна з імплементацію Стратегії займала посаду рівня віце-прем'єра.
11. Врахувати реформу місцевого самоврядування, з тим, щоб залучити до виконання Стратегії об'єднані територіальні громади.
12. Залучити депутатів до роботи органу, що координує Стратегію.
13. Використовувати принципи ґендерного планування.

Ці рекомендації стосуються майбутньої Стратегії, їх врахування в Плані заходів на 2020 рік малоімовірне. Детальні рекомендації щодо Плану заходів на 2020 рік знаходяться у відповідному розділі цього моніторингового звіту. У резюме зазначені деякі організаційні рекомендації до Плану заходів 2020 рік, які актуальні і для майбутньої Стратегії.

1. Запровадити окремий сайт для інформаційного супроводу Стратегії, на якому будуть публікуватися пов'язані зі Стратегією документи, можна буде подавати пропозиції, обговорювати їх тощо.
2. Включити заходи з навчання державних службовців щодо надання соціальних послуг через соціальне замовлення з залученням організацій громадянського суспільства.
3. Включити заходи з навчання представників організацій громадянського суспільства навичок написання проектів для конкурсів проектів та роботи з бюджетними коштами.
4. Провести Конференцію, на якій обговорити результати імплементації Стратегії, Програм, Планів заходів, провести обмін досвідом між представниками різних ОДА.

5. Запровадити табличну форму звітності про виконання Планів заходів зі звітуванням, структурованим по заходах.
6. Надати у великих містах приміщення для проведення заходів організацій громадянського суспільства.

1. Опис системи Стратегії сприяння розвитку громадянського суспільства

Національна Стратегія сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні на 2016 – 2020 роки (далі – Стратегія) була затверджена Указом Президента України від 26 лютого 2016 року № 68/20167. Цей Указ встановлював відповідальних за впровадження Стратегії. Ним же була утворена Координаційна рада сприяння розвитку громадянського суспільства (далі – Координаційна рада).

Організаційна структура. Стратегія розроблялася, в основному, Адміністрацією Президента України (такий висновок можна зробити за результатами аналізу відповідей респондентів). Проте основна роль в її імplementації покладалася на Кабінет Міністрів України (далі – Кабмін). Так Кабмін мав розробляти та затверджувати Плани заходів щодо реалізації Стратегії і забезпечувати їх виконання. Також Кабмін мав звітувати про виконання Планів заходів. В середині Кабміну функції розробки Планів заходів поклали на Сектор розвитку громадянського суспільства Мінрегіону. Респонденти зазначали, що такий вибір був зроблений у зв'язку з тим, що Г. Зубко (Віце-прем'єр-міністр — Міністр регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства) є співголовою Координаційної ради. СКМУ відповідав за складення звітів про виконання Планів заходів.

Відповідно до програмних документів, Адміністрація Президента України (далі – АПУ) та сам Президент не мали бути долучені до розробки, імplementації чи моніторингу виконання будь-яких документів. Єдине, що напряду стосується Президента - це розміщення на його офіційному веб-сайті інформації про реалізацію Стратегії. Проте, АПУ формувала Координаційну раду, і у системі імplementації Стратегії саме Координаційна рада вважається «Президентським» органом (відповідно до аналізу відповідей респондентів). До неї входили як представники громадянського суспільства, так і представники виконавчої влади. Координаційна рада мала здійснювати методичне забезпечення, моніторинг, оцінку реалізації Стратегії. Для виконання цих завдань, зокрема, Координаційна рада мала

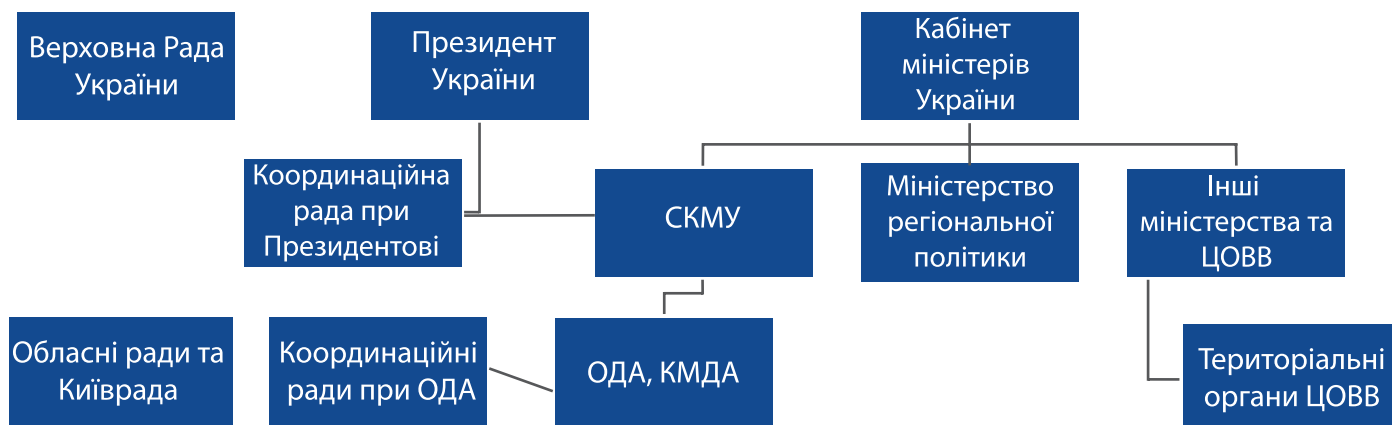
7 Указ Президента України від 26 лютого 2016 року № 68/2016 «Про сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні» <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/ru/68/2016>

визначити критерії оцінки ефективності та індикатори реалізації Стратегії. Крім цього, вона мала напрацьовувати законопроекти, які в подальшому Президент міг би направляти до ВРУ. Програмні документи Стратегії цього прямо не передбачають, проте майже всі респонденти вважають основною функцією Координаційної ради, як це впливає з назви, - координацію та узгодження позицій представників влади та громадянського суспільства. Наукове супроводження реалізації Стратегії має здійснювати Національний інститут стратегічних досліджень.

На регіональному рівні за імплементацію Стратегії відповідають ОДА та КМДА. На них покладалася відповідальність за розробку регіональних цільових програм сприяння розвитку громадянського суспільства, а також за розробку, затвердження та імплементацію планів заходів на виконання цих програм та національної Стратегії. Крім того, означені суб'єкти мали створити регіональні Координаційні ради сприяння розвитку громадянського суспільства (аналогія Координаційної ради при Президентові). Обласні ради мали затвердити регіональні програми та виділяти фінансування на виконання цих програм.

Фінансування основної Стратегії відбувалося в межах загальних кошторисів органів виконавчої влади.

Таким чином, організаційна складова системи імплементації Стратегії є різноманітною. Вона включає в себе президентську вертикаль у вигляді Координаційної ради, представництво громадянського суспільства у цій Координаційній раді та регіональних Координаційних радах, виконавчу гілку влади (у вигляді Кабміну, СКМУ та Мінрегіону) та регіональний рівень, до якого залучені ОДА, регіональні Координаційні ради та обласні ради.

Структура Стратегії. Стратегія є програмним документом. Такий документ встановлює проблеми, наявні у громадянському суспільстві України, та завдання, виконання яких має вирішити встановлені проблеми. Щорічні Плани заходів мають конкретизувати шляхи виконання завдань. На регіональному рівні структура дещо відрізняється. Регіональні цільові програми сприяння розвитку громадянського суспільства (далі – Програми) містять визначення проблем та завдань, які мають вирішити ці проблеми. Проте, на відміну від Стратегії, Програми містять очікувані результати виконання, розрахунок фінансових ресурсів, необхідних для виконання завдань, та орієнтовний перелік заходів, завдяки яким планується виконати завдання і досягти мети. Щорічні регіональні плани заходів мають містити конкретні заходи з виконання завдань. Отже, система імплементації як Стратегії, так і Програм містить наступний ланцюжок: **проблема, яка вирішується завданнями, які реалізуються через заходи.**

Стратегія має 6 розділів.

У першому розділі (Загальна частина) йдеться про важливу роль громадянського суспільства в демократичній державі та роль Революції Гідності, асоціації з ЄС та волонтерства в розвитку громадянського суспільства в Україні.

У другому розділі визначаються проблеми розвитку громадянського суспільства. Спочатку йде мова про загальні проблеми (які можна назвати проблеми-причини). Після визначення 6 цих загальних проблем автори зазначають, що такий стан речей призвів до 13 інших проблем (ці проблеми можна назвати проблеми-наслідки).

Третій розділ визначає принципи Стратегії та її мети, яка складається з 4 складових частин:

- сприятливі умови розвитку громадянського суспільства (далі – ГС),
- налагодження ефективної взаємодії ГС з органами влади,
- забезпечення додаткових можливостей для реалізації прав і свобод,
- задоволення суспільних інтересів через демократію участі.

Четвертий розділ містить у собі 41 завдання, які розділені на 4 стратегічні напрями. Повний перелік завдань міститься в Додатку 1.

П'ятий розділ встановлює відповідальних за реалізацію, моніторинг та оцінку виконання Стратегії.

Шостий розділ визначає фінансове забезпечення Стратегії з бюджетних та інших незаборонених законом джерел. Цей розділ також містить у собі пропозицію створення спеціального фонду розвитку громадянського суспільства.

Виконання завдань Стратегії відбувається шляхом розробки та впровадження щорічних Планів заходів. Для того, щоб зрозуміти, що заплановані заходи виконані, відповідальні підрозділи органів влади збирають інформацію про виконання Планів заходів та відображають її у звітах за результатами виконання Планів заходів.

2. Недоліки Стратегії та пов'язаних з нею документів

Здійснення моніторингового дослідження передбачає відповідь на низку дослідницьких питань. Надання відповідей на деякі з них є ускладненими, у зв'язку з обмеженнями та недоліками Стратегії та пов'язаних з нею документів. Варто також зазначити, що частина цих недоліків наявна не лише у Стратегії сприяння розвитку громадянського суспільства, а характерна для багатьох українських програмних документів.

У процесі дослідження були ідентифіковані фундаментально різні підходи суб'єктів вироблення та реалізації політики до ролі держави у процесі розвитку громадянського суспільства. Частина представників влади, з якими проводилися інтерв'ю, відзначали у своїх відповідях, що держава взагалі не може займатися розвитком громадянського суспільства. Держава «може лише створювати сприятливі умови». При цьому, це позиція службовців, які, в широкому сенсі, відповідають за державну політику у сфері сприяння розвитку громадянського суспільства. Якщо погоджуватися з такою позицією, то невідворотно виникає питання - чи повинна взагалі існувати державна стратегія в цій сфері, або чи можуть бути включені в цю стратегію напрямки, які на пряму не стосуються державної відповідальності (зокрема, якщо це НЕ законодавче врегулювання). Безвідносно того, чи погоджуються автори цього дослідження з такою позицією, необхідно підкреслити, що фундаментально різні підходи суб'єктів вироблення та реалізації політики до ролі держави у процесі розвитку громадянського суспільства жодним чином не сприяють виробленню злагоджених та дієвих державних політик. Можливо, саме цей парадигмальний розрив і став причиною нижче вказаних недоліків та обмежень як загальнонаціональних, так і регіональних документів (Стратегій, Програм та Планів).

Серед ключових недоліків можна виділити наступні:

1. Відсутність у Стратегії чітких визначень як громадянського суспільства, так й інститутів (організацій) громадянського суспільства. Ні Стратегія, ні Плани заходів не містять визначення організацій громадянського суспільства.

У текстах Стратегії та Програм активно використовуються терміни «організації громадянського суспільства» та «інститути громадянського суспільства». Втім на рівні нормативно-правового регулювання відсутня визначеність у вживанні цих термінів. Постанови Кабміну містять різні визначення поняття «інститути громадянського суспільства». Так, постанова 1049 визначає інститут

громадянського суспільства як «громадські об'єднання та їх відокремлені підрозділи із статусом юридичної особи, творчі спілки»⁸, а постанова 996 визначає їх як «громадські об'єднання, релігійні, благодійні організації, творчі спілки, професійні спілки та їх об'єднання, асоціації, організації роботодавців та їх об'єднання, органи самоорганізації населення, недержавні засоби масової інформації, інші непідприємницькі товариства та установи, легалізовані відповідно до законодавства»⁹. Крім цього, не варто плутати організації громадянського суспільства з громадськими об'єднаннями: громадські об'єднання - це тільки громадські організації та громадські спілки¹⁰.

Відсутність визначень у Стратегії має наслідком внутрішні суперечності її документів. Для прикладу, одним з принципів Стратегії є принцип недискримінації всіх видів організацій ГС. Одне з завдань Стратегії передбачає встановлення рівного доступу організацій громадянського суспільства до конкурсів проектів, розроблених організаціями ГС, ще одне завдання передбачає забезпечення рівного доступу організацій ГС до надання соціальних послуг. Серед заінтересованих сторін відсутній консенсус щодо того, що таке громадянське суспільство і які організації є організаціями громадянського суспільства. Якщо одні респонденти звужували варіації наявних у законодавстві визначень організації ГС, то інші, навпаки, зараховували до організацій ГС навіть ті організаційно-правові форми, що не визначені як організації ГС в жодному НПА. Це стосується, наприклад, політичних партій.

CASE BOX

Більшість респондентів¹¹ відносили релігійні організації до організацій ГС. Відповідно релігійні організації мали б, відповідно до принципу недискримінації, бути представленими в Координаційній раді, мати доступ до конкурсів проектів та надання соціальних послуг за бюджетні кошти. Проте релігійні організації таких можливостей не мають. Виникає питання, чи можна вважати завдання – виконаними, а принцип – дотриманим, якщо благодійні та громадські організації будуть мати доступ до конкурсів проектів та надання соціальних послуг, а релігійні не будуть. Те ж саме питання стосується недержавних засобів масової інформації, які за окремими НПА¹² теж відносяться до організацій громадянського суспільства.

8 Постанова КМУ від 12 жовтня 2011 р. № 1049 «Про затвердження Порядку проведення конкурсу з визначення програм (проектів, заходів), розроблених інститутами громадянського суспільства, для виконання (реалізації) яких надається фінансова підтримка» <https://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1049-2011-%D0%BF>

9 Постанова КМУ від 3 листопада 2010 р. № 996 «Про забезпечення участі громадськості у формуванні та реалізації державної політики» <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-2010-%D0%BF>

10 Закон України «Про громадські об'єднання» <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4572-17>

11 Варто зазначити, що при відповіді на питання чи є релігійні організації організаціями громадянського суспільства, більшість респондентів задумувалася над цим питанням і частина респондентів відповідали на це питання позитивно ймовірно задля того, щоб не виглядати налаштованими проти релігійних організацій та такими, що дискримінують їх.

12 Наприклад, Постанова КМУ від 3 листопада 2010 р. № 996 «Про забезпечення участі громадськості у формуванні та реалізації державної політики» <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-2010-%D0%BF>

Проблему відсутності чітких визначень намагалися вирішити розробники регіональних програм. Проте, відсутність чіткого визначення на національному рівні призвела до **багатоманіття визначень на регіональному рівні**. Серед аналізованих програм чотирьох областей, три містять певне визначення громадянського суспільства та організацій громадянського суспільства. Всі визначення громадянського суспільства відрізняються одне від одного – «сукупність суспільних інститутів»¹³, «стан суспільства»¹⁴, «сукупність громадян, об'єднань, асоціацій»¹⁵. Відрізняються й визначення організацій (інститутів) ГС.

ІМПАКТ БОХ

Харківська програма визначає їх як «громадські об'єднання, професійні і творчі спілки, бізнес-асоціації, організації роботодавців, благодійні організації, релігійні організації, недержавні засоби масової інформації, органи самоорганізації населення (ОСН), ініціативні групи громадян та інші непідприємницькі товариства і установи, легалізовані відповідно до законодавства України»¹⁶. Сумська програма містить схоже визначення, проте, не включає туди ініціативні групи громадян. Чіткого визначення організацій ГС в Волинській програмі немає. В Одеській програмі його немає також, проте якщо у Волинській програмі побіжно згадуються різні організаційно-правові форми, то у Одеській програмі йдеться в основному про громадські об'єднання та громадські організації.

2. Нечіткість завдань та відсутність критеріїв (це основний недолік), які б могли визначати виконання завдань Стратегії, подвійні та процесуальні формулювання, загальні формулювання без конкретики.

Перш ніж переходити до детального розгляду цієї проблеми, варто зазначити, що відповідно до розділу №5 Стратегії «Координаційна рада визначає критерії оцінки ефективності та індикатори реалізації Стратегії, які розробляються нею із залученням Національного інституту стратегічних досліджень, інших наукових установ, недержавних аналітичних центрів та незалежних експертів». Координаційна рада не виконала цю функцію (не прийняла відповідні критерії та індикатори), що призвело до ускладнення процесу моніторингу й оцінки реалізації Стратегії.

Оцінка реалізації Стратегії повинна дати відповідь на питання - скільки завдань Стратегії було виконано. Загальні та нечіткі формулювання, за відсутності критеріїв, ускладнюють визначення виконання завдань. Доволі чітко можна визначити лише завдання, пов'язані з прийняттям нор-

13 Регіональна цільова програма сприяння розвитку громадянського суспільства у Волинській області на 2016 – 2020 роки «Волинь. Громадський рух – 2020», затверджена рішенням Волинської обласної ради 14.07.2016 № 6/ 10 http://volynrada.gov.ua/sites/default/files/6_10_yata-ta---_t--tm.doc - 3 стор.

14 Обласна цільова програма сприяння розвитку громадянського суспільства на 2016 – 2020 роки затверджена рішенням Харківської обласної ради 14 квітня 2016 року № 110-VII http://oblrada.kharkov.ua/uploads/docs/Regional_programs/34_gromad_suspilstvo/110-VII_programa.doc - 4 стор.

15 Обласна програма сприяння розвитку громадянського суспільства на 2017 – 2020 роки затверджена рішенням Сумської обласної ради 22.12.2016 року № 110-VII http://media.sm.gov.ua/images/docs/2017/Vnytrishnya_polituka/programma_rgs.pdf - 3 стор.

16 Обласна цільова програма сприяння розвитку громадянського суспільства на 2016 – 2020 роки затверджена рішенням Харківської обласної ради 14 квітня 2016 року № 110-VII http://oblrada.kharkov.ua/uploads/docs/Regional_programs/34_gromad_suspilstvo/110-VII_programa.doc - 5 стор.

мативно-правових актів. За критерієм «так-ні» можна зрозуміти, що, наприклад, завдання «унормування на законодавчому рівні порядку ініціювання та проведення місцевих референдумів» було виконане, якщо ВРУ прийняла закон про місцевий референдум, де врегульовані питання ініціювання та проведення місцевих референдумів¹⁷. Проте, завдань, виконання яких можна визначити за «так-ні» критерієм, доволі мало.

CASE BOX

Чітке визначення виконання більшості завдань передбачає все ж встановлення рівня зміни певного показника, при досягненні якого завдання можна вважати виконаним. Для прикладу можна взяти завдання «удосконалення правового статусу, порядку створення, організації діяльності і припинення органів самоорганізації населення, розширення їх повноважень щодо участі у вирішенні питань місцевого значення».

Перший його недолік - це наявність п'ятьох складових (удосконалення трьох етапів діяльності органів самоорганізації, удосконалення статусу та розширення повноважень). Проте основний недолік в тому, що удосконалення можна розуміти по-різному. Удосконаленням можна вважати і мінімальні технічні правки, які, для прикладу, скоротять термін реєстрації на 1 день. Проте навряд таке удосконалення може вирішити сформульовані Стратегією проблеми або вважатися покращенням стану розвитку ГС. Мінімальне розширення повноважень теж можна трактувати як розширення, проте, воно не вирішує проблеми і не покращує стан розвитку ГС.

Інший приклад такого типу завдань – «запровадження ефективних механізмів надання фінансової підтримки громадським ініціативам, спрямованим на реалізацію цієї Стратегії». Ефективність механізму є відносним показником. Якби на виконання цього завдання був створений фонд, в рамках якого кожен рік на підтримку відповідних громадських ініціатив виділялося б 1000 гривень, то незрозуміло чи можна вважати такий механізм ефективним за відсутності критеріїв ефективності. Завдання «запровадження практики закупівлі соціальних та інших суспільно значущих послуг через соціальне замовлення та забезпечення рівного доступу організацій громадянського суспільства та бюджетних установ до надання соціальних та інших суспільно значущих послуг за рахунок бюджетних коштів» теж містить подвійне формулювання. Крім цього, не зрозуміло, що саме можна вважати запровадженням практики. Наскільки широкою має бути така практика, щоб вважатися запровадженою. Навряд чи запровадженням практики можна вважати декілька пілотних проектів, які охоплюють вузьке коло соціальних послуг.

Значну частину завдань становлять завдання саме такого типу, виконання яких складно оцінити без наявності чітких критеріїв виконання.

3. Процесуальні формулювання завдань. Частина завдань сформульована як здійснення певного процесу, який необов'язково буде мати якийсь результат чи позитивні зміни.

17 Втім, якби ВРУ визначила лише те, хто та як може ініціювати референдум, не визначивши його порядку, тоді б подвійне формулювання завдання не дозволило визначити, чи виконане воно

CASE BOX

Завдання «сприяння міжсекторальній співпраці у запобіганні і протидії шахрайству та іншим зловживанням у сфері надання благодійної допомоги, посилення юридичної відповідальності за нецільове використання благодійної допомоги» містить подвійне формулювання та відносний рівень юридичної відповідальності без чіткого критерію, наскільки юридична відповідальність має бути посилена. Крім того, сприяння співпраці – це процес, здійснення якого не гарантує того, що шахрайство чи зловживання зменшаться.

Інший приклад – «сприяння включенню до регламентів місцевих рад обов'язкових процедур забезпечення інформаційної прозорості і відкритості, у тому числі питань залучення громадськості до підготовки проектів актів, що мають важливе суспільне значення»: незрозуміло, в якій формі повинне бути надане сприяння для того, щоб це завдання можна було вважати виконаним. Для прикладу, відповідальний за виконання цього завдання орган влади може розіслати лист на місцеві ради з проханням включити до регламентів такі процедури. Проте, навряд такий лист призведе до того, що ці процедури будуть включені, проблема вирішена, а стан розвитку ГС – покращений.

Ще один приклад процесуального формулювання завдання це - «активізація комплексних заходів, спрямованих на підвищення громадянської освіти населення щодо можливості захисту своїх прав та вираження інтересів через різні форми демократії участі.» У цьому завданні чітко прописано, що його виконання буде означати те, що певні заходи були здійснені, хоча саме заходи мають виконувати завдання. Тобто замість того, щоб сформулювати завдання як «підвищення громадянської освіти», завдання формулюється як процес без результату.

Значна частина завдань Стратегії сформульована з використанням двох описаних недоліків – 1) процес, що не має результату, та 2) відсутність критеріїв виконання завдання.

4. Незрозумілі завдання. Через те, що завдання є нечіткими, іноді не зрозуміло, що саме передбачає виконання певних завдань. Частина завдань респонденти, які були залучені до розробки та імплементації Стратегії, розуміли по-різному.

CASE BOX

Завдання – «забезпечення рівних умов участі організацій громадянського суспільства у процедурах публічних закупівель». Більшість респондентів, долучених до розробки та імплементації Стратегії, взагалі не розуміли суті цього завдання. Натомість, розуміння інших різнилося: один респондент розумів це в якості подолання нерівності організацій ГС з науковими установами як учасниками тендеру, а інший респондент розумів це в якості нерівності організацій ГС з юридичними особами комерційної спрямованості як замовниками тендеру. За умови нерозуміння суті цього завдання, виконання його є надзвичайно ускладненим, тому що не зрозуміло, що треба зробити, щоб виконати це завдання.

5. Відсутність часового планування. Найкращі практики складання програмних документів передбачають, крім чітких формулювань завдань та критеріїв їх виконання, ще такий елемент як часове планування виконання завдань.

CASE BOX

Деякі завдання є більш масштабними за інші. Наприклад, завдання зі скорочення строків реєстрації може бути здійснене в значно коротші терміни, ніж запровадження практики надання соціальних послуг організаціями ГС. Перше – потребує внесення змін до законодавства та покращення спроможності реєстраторів, в той час як друге - потребує внесення змін до набагато більшої кількості НПА та серйозних змін у державній соціальній політиці, інформаційних кампаній з пропагування саме такого способу надання соціальних послуг та створення організацій ГС, які будуть інституційно спроможні надавати соціальні послуги широким верствам населення. Крім цього, в Стратегії є ще декілька завдань, які мають сприяти наданню соціальних послуг через організації ГС. Логічним було б встановлення термінів виконання першого завдання у перші два роки виконання Стратегії, а другого – пізніше, на ряду зі слідуванням за тим, щоб інші завдання, пов'язані з соціальними послугами, виконувалися у першу половину терміну дії Стратегії.

6. Внутрішня недосконалість, яка полягає в тому, що для виконання окремих завдань потрібно здійснити набагато більше дій, ніж це передбачено Стратегією.

CASE BOX

Ситуація з наданням соціальних послуг. Серед респондентів наявний консенсус щодо того, що впровадження практики надання соціальних послуг організаціями ГС передбачає перейняття західної моделі, коли значна частина соціальних послуг надаються через ГС. Тобто йдеться про широку практику, а не поодинокі випадки щодо вузького кола соціальних послуг. Навіть якби було б прийнято все необхідне законодавство і влада була б готова змінити відповідні політики, то широке надання соціальних послуг організаціями ГС було б неможливе у зв'язку з тим, що, як зазначають респонденти, які є експертами в цій області, на сьогодні немає достатньої кількості організацій, спроможних надавати соціальні послуги. Тобто для виконання цього завдання потрібно розвивати спроможність відповідних організацій ГС. Проте Стратегія не передбачає таких завдань, а отже й відповідне завдання навряд чи може бути виконаним.

7. Проблемними є не тільки завдання. **Плани заходів теж містять низку недоліків.** По-перше, вони фактично не є планами в тому розумінні, що одна дія виконується у певний запланований час, за нею йде наступна запланована дія, а результатом такої послідовності запланованих дій є певний чіткий очікуваний результат. Плани заходів, у своїй переважній більшості, не містять конкретного терміну виконання. Термін виконання визначається як «протягом року». Значна частина заходів є нечіткими і не містять критеріїв виконання та очікуваних результатів.

Через відсутність чітких очікуваних результатів планів заходів іноді складно визначити те, чи можна вважати виконаним певний захід. Через це також незрозуміло, чи можна вважати захід виконаним, якщо він виконаний із затримкою, наприклад у наступному році, або (в тих випадках, коли все ж є конкретна дата виконання), якщо він виконаний пізніше цієї дати.

8. Проте основною проблемою в контролі виконання Планів заходів є те, що **держслужбовці часто не записують заходи у плани** заходів, оскільки не впевнені, що такий захід буде

виконаний. Принаймні, про це можна стверджувати за результатами аналізу відповідей респондентів (як представників громадськості, так і органів влади). Тому, плани заходів у переважній більшості складаються із заходів, у виконанні яких автори планів впевнені на 100%. Частково, саме це може пояснити той факт, що жодного разу плани заходів не були затверджені вчасно (середня затримка за 4 роки складає 5 місяців).

CASE BOX

У деяких випадках (найбільше ця ситуація проявилася в Харківській області) навіть заплановані та виконані заходи, з невідомої причини, не записують у звіт про виконання Планів заходів. Якщо захід не записаний у План заходів та не відображений у звіті, тоді його виконання надзвичайно складно відслідковувати.

9. Суміжні програми та стратегії. Якщо заходи вирішують одночасно і завдання Стратегії, і завдання чи цілі суміжної Програми - вони могли не записуватися до Плану заходів Стратегії. Через це їх відстеження було значно ускладненим.

CASE BOX

Програми, які стосуються молодіжної політики, або партнерства «Відкритий уряд», за своїми сферами частково перетинаються зі сферою дії Стратегії.

Всі описані недоліки Стратегії стосуються і регіональних Програм та Планів заходів по всім чотирьом областям. Відмінністю є те, що на регіональному рівні є обов'язок прописувати очікувані результати, і формально ця вимога всюди виконувалась. Проте, такі очікувані результати теж є нечіткими та процесуальними.

CASE BOX

Волинська програма містить такий очікуваний результат: «Сприяння підвищенню інформаційної освіченості державних службовців, посадових осіб органів місцевого самоврядування та представників інститутів громадянського суспільства». У цьому формулюванні є одночасно і процес замість результату (сприяння підвищенню замість підвищення), і відсутність кількісних критеріїв підвищення.

У Сумській програмі прикладом процесу замість результату може бути очікуваний результат – «Стимулювання працівників районних державних адміністрацій, виконавчих комітетів міських рад щодо проведення роботи у напрямку розвитку громадянського суспільства». Проте, у цій програмі переважають очікувані результати без кількісних показників, сформульовані у вигляді підвищення рівня чогось, без зазначення, наскільки цей рівень має бути підвищеним та як це можна виміряти (наприклад, «Підвищення рівня громадянської та правової культури населення»).

У Харківській області прикладом процесуального очікуваного результату є «Сприяння поліпшенню виховання молоді на національних традиціях та об'єднання людей різних поколінь в регіоні», адже сприяння є процесом. Прикладом очікуваних результатів без кількісних показників є «Покращення якості підготовки актів, що видає місцева влада, з огляду на задоволення потреб громадськості», такий очікуваний результат, без кількісних показників рівня якості підготовки НПА, втрачає сенс.

Таким чином, моніторинг ефективності виконання заходів регіональних програм теж є ускладненим, оскільки очікувані результати в переважній більшості містять недоліки формулювання.

CASE BOX

Варто відзначити позитивну **спробу розробити кількісні показники** в Одеській області. Одеська програма починається з дослідження громадянського суспільства в Одеській області, де йдеться, в основному, про громадські об'єднання. Це дослідження є кількісним та містить багато показників. Одеська програма містить, також, дерево цілей, де проводиться ланцюжок «проблема – цілі», які мають вирішити цю проблему та підцілі, які конкретизують досягнення цілей. Більше того, **розроблені кількісні показники досягнення кожної цілі. Така практика є позитивною та може слугувати прикладом для інших регіонів.**

Проте розроблені кількісні показники не були використані на практиці.

1. Звіти про виконання одеських планів заходів **не містять прямого використання цих показників як критеріїв досягнення цілі.** Якщо такі показники і наявні у звітах, вони там використані як інформація про виконання певного заходу, а не як досягнення цілі. Відстеження цих показників частково наявне в матеріалах кращих практик¹⁸, проте там вони страждають на інші, описані далі, недоліки.
2. Другим недоліком є **відсутність частини початкових даних показників:** відстеження зміни рівня певного показника передбачає, що є початковий рівень показника і певний рівень показника на момент написання звіту. Вимірювання різниці між цими двома показниками дозволяє виміряти зміну цього показника. Без початкового рівня показника виміряти його зміну неможливо.
3. Ще одним технічним недоліком є **відсутність конкретизації способу обрахунку зміни:** програма визначає очікувані результати як щорічну зміну певних показників, у випадку, якщо це, наприклад, щорічне збільшення кількості діючих інститутів ГС на 5%, тоді виникає питання, чи потрібно рахувати збільшення на 5% у порівнянні з попереднім роком, чи з першим роком, коли було здійснене вимірювання.

18 Профільне управління Одеської ОДА видавало Матеріали кращих практик «Використання різних форм демократії участі, співпраці органів публічної влади та громадських об'єднань» (<https://uvp.odessa.gov.ua/wp-content/uploads/2019/04/Krashhi-praktyku-2018.pdf>), де, зокрема, частково містилося відслідкування визначених в Програмі показників.

4. Наступним недоліком є **відсутність частини показників в динаміці**. Тобто може бути наявний певний початковий показник, проте немає цього показника в наступному році. Відстеження показників закладено в Програмі на щорічній основі, тому ще одним недоліком є недотримання цього періоду вимірювання. Так, дослідження (результати якого наведені на початку одеської Програми) та кращі практики містять в якості початкового періоду - період за півтора роки (2016 – I півріччя 2017), а в якості періоду, з яким порівнюється початковий період, у кращих практиках визначені 9 місяців 2018 року. Тобто невитриманий річний цикл, через що відстеження більшості показників (навіть якщо є і початкові, і «контрольні» дані) є некоректним. Крім цього, спосіб відстеження частини показників також незрозумілий. Наприклад, незрозуміло, як відбувається відстеження того, чи є певне ГО активним, а це потрібно для відстеження збільшення кількості активних ГО на 5%.

10. Включення до Програм сфер, прямо не пов'язаних з розвитком громадянського суспільства. У самій Стратегії ця проблема є менш актуальною (в порівнянні з регіональним рівнем). Хоча, деякі респонденти висловлювали думку, що включення заходів правового характеру (для прикладу - кампанія «Я маю право») не відноситься напряму до сфери дії Стратегії.

Перелік сфер, що напряму не пов'язані з громадянським суспільством, по регіонам:

- Відзначення пам'ятних дат¹⁹. Це є однією з можливих сфер діяльності організацій ГС, проте, розвиток ГС не має прямого причинно-наслідкового зв'язку з «покладанням квітів». Ця сфера включалася в Програми Одеської, Харківської та Сумської областей.
- Культурно-мистецькі заходи, підтримка культури національних меншин, релігійні питання, духовне єднання поколінь на національних традиціях українського народу. Міністерство культури є органом, що реалізує державну політику в сферах культури та мистецтв, охорони культурної спадщини ... збереження національної пам'яті, міжнаціональних відносин, релігії та захисту прав національних меншин²⁰. Тому, ці сфери мають включатися до програм та проектів, які здійснює Міністерство культури на реалізацію відповідних політик. Проте, Програми Сумської та Харківської областей включали ці сфери до своїх Програм сприяння розвитку громадянського суспільства.
- Національно-патріотичне виховання. Існує окрема Стратегія національно-патріотичного виховання дітей та молоді на 2016 - 2020 роки²¹, відповідно, заходи національно-патріотичного виховання краще включати до документів, пов'язаних із профільною Стратегією. Проте, в Сумській області напрям національно-патрі-

¹⁹ Проблему включення непов'язаних сфер відзначали в інших дослідженнях: наприклад дослідженні АССН (Аналітичний звіт за підсумками виконання проекту «Громадський супровід реалізації Національної стратегії сприяння розвитку громадянського суспільства на регіональному рівні», виконане ВГО «Асоціація сприяння самоорганізації населення», м. Одеса, 2018 <https://drive.google.com/file/d/1vR5WwBF3CPDs9wHrpbCj-4LEvm6sTH1zy/view> - 7 стор.), де відзначення урочистих подій, також, визначається, як непов'язана, з розвитком ГС, сфера.

²⁰ Постанова КМУ від 3 вересня 2014 р. № 495 «Про затвердження Положення про Міністерство культури України» <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/495-2014-p>

²¹ Указ Президента України 13 жовтня 2015 року № 580/2015 «Про Стратегію національно-патріотичного виховання дітей та молоді на 2016 - 2020 роки» <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580/2015>

отичного виховання був включений до Програми сприяння розвитку громадянського суспільства.

- Волинська Програма не містить непов'язаних сфер.

ІМПАКТ БОХ

Проблема включення непов'язаних сфер полягає в тому, що виконання їх в рамках Стратегії та регіональних програм і включення інформації про їх виконання буде змішуватися з тим, що напряму пов'язано з розвитком ГС. Як наслідок, оцінка виконання завдань та заходів буде викривлена через врахування цих сфер. Граничним випадком є ситуація, за якої заходи, напряму пов'язані з ГС, не виконуються зовсім, а відзначення свят здійснюється. Як наслідок, загальна оцінка виконання всіх заходів та завдань буде приблизно на рівні 50%, проте ніяких реальних заходів з розвитку ГС не зроблено.

Варто відзначити, що хоча деякі респонденти не вважали визначені моніторинговою групою сфери потрібними для включення до регіональних програм, деякі інші респонденти відзначали потрібність включення таких сфер.

Реальною причиною включення непов'язаних напрямів ймовірно є:

- або бажання чиновників підвищити рівень виконання Програм за рахунок інших напрямів роботи структурних підрозділів, що імплементують Стратегію (ці структурні підрозділи зазвичай відповідають і за проведення свят, і за національно-культурні питання),
- або залишковий принцип Програм. Тобто туди записують ті заходи, які планують зробити, проте, які не можуть бути включені до інших цільових програм.

11. Неврегульоване співвідношення між Національною Стратегією, регіональними Програмами та Планами заходів. Чітко не встановлено, що саме на регіональному рівні мають вирішувати регіональні Програми щодо Стратегії. Також чітко не встановлено, які саме плани заходів мають прийматися ОДА. Деякі респонденти від влади згадували про те, що Плани заходів мають прийматися як на виконання Стратегії, так і на виконання регіональних Програм, адже вони фактично дублюються. На практиці, всі аналізовані Плани заходів були спрямовані на виконання Стратегії (а не на виконання регіональних Програм). У відкритому доступі немає регіональних Планів заходів на виконання регіональних Програм. Незрозуміло також, яким чином національні Плани заходів мають співвідноситися з регіональними Планами заходами.

CONCLUSION

В умовах відсутності чітких критеріїв, ступінь виконання завдань Стратегії визначався на основі відповідей респондентів, а також, з урахування здійснення заходів, спрямованих на реалізацію того, чи іншого завдання.

3. Результати моніторингу імплементації Стратегії

3.1 Відповідність Планів Заходів завданням Стратегії

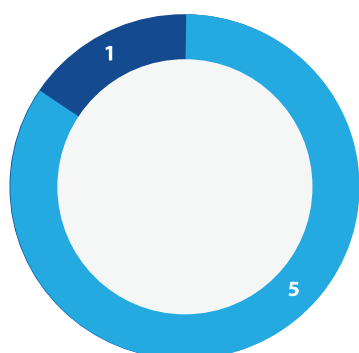
3.1.1 Відповідність національних Планів Заходів завданням Стратегії

Система «проблема-завдання-захід» потребує визначення того, наскільки сформульовані в Стратегії проблеми вирішуються завданнями Стратегії.

Стратегія в 11 абзацах другого розділу окреслює проблеми ГС в Україні. Умовно можна виокремити 19 проблем. З них 6 проблем можна назвати такими, що є проблемами-причинами, а 13 проблем є проблемами-наслідками (Стратегія виводить 13 проблем з перших 6 через формулювання «такий стан речей призвів до»).

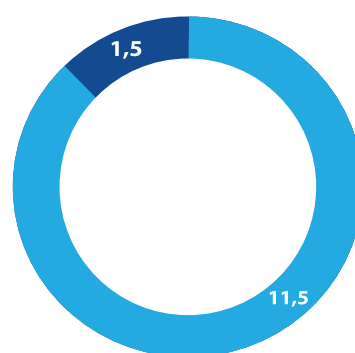
Завдання, визначені Стратегією, мають вирішити 5 з 6 проблем-причин та 11,5 з 13 (1 проблема вирішується лише частково) проблем-наслідків.

Проблеми-причини

■ Вирішується Стратегією
■ Не вирішується Стратегією

Проблеми-наслідки

■ Вирішується Стратегією
■ Не вирішується Стратегією

CASE BOX

З проблем-причин, завдання Стратегії **не вирішують проблему, пов'язану з негативними наслідками окупації Криму та військового конфлікту на Донбасі**. Проблема окупації Криму та військовий конфлікт не можуть бути вирішеними за допомогою Стратегії сприяння розвитку громадянського суспільства. Тим не менш, Стратегія могла передбачати заходи чи завдання, які могли б бути спрямовані на зменшення негативних наслідків від окупації Криму та військового конфлікту.

Варто відзначити, що респонденти, у своїх відповідях, зазначали, що не знають про спеціальні заходи в рамках Стратегії, які б стосувались організацій ГС, що займаються питаннями внутрішньо переміщених осіб.

CASE BOX

Жодне з завдань Стратегії чітко **не містить в собі вирішення** проблеми-наслідку щодо **коротких строків реалізації програм, для виконання яких надається державна підтримка**. Завдання, спрямоване на вирішення такої проблеми, мало б мати приблизно такий вигляд: «подовжити строки реалізації програм (проектів, заходів), розроблених організаціями громадянського суспільства, для виконання яких надається фінансова підтримка держави». Проте таких завдань Стратегія не містить.

CASE BOX

Проблема-наслідок **«відсутня єдина державна інформаційно-просвітницька політика у сфері сприяння розвитку громадянського суспільства» не може бути повністю вирішеною** завданнями Стратегії. Документ містить певні завдання, які стосуються просвітництва (освіти). Проте чітке вирішення такої проблеми вимагає створення саме єдиної комплексної державної політики. Завдання ж Стратегії цього не передбачають. Тобто цю проблему можна вважати невирішеною, або ж такою, що вирішується Стратегією лише частково.

Відповідність заходів та завдань: всього Стратегія визначає 41 завдання²². Ці завдання об'єднані за чотирма Стратегічними напрямками. Кожен напрям містить 8-12 конкретних завдань.

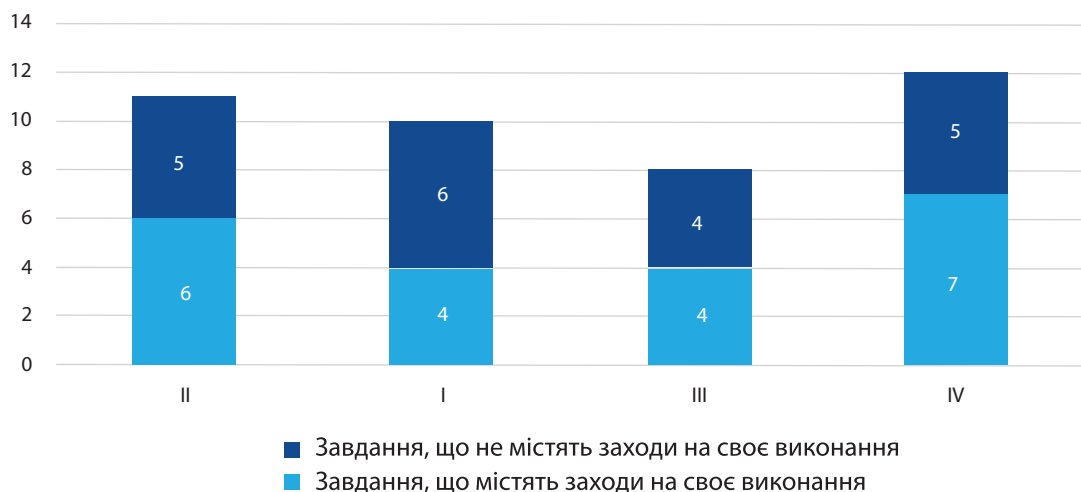
Плани заходів на 2016-2019 роки були структуровані відповідно до чотирьох стратегічних напрямів, визначених Стратегією. При цьому деякі заходи одного стратегічного напрямку виконували завдання іншого стратегічного напрямку.

За результатами аналізу Планів заходів за 2016-2019 роки, було виявлено, що

22 ВГО «Асоціація сприяння самоорганізації населення» в своєму дослідженні (Аналітичний звіт за підсумками виконання проекту «Громадський супровід реалізації Національної стратегії сприяння розвитку громадянського суспільства на регіональному рівні», виконане ВГО «Асоціація сприяння самоорганізації населення», м. Одеса, 2018 <https://drive.google.com/file/d/1vR5WwBF3CPDs9wHpbCj-4LEvm6sTH1zy/view> - Додаток 2) виокремлює 48 завдань, додаючи до 41 завдання визначених Стратегією в розділі 4, ще 7 завдань виведених з розділу 5 Стратегії «Реалізація, моніторинг та оцінка виконання Стратегії».

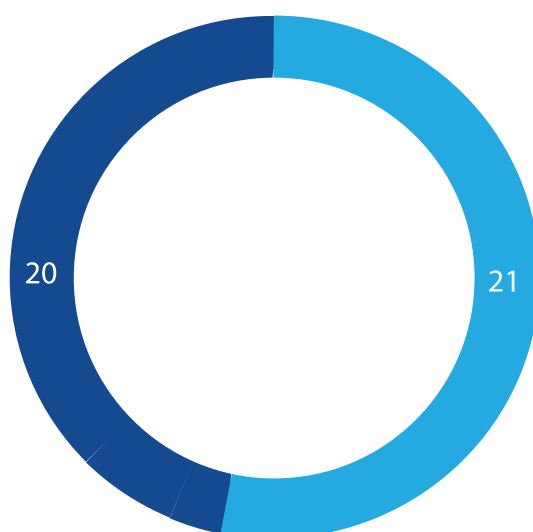
- У напрямі I «Створення сприятливих умов для формування та інституційного розвитку організацій громадянського суспільства» 5 з 11 завдань не містять заходів на своє виконання.
- У напрямі II «Забезпечення ефективних процедур участі громадськості під час формування та реалізації державної, регіональної політики, вирішення питань місцевого значення» 6 з 10 завдань не містять заходів на своє виконання.
- У напрямі III «Стимулювання участі організацій громадянського суспільства в соціально-економічному розвитку України» 4 з 8 завдань не містять заходів на своє виконання.
- У напрямі IV «Створення сприятливих умов для міжсекторальної співпраці» 5 з 12 завдань не містять заходів на своє виконання.

Наявність заходів на виконання завдань по стратегічних напрямках

Загалом, **20 з 41 завдання не містять заходів на своє виконання.**

Наявність заходів на виконання завдань

■ Завдання, що містять заходи на своє виконання ■ Завдання, що не містять заходи на своє виконання

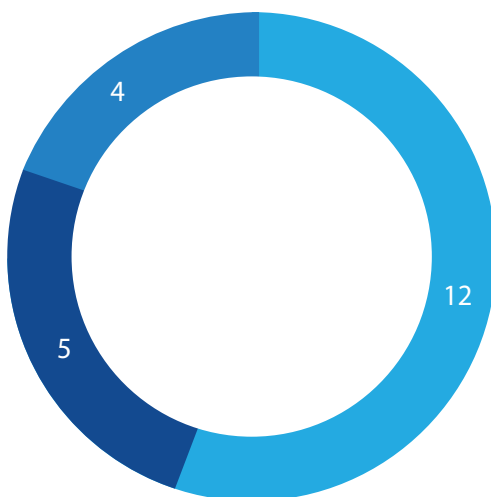
Крім цього, низку заходів не було віднесено до виконання жодного конкретного завдання.

12 завдань можна вважати такими, що значним чином можуть бути виконані запланованими заходами.

5 завдань можна вважати такими, що частково можуть бути виконані запланованими заходами. Це завдання, формулювання яких передбачає виконання одразу декількох підзавдань. Заходи ж щодо виконання цього завдання вирішують лише одне з підзавдань. Наприклад, проведення «просвітницьких заходів та організація соціальної реклами», або «запровадження публічних консультацій та громадської експертизи». Відповідно завдання можна вважати таким, що може бути лише частково виконаним.

4 завдання можна вважати такими, що лише незначним чином можуть бути виконані запланованими заходами. Це завдання, які передбачають впровадження певної практики, або зміну законодавства, проте заходи на їх виконання стосуються лише проведення досліджень або навчання, або інформаційної кампанії.

Наскільки заплановані заходи можуть виконати завдання

- Завдання, які можуть бути значним чином виконані запланованими заходами
- Завдання, які можуть бути частково виконані запланованими заходами
- Завдання, які можуть бути лише незначним чином виконані запланованими заходами

1 завдання (**унормування на законодавчому рівні обов'язковості затвердження у кожній територіальній громаді її статуту, що визначає, зокрема, порядок організації громадських слухань, внесення місцевої ініціативи та реалізації інших форм демократії участі**) не може бути виконане запланованим заходом, оскільки цей захід передбачає надання методичної допомоги, що не веде до унормування на законодавчому рівні.

Перелік завдань та відповідних заходів разом з оцінкою їх можливого виконання та коментарями наведено у Додатку 1.

Загалом, виходячи з планів заходів, найактивніше (тобто планувалося і внесення змін в законодавство, і навчальні заходи, і інформаційні кампанії) мали виконуватися:

- завдання із покращення конкурсних процедур при фінансуванні державою проєктів ГС (105),
- завдання з просування громадянської освіти (111),
- завдання з протидії благодійному шахрайству (404),
- завдання з проведення просвітницьких заходів та наукових досліджень (412).

3.1.2 Відповідність обласних програм та планів заходів завданням Стратегії

Низка завдань Стратегії є доволі амбітними і передбачають зміни до національного законодавства, або впровадження масштабних практик. Обласні ради, ОДА та регіональні координаційні ради не мають достатніх повноважень для втілення таких змін, вони не можуть прямо впливати на зміну національного законодавства. Тому некоректним буде оцінка того, наскільки обласні програми та плани заходів відповідають всім завданням Стратегії. Тому завдання Стратегії були поділені на дві групи.

Перша група - це завдання, виконання яких певним чином можливо на обласному рівні. Це завдання під номерами 23 - 103, 105, 106, 107, 108, 110, 111, 206, 207, 209, 210, 301, 302, 303, 304, 306, 308, 401, 402, 403, 404, 407, 408, 410, 411, 412. **Тобто всього на обласному рівні можна виконати (в рамках області) 26 завдань Стратегії.**

Друга група - це завдання, виконання яких на обласному рівні значною мірою є неможливим (в основному це завдання, що стосуються зміни законодавства). На рівні області такі завдання можуть виконуватися у частині проведення досліджень, вивчення практик, проведення конференцій, круглих столів і т.д. Це завдання під номерами – 101, 102, 104, 109, 201, 202, 203, 204, 205, 208, 305, 307, 405, 406, 409. Тобто всього на обласному рівні не можна значною мірою виконати 15 завдань Стратегії.

CASE BOX

Волинська, Одеська та Сумська Програми не містять жодного заходу на виконання тих 15 завдань, виконання яких на обласному рівні значним чином не є можливим. Харківська Програма та плани заходів містять один захід на виконання тих 15 завдань, виконання яких на обласному рівні значним чином не є можливим. Це завдання № 409 – яке планується охопити заходом щодо сприяння запровадженню підготовки в системі вищої та післядипломної освіти фахівців з менеджменту неурядових організацій (відразу варто зазначити, що у звіті про виконання відповідного плану заходів відсутня інформація про виконання цього заходу).

Таким чином, коректна оцінка відповідності обласних програм та планів заходів завданням Національної Стратегії передбачає окрему оцінку того, що може бути виконане на обласному рівні та того, що на обласному рівні виконаним бути не може.

23 Ця нумерація не застосовується в Стратегії та є авторською, побудована за принципом групування завдань відповідно до стратегічних напрямів. Перелік завдань Стратегії та їх номерів можна переглянути у Додатку 1.

Далі наводиться інформація (за областями) про кількість завдань (з визначених 26 завдань), що можуть бути значним чином виконані на обласному рівні:

1. Не мають запланованих заходів на своє виконання.
2. Можуть бути частково виконаними запланованими заходами.
3. Можуть бути значним чином виконані запланованими заходами.

Волинська область			
	Кількість завдань, що не мають запланованих заходів на своє виконання	Кількість завдань, що можуть бути частково виконані запланованими заходами*	Кількість завдань, що можуть бути значним чином виконані запланованими заходами*
Кількість завдань	16 (62%)	4 (15%)	6 (23%)
Номери завдань	103, 106, 107, 108, 110, 207, 209, 210, 302, 303, 304, 306, 308, 403, 404, 408	111, 301, 411, 412**	105, 206, 401, 402, 407, 410

*Детальний перелік можливості виконання завдань (щодо тих завдань на виконання, яких передбачено хоча б один захід) на рівні Волинської області з поясненнями можна знайти у Додатку 2.

** Варто зазначити, що 3 з 10 завдань, виконання яких принаймні частково можливе на обласному рівні заходами Програми, не мають відповідності у Планах заходів. Тобто, Програма передбачає певний перелік заходів, проте заходи, передбачені Програмою щодо трьох завдань, не були включені у жоден з річних Планів заходів.

CASE BOX

Волинські Плани заходів мають певні особливості. По-перше, є лише два плани заходів: План заходів на 2017 рік та План заходів на 2018-2019 роки. Тобто, План на 2018-2019 роки є здвоєним, один на два роки. По-друге, ці плани є практично ідентичними, заходи в них дублюються.

Це яскраво демонструє відсутність планування. Натомість, замість плану є документ, що засвідчує здійснення процесу, і намір здійснювати цей процес, який декларується з року в рік. Насправді, дублювання заходів (яке переростає у процесуальний характер здійснення Планів) може слугувати поясненням здвоєння планів на 2018 та 2019 роки в один План.

Одеська область			
	Кількість завдань, що не мають запланованих заходів на своє виконання	Кількість завдань, що можуть бути частково виконані запланованими заходами*	Кількість завдань, що можуть бути значним чином виконані запланованими заходами*
Кількість завдань	15 (58%)	2 (8%)	9 (34%)
Номери завдань	103, 106, 107, 108, 110, 207, 209, 210, 302, 303, 304, 306, 308, 401, 408.	301, 411	105, 111, 206, 402, 403, 404, 407, 410, 412

*Детальний перелік можливості виконання завдань (щодо тих завдань на виконання, яких передбачено хоча б один захід) на рівні Одеської області з поясненнями можна знайти у Додатку 3.

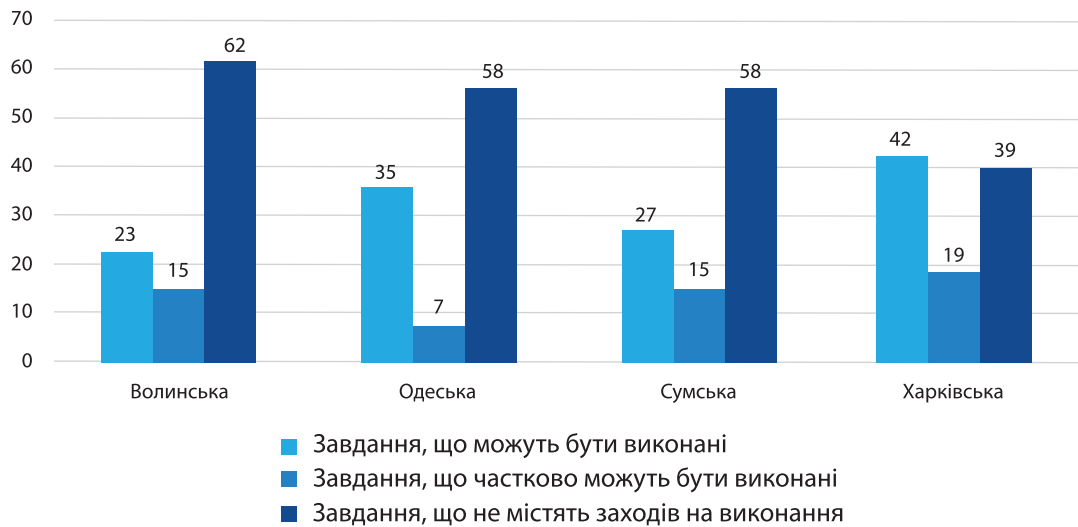
Сумська область			
	Кількість завдань, що не мають запланованих заходів на своє виконання	Кількість завдань, що можуть бути частково виконані запланованими заходами*	Кількість завдань, що можуть бути значним чином виконані запланованими заходами*
Кількість завдань	15 (58%)	4 (15%)	7 (27%)
Номери завдань	107, 108, 110, 207, 209, 210, 302, 303, 304, 306, 308, 402, 403, 404, 412	103, 106, 111, 411	105, 206, 301, 401, 407, 408, 410

*Детальний перелік можливості виконання завдань (щодо тих завдань на виконання, яких передбачено хоча б один захід) на рівні Сумської області з поясненнями можна знайти у Додатку 4.

Харківська область			
	Кількість завдань, що не мають запланованих заходів на своє виконання	Кількість завдань, що можуть бути частково виконані запланованими заходами*	Кількість завдань, що можуть бути значним чином виконані запланованими заходами*
Кількість завдань	10 (39%)	5 (19%)	11 (42%)
Номери завдань	107, 108, 110, 207, 209, 210, 303, 304, 308, 404	103, 301, 302, 410, 412	105, 106, 111, 206, 306, 401, 402, 403, 407, 408, 411

*Детальний перелік можливості виконання завдань (щодо тих завдань на виконання, яких передбачено хоча б один захід) на рівні Харківської області з поясненнями можна знайти у Додатку 5.

Відсоток завдань, що можуть бути виконані запланованими заходами

CONCLUSION

У 3 з 4 областей більше половини завдань не відображені у Планах заходів чи Програмі. Харківська Програма та Плани заходів відображають більшість завдань Стратегії. При цьому, в середньому третина з тих завдань, на виконання яких передбачені принаймні мінімальні заходи, можуть бути виконані запланованими заходами лише частково.

3.2 Процес написання та прийняття програмних документів

3.2.1 Процес написання Стратегії

Процес написання Стратегії координувався переважно представниками Адміністрації Президента. Активну роль також відіграв Офіс Координатора проектів ОБСЄ в Україні. Думки представників громадськості щодо процесу написання Стратегії різняться.

CIVIL SOCIETY OPINION

Частина респондентів вважає, що громадськість була долучена лише церемоніально, і її пропозиції не були реально враховані, деяка частина громадськості зазначала, що не володіє жодною інформацією про процес підготовки Стратегії. Інша частина представників ГС, які були долучені до написання Стратегії, зазначали, що вона готувалась через експертні обговорення та круглі столи, тобто із залученням та врахуванням пропозицій провідних ГО. Їх бачення процесу написання Стратегії схоже на бачення представників Адміністрації Президента. Деякі представники ГС покладали відповідальність за програмні недоліки Стратегії (недосконалі, нечіткі, процесуальні формулювання, відсутність індикаторів тощо) на представників Адміністрації Президента.

PUBLIC OFFICIALS' OPINION

Представники влади мали різні думки. Представники Адміністрації Президента, що були долучені до координації процесу розробки Стратегії, описували цей процес як широкий, говорили, що до нього були долучені представники ГС, відбувалося багато круглих столів (в тому числі і регіональних), експертних обговорень і відбувалася широка дискусія, а ініціатива з написання Стратегії була взаємна (і від ГС, і від влади). Представники урядових структур зазначають, що уряд був слабко залучений до написання Стратегії. Деякі респонденти, не з уряду, зазначали, що недоліком Стратегії було мінімальне залучення ЦОВВ, лише поверхневі консультації з ними. Можна припустити, що причиною складного погодження щорічних Планів заходів в ЦОВВ є, в тому числі, й слабке узгодження положень Стратегії з цими органами під час її написання.

Формулювання проблем ГС, які мали вирішуватися у Стратегії, були частково взяті з тих проблем, які не були вирішені попередньою Стратегією, а частково ці проблеми були сформовані через круглі столи проведені з ГС.

3.2.2 Процес написання та прийняття Планів заходів

Швидкість. Частина 5 Указу Президента України від 26 лютого 2016 року № 68/2016 передбачає:

- щорічне затвердження Планів заходів до 10 січня,
- у зв'язку з тим, що сама Стратегія з'явилася наприкінці лютого 2016 року, План заходів на 2016 рік мав бути розроблений та затверджений у тримісячний термін (тобто до початку червня).
- Відповідальність покладалася на Кабмін.

На Національному рівні жоден План заходів не був прийнятий у встановлені для цього терміни.

Запланована дата прийняття	Дата прийняття	Затримка
31.05.2016	02.11.2016	5 місяців
10.01.2017	11.05.2017	4 місяці
10.01.2018	10.05.2018	4 місяці
10.01.2019	14.08.2019	7 місяців

Постійні затримки (в середньому – 5 місяців) негативно впливали на впровадження Стратегії як на національному, так і на регіональному рівні.

Більшість респондентів від ГС, з якими проводилися інтерв'ю, вважали причиною таких затримок «непотрібність Стратегії та другорядність ГС для представників влади».

Кількість місяців затримки

Також деякі представники ГС вказували на недосконалість організаційної структури імплементації Стратегії, а саме на те, що функцію розробки Планів заходів поклали на Мінрегіон, всередині якого це завдання поклали, фактично, на Завідувача Сектору розвитку громадянського суспільства.

IMPACT BOX

Завідувач Сектору розвитку громадянського суспільства Мінрегіону не має необхідних повноважень для активного просування Стратегії (це недостатньо висока посада для самостійної комунікації з іншими органами влади, з якими треба було погоджувати Стратегію). Комунікація завідувача сектору з міністром була надто формалізованою, що, за відсутності можливості самостійно комунікувати з іншими органами влади, призвело до затягування кожного комунікаційного акту (відправка листів на погодження) через бюрократичні процедури офіційного візування листів міністром. Крім цього, деякі респонденти говорили про те, що для Мінрегіону розвиток ГС не є звичним напрямом роботи, тому, принаймні перший час, його службовці стикалися з проблемою недостатнього досвіду у сфері роботи з ГС, що також ускладнювало процес (принаймні спочатку).

Респонденти від влади у своїх інтерв'ю називали декілька **причин затримок у прийнятті щорічних Планів заходів**:

1. Респонденти вказували на загальну практику затягування офіційного узгодження всіх документів (тобто ця практика стосується всіх ЦОБВ).
2. Невчасне надання пропозицій від організацій ГС (окремі представники органів державної влади висловлювали думку про те, що Координаційна рада мала б дисциплінувати своїх членів щодо вчасного надання пропозицій). Представники ГС могли подавати свої пропозиції через кілька місяців після настання року, коли цей план мав бути вже прийнятий. Подання нових пропозицій від ГС заново запускало процедуру узгодження Планів заходів з усіма ЦОБВ.
3. Частина питань потребує проведення спільних нарад, на яких представники ГС та влади узгоджують свої позиції. У разі несвоєчасно наданих пропозицій та затягну-

того погодження, узгодження часу проведення спільних нарад ускладнює процес прийняття планів заходів.

4. Серед «виправдань», чому Плани заходів приймалися із затримками, респонденти називали те, що хоча Плани приймалися із затримками, вони були більш змістовними та якісними.

Прозорість та інклюзивність²⁴. Процес написання Планів заходів на Національному рівні відбувався наступним чином:

- I. Розсилка листа членам Координаційної ради та міністерствам з проханням надати свої пропозиції (крім Мінрегіону, активну роль в цьому грав СКМУ); проведення зустрічей з деякими організаціями ГС для збору пропозицій.
- II. Формування проекту Плану на основі пропозицій громадськості та ініціатив влади, оприлюднення проекту Плану на сайті.
- III. Відправка проекту на узгодження членам Координаційної ради та ЦОВВ.
- IV. Погодження спірних аспектів на узгоджувальних нарадах.
- V. Затвердження, після нарад і узгодження, проекту на засіданні Кабміну.

Деякі респонденти також зазначали, що пропозиції Координаційної ради збирались і координувались в Адміністрації Президента.

Лише окремі респонденти зазначали, що проект Плану заходів можна було завантажити через сайт. Це означає, що про публікацію проекту Плану заходів на сайті мало хто знав, навіть серед зацікавлених осіб, дотичних до структур, що імплементують Стратегію.

CASE BOX

Респонденти як від влади, так і від ГС зауважували, що від членів Координаційної ради надходило мало пропозицій (з кожним роком кількість пропозицій зменшувалась). Частина цих пропозицій були неякісними. Деякі представники ГС в інтерв'ю зазначали, що частина пропозицій від ГС блокувалися органами влади. Хоча, щодо деяких питань, як наприклад питання надання фінансування організаціям осіб з інвалідністю на конкурсній основі, протидія йшла зі сторони самих організацій ГС.

За результатами аналізу відповідей респондентів можна зробити такий висновок: **у випадку надання вчасних та якісних пропозицій, які не знаходять протидії зі сторони органів влади**²⁵, такі пропозиції були враховані.

²⁴ Додаток 8 містить орієнтовні критерії прозорості та інклюзивності.

²⁵ А в деяких випадках і представників ГС

Проте, сам рівень прозорості процесу написання та прийняття Планів заходів не є високим. Підготовка Планів заходів відбувалася переважно через переписку. Фактично був один централізований розпорядник інформації, якому надходили пропозиції. **Мало хто знав про публікацію** проекту Планів заходів. Оголошення виставлялося на офіційному сайті, проте, його мало хто бачив. Самі пропозиції не публікувалися розпорядником інформації та обговорювалися у закритому режимі нарад, на які запрошувалися зацікавлені інсайдери.

Тобто, для людини, яка прямо не долучена до Координаційної ради, не працює у відповідальних міністерствах та не слідкує за оновленнями спеціальних рубрик деяких урядових сайтів, було складно дізнатися про початок збору пропозицій для чергового Плану заходів та було важко до цього процесу долучитись. Цей висновок стосується і рівня інклюзивності. Варто зазначити, що фактично це доволі типовий, звичайний режим прийняття як нормативно-правових актів, так і стратегічних документів в Україні. Не було здійснено спеціальних заходів задля закриття процесу написання Планів заходів. З іншого боку, не було здійснено і спеціальних заходів задля широкого залучення експертів та представників ГС та створення значної прозорості процесу написання планів заходів.

CONCLUSION

Отже, швидкість та невідкладність прийняття Планів заходів є низькою та незадовільною, а рівень прозорості та інклюзивності можна, порівнюючи з українськими «стандартами», назвати середнім.

3.2.3 Процес написання та прийняття регіональних Програм та регіональних Планів заходів

Швидкість. Стратегія не встановлювала терміни, коли регіональні Програми та Плани заходів мали бути затверджені. Враховуючи те, що Стратегія була затверджена 26.02.2016, то часу до кінця 2016 року (10 місяців з часу прийняття Стратегії) мало б вистачити для того, щоб вивчити Стратегію, провести консультації з заінтересованими сторонами на регіональному рівні та узгодити важливі питання з чиновниками національного рівня для того, щоб розробити та затвердити регіональні Програми. Тобто, розумним терміном прийняття регіональних Програм та Планів заходів на 2017 рік можна вважати кінець 2016 року.

Проблемою оцінки швидкості прийняття регіональних Планів заходів є те, що, фактично, всі регіональні Плани заходів були розроблені на виконання саме регіональних Програм. Проте, всі регіональні Плани заходів іменуються Планами заходів на виконання Стратегії.

IMPACT BOX

Якщо Програма не була прийнята вчасно, то відповідно і Плани заходів можуть бути прийняті пізніше, проте, якщо вони приймаються на виконання Стратегії, тоді дата прийняття Програми не має впливати на дату прийняття Плану заходів. Також, складністю оцінки

швидкості прийняття регіональних Планів заходів на виконання Стратегії є те, що національні Плани заходів приймалися із затримкою, а принаймні частина ОДА намагалася зробити свої Плани заходів такими, що корелюють із національними Планами заходів.

	Волинська область	Одеська область	Сумська область	Харківська область
Дата затвердження Програми	14.07.2016	14.03.2018	22.12.2016	14.04.2016
Очікувана дата затвердження Плану	До 10.12	30.01*	30.01*	30.01*
Дата Затвердження Плану заходів на 2016	-	-	-	20.09.2016
Дата Затвердження Плану заходів на 2017	29.12.2016 (затримка 19 днів)	07.08.2017 (затримка 6 місяців)	30.12.2016	29.12.2016
Дата Затвердження Плану заходів на 2018	15.01.2018 (затримка 1 місяць)	28.03.2018 (затримка 2 місяці) ²⁶	28.12.2017	19.06.2018 (затримка 4,5 місяці) ²⁷
Дата Затвердження Плану заходів на 2019	15.01.2018 (випередження на 11 місяців) ²⁸ .	21.01.2019	22.12.2018	28.12.2018
Загальний висновок	Загалом, швидкість прийняття Волинської Програми та Планів заходів можна вважати задовільною.	Загалом, якщо оцінювати швидкість та невідкладність прийняття Програми та Планів заходів разом то вона у Одеській області є незадовільною.	Всі Плани приймалися у роки, що йдуть перед роком реалізації цих Планів заходів. Таким чином, швидкість та невідкладність прийняття Програми та Планів заходів Сумської області є задовільною.	Якщо не враховувати План заходів на 2018 рік, то швидкість прийняття Програми та планів заходів є, загалом, задовільною

*У випадку, якщо Програма не містить чітких термінів затвердження щорічних Планів заходів - розумним терміном затвердження Планів заходів можна вважати січень того року, в якому має діяти цей План (враховуючи, що Національні Плани заходів мають бути затверджені до 10 січня).

26 З одного боку прийняття Планів заходів у серпні та березні є явною затримкою, проте зважаючи на те, що сама Програма була прийнята у березні 2018, прийняття Плану заходів через 2 тижні після прийняття Програми не видається запізнілим. Деякі респонденти зазначали, що причиною затримки у прийнятті Програми є реорганізація структурних управлінь, відповідальних за комунікацію та роботу з громадськістю, що була проведена під час головування Одеської ОДА М. Саакашвілі.

27 Це пояснюється затримкою в Прийнятті національного плану заходів на 2018 рік.

28 План заходів на 2019 рік, який мав бути затверджений до 10.12.2018, був затверджений єдиним Планом на 2018, 2019 роки, тобто є випередження очікуваної дати затвердження на 11 місяців.

Таким чином, **рівень швидкості та невідкладності прийняття регіональних програм та Планів заходів є кращим за національний**. Швидкість є в цілому задовільною у Волинській, Сумській та Харківській областях та незадовільною у Одеській області.

Прозорість та інклюзивність.

Цей розділ базується на проведених інтерв'ю та моніторингу доступності сайтів ОДА.

Варто зауважити, що відмова представників Волинської та Харківської ОДА від проведення інтерв'ю негативно характеризує рівень прозорості процесу написання Програми та Планів заходів²⁹. Інтерв'ю з представниками Одеської ОДА було проведене з незначною затримкою. Найбільш лояльними та відкритими до проведення цього моніторингу та інтерв'ю були представники Сумської ОДА, що позитивно характеризує рівень прозорості.

У **Волинській** області основу проектів Програми та Планів заходів готували у департаменті ОДА. Потім відбувалося обговорення, зазвичай на базі громадської ради при ОДА. Водночас, частина респондентів зазначала, що якісних обговорень не відбувалось, громадськість (навіть ті організації, які є активними та розвиненими) мало залучалася до розробки Програми та Планів заходів.

CASE BOX

Коло людей, які знають, хоча б деякі, конкретні положення Волинської Програми або Планів заходів, є невеликим, навіть серед активних членів ГС у області. Коло людей, які слідували або мали інформацію про процес підготовки Програми та Планів заходів, також є невеликим. Хоча інтерв'ю проводилися з провідними представниками ГС Волинської області, лише декілька знали хоч мінімальну інформацію про процес підготовки Програми та Планів заходів. За інформацією респондентів, Програма була сформована шляхом відбору кращих практик з інших регіональних Програм. Деякі респонденти говорили, що Плани заходів вивішувалися на сайті для проведення електронних консультацій, але про це знало невелике коло людей.

Таким чином, рівень прозорості процесу написання та прийняття Програми та Планів заходів у Волинській області є низьким. Враховуючи те, що обговорення відбуваються (якщо взагалі відбуваються) лише на базі громадської ради, а коло залучених осіб є вузьким, то рівень інклюзивності також можна вважати нижче середнього.

У **Одеській** області проекти Програми та Планів заходів готувалися в Управлінні комунікацій та інформаційної політики ОДА. Під час підготовки Програми була створена робоча група, яка брала до уваги Національну Стратегію та попередню Програму. До цієї робочої групи, за словами деяких респондентів, входили досвідчені представники ГС, що брали активну участь у розбудові системи громадських рад. Також відбувалися електронні консультації та обговорення на базі Громадської ради при ОДА. Програма обговорювалася на єдиному засіданні обласної Координаційної ради. В описовій частині Програми були представлені результати досліджен-

²⁹ Висновки щодо прозорості та інклюзивності процесу написання Програм та Планів заходів по цих областях засновуються на інтерв'ю з представниками ГС.

ня щодо стану розвитку ГС в Одеській області, на основі якого були визначені проблеми ГС Одеської області. І Програма, і Плани заходів погоджувалися з іншими структурними підрозділами ОДА, які мали бути залучені до її імплементації.

CASE BOX

У дослідженні АССН, зазначається, що одеське управління «не забезпечило достатньої публічності процесу розробки проекту Програми сприяння розвитку громадянського суспільства»³⁰.

Частина респондентів від Громадської ради зазначали, що під час підготовки Планів заходів членів Громадської ради не залучали. Інша частина респондентів вважала, що членам Громадської ради надсилаються проекти планів заходів для надання пропозицій. Водночас на сайті є інформація про консультації з Громадською радою³¹.

Оголошення про План заходів вивішується на сайт і відбуваються електронні консультації. Основним інструментом консультацій з громадськістю є електронні консультації. Деякі респонденти зазначали, що до написання Програми були залучені «кишенькові» ГО в ролі статистів.

Серед респондентів є два типи відповідей щодо якості процесу написання Програми та Планів заходів: або їх називають формальними та критикують, або (друга група більше пов'язана з владою) говорять про значне залучення громадськості, прозорість та відкритість процесу. У зв'язку з цим, оцінка прозорості та інклюзивності процесу написання Програми та Планів заходів є ускладненою.

Якщо частина респондентів говорить про формальний процес громадського обговорення, незрозумілість того які пропозиції включалися до Програми та Планів заходів, то **оцінити на високому рівні прозорість та інклюзивність процесу написання Програми та Планів заходів в Одеській області не можна.**

У **Сумській** області проекти Програми та Планів заходів готувалися в Управлінні інформаційної діяльності та комунікацій з громадськістю. При підготовці Програми врахували напрацювання попередньої Програми, власні ініціативи та пропозиції інших структурних підрозділів ОДА. Проект Програми обговорювався на круглих столах, до цього залучалися представники ГС як національного, так і регіонального рівня. Деякі представники громадськості зазначали, що брали в обговореннях обмежену участь через відсутність довіри до влади. Програма обговорювалася, зокрема, у форматі Громадської та Координаційної рад та в обласній раді. Проте, загалом, всі респонденти відзначали доволі широке коло залучених стейкхолдерів до обговорення, яке координувалося представниками ОДА. Пропозиції громадськості, принаймні частково, були враховані.

Водночас, **рівень поінформованості** про те, що відбувається написання Програми, **міг би**

30 Аналітичний звіт за підсумками виконання проекту «Громадський супровід реалізації Національної стратегії сприяння розвитку громадянського суспільства на регіональному рівні», виконане ВГО «Асоціація сприяння самоорганізації населення», м. Одеса, 2018 <https://drive.google.com/file/d/1vR5WwBF3CPDs9wHpbCj-4LEvm6sTH1zy/view> - 20 стор.

31 Інформація з веб-сайту про Засідання громадської ради при Одеській обласній державній адміністрації <https://uvp.odessa.gov.ua/zasidannya-gromadskoyi-rady-pry-odeskij-oblasnij-derzhavnij-administratsiyi-3/>

бути покращений. Деякі представники громадськості не знали про те, що йде процес написання Програми і, відповідно, не були долучені (хоча ці особи зазначали те, що взагалі не дуже зацікавлені у співпраці з владою).

CASE BOX

Під час підготовки проектів Планів заходів представники Сумської ОДА пропонували громадськості (через Громадську та Координаційну ради) включити до чергового Плану заходів заходи, які є важливими на думку громадськості. Також свої пропозиції надавали структурні підрозділи ОДА. Після агрегації пропозицій вони оформлювалися у проект Плану заходів і потім виносилися на розгляд Громадської та Координаційної рад. Також пропозиції виносилися у План консультацій. Респонденти вважають процес обговорення Планів заходів достатньо широким.

Невелика частина громадськості відгукується на ці пропозиції та залучається до написання заходів. Про низьку активність представників ГС говорили як представники влади, так і самого ГС. Частина пропозицій громадськості відкидається як нерелевантні. Респонденти (в тому числі представники ГС) вважають, що відкидалися некоректні пропозиції, тобто не можна говорити про обмеження громадської участі.

Таким чином, **рівень прозорості** процесу написання Програми та Планів заходів у Сумській області можна оцінити на **середньому рівні**. Він, в цілому, відповідає тому процесу, який проходив на національному рівні (тим не менш, очікування щодо національного рівня є вищими). **Рівень інклюзивності** процесу написання Програми та Планів заходів у Сумській області можна оцінити **на середньому рівні**, оскільки обговорення проходило через встановлені інституційні форми (що є нормальним) Громадської та Координаційної рад. Відповідно, доступ особи, яка не входила до цих рад, і її можливість долучитися до процесу написання Програми та Планів заходів були дещо обмеженими. Охочі особи могли долучитися до написання Програми та Планів заходів, проте, як і на національному рівні, цей процес може бути покращеним.

У **Харківській** області основу проектів Програми та Планів заходів готували у Департаменті масових комунікацій ОДА. Була можливість подавати електронні та письмові пропозиції. При цьому, результати врахування чи неврахування цих пропозицій, за повідомленнями респондентів, не публікувалися (хоча і самих пропозицій було небагато, громадськість не проявляла значної активності у поданні пропозицій). Програма, на думку респондентів, базувалася, в основному, на попередній Програмі (прийнятій за президентства В. Януковича). До написання попередньої Програми залучалися експерти ГС. Та сама ситуація з підготовкою Планів заходів – їх в основному готують в ОДА, проекти Планів оприлюднюються, є можливість подати електронні пропозиції. Проте громадськість надає мало пропозицій. Координаційна рада теж не є активною.

CIVIL SOCIETY OPINION

Респонденти не повідомляли про широкі консультації у вигляді публічних обговорень, круглих столів тощо. Частина респондентів, які вважаються впливовими представниками ГС в регіоні, не знали про те, як відбувався процес підготовки Програми та Планів заходів.

Таким чином, рівень прозорості процесу написання та прийняття Програми у Харківській області є нижче середнього, рівень прозорості процесу написання Планів заходів є дещо вищим. Враховуючи те, що громадськість активно не залучається до підготовки Планів та програми, рівень інклюзивності також можна вважати нижче середнього.

CONCLUSION

Отже, регіональний рівень прозорості та інклюзивності процесу написання Програм та Планів заходів загалом є нижчим, ніж на національному рівні. Зазвичай, всі проекти готуються в відповідальних структурних підрозділах ОДА, громадськість надає мало пропозицій. Проводяться електронні консультації, до яких представники ГС залучаються не надто активно. Якщо проводиться не електронне обговорення, то воно зазвичай проходить в форматі Громадської або Координаційної ради. Спеціальних механізмів залучення широкого кола представників ГС немає, спеціальні процедури забезпечення прозорості також відсутні³².

Загалом рівень прозорості та інклюзивності можна оцінити на рівні нижче середнього (процес написання та затвердження Програм та регіональних Планів заходів є менш прозорим та менш інклюзивним, ніж процес, що відбувався на національному рівні).

3.2.4 Моніторинг сайтів ОДА

У рамках цього дослідження також здійснювався моніторинг сайтів ОДА на предмет доступності документів, пов'язаних зі Стратегією. Найбільш інформативним є сайт Одеської ОДА, менш інформативними є сайти Сумської та Харківської ОДА. Найменш доступним є сайт Волинської ОДА.

	Волинська область	Одеська область	Сумська область	Харківська область
Наявність Програми	Можна знайти лише через пошук НПА	Програма оприлюднена	Програма оприлюднена	Програма оприлюднена
Наявність Планів заходів	Можна знайти лише через пошук НПА	Оприлюднені всі Плани заходів	Оприлюднені всі Плани заходів	Оприлюднені всі Плани заходів
Наявність звітів про виконання Планів заходів	Звіти відсутні	Оприлюднені всі звіти	Оприлюднені всі звіти	Оприлюднений звіт за 2017 рік, звіти за 2016 та 2018 роки не оприлюднені

32 Дослідження АСОН, також, вказує на недостатню відкритість та безсистемність в оприлюдненні документів. Аналітичний звіт за підсумками виконання проекту «Громадський супровід реалізації Національної стратегії сприяння розвитку громадянського суспільства на регіональному рівні», виконане ВГО «Асоціація сприяння самоорганізації населення», м. Одеса, 2018 <https://drive.google.com/file/d/1vR5WwBF3CPDs9wHpbCj-4LEvm6sTH1zy/view> - 21 стор

Наявність положень та персонального складу Координаційної ради	Можна знайти лише через пошук НПА	Оприлюднене Положення та персональний склад	Оприлюднене Положення та персональний склад	Оприлюднене Положення та персональний склад
Наявність протоколів засідань Координаційної ради	Жоден протокол не оприлюднений	Оприлюднений єдиний протокол засідання	Жоден протокол не оприлюднений	Жоден протокол не оприлюднений
Легкість та доступність знаходження інформації	Знайти потрібні документи надзвичайно складно	Інформацію можна легко знайти	Документи невпорядковані та розміщені на різних розділах сайту, у зв'язку з чим доступ є дещо ускладненим	Інформацію можна знайти на різних сайтах та в різних розділах, доступ ускладнений

3.3. Імплементация Планів заходів

3.3.1 Імплементация Національних Планів заходів

Питання проблем оцінки імплементации Планів заходів, як і завдань Стратегії, дискутувалось у першому розділі. Відсутність чітких критеріїв виконання, процесуальні та нечіткі формулювання, як і питання недотриманих термінів, ускладнюють оцінку імплементации.

	Кількість заходів, Плану заходів на 2016 рік, які можна вважати виконаними.	Кількість заходів, Плану заходів на 2017 рік, які можна вважати виконаними.	Кількість заходів, Плану заходів на 2018 рік, які можна вважати виконаними.
Національний рівень	14 з 15 заходів ³³	20 з 21 заходів	12 з 12 заходів

Водночас є низка зауважень щодо виконання частини заходів.

CASE BOX

Захід Плану 2016 року – «Створити та розмістити міжрегіональні ресурсно-комунікаційні платформи правової допомоги». Наказ про структуру таких платформ датований серпнем 2017 року, тобто вчасно вони створені та розміщені не були.

³³ Кількість запланованих заходів у Плані заходів та їх кількість у цьому дослідженні може різнитись, тому що деякі заходи з Планів заходів були розділені на декілька окремих. Наприклад, захід № 9 Плану заходів на 2016 рік, яким планувалося супроводження трьох законопроектів було розділено на три окремі заходи щодо супроводження кожного з законопроектів.

Інший приклад – планувалося розробити пропозиції щодо долучення благодійних організацій до проведення конкурсів проектів ГС. У якості виконавців цього заходу було визначено 5 міністерств, проте у звіті є інформація лише про пропозиції 1 міністерства.

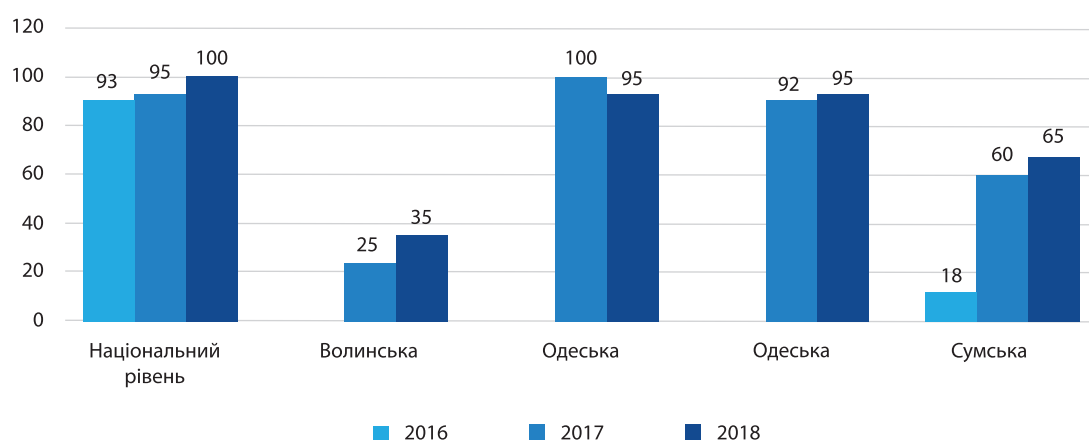
Інформація про виконання заходу «Забезпечити проведення широкомасштабної інформаційної кампанії щодо обов'язку органів місцевого самоврядування сприяти доступу громадян до безоплатної первинної правової допомоги» обмежується таким же формулюванням без конкретного опису, в чому полягала така кампанія, кількісних показників розмаху такої кампанії і т.д. Це може викликати сумнів у тому, що така кампанія дійсно була проведена, була широкою та мала значні результати.

Такого типу зауваження наявні щодо більшості заходів, інформація про які є у звіті³⁴.

CONCLUSION

Таким чином, загалом, звіти містять інформацію про виконання абсолютної більшості заходів. Ця інформація, враховуючи висловлені вище зауваження, може вважатися такою, що свідчить про імплементацію абсолютної більшості заходів. Тим не менш, щодо імплементації великої частини заходів є зауваження.

Відсоток виконаних заходів

3.3.2 Імплементація регіональних Програм та Планів заходів

Регіональний рівень має такі ж недоліки та зауваження, як і національний: відсутні критерії імплементації, часто застосовуються нечіткі та процесуальні формулювання.

³⁴ Такого типу зауваження наявні щодо звітів про виконання Планів заходів усіх років, оскільки в дослідженні застосовується установка - наявність інформації означає виконання заходу, не є доцільним детально розбирати всі такі зауваження щодо звітів про виконання Планів заходів 2016-2018 років.

ІМПАКТ ВОХ

На регіональному рівні варто звернути окрему увагу на наступне зауваження: всі досліджувані регіональні Програми містили у собі план здійснення певних заходів. Проте, строк, протягом якого мають бути виконані ці заплановані заходи, за дуже рідкими виключеннями, завжди визначався «протягом всього строку дії Програми» (наприклад 2017-2020 роки). Враховуючи те, що моніторинг здійснювався у другій половині 2019 року, ще є більше року для виконання заходів, які заплановано виконати у проміжку до 2020 року. Тому моніторинг імплементації самих програм не здійснювався, натомість, досліджувалися регіональні Плани заходів. Їх дослідження також здійснювалося за принципом – є інформація про виконання заходу – захід вважається виконаним.

Варто враховувати, що частина імплементованих заходів не відноситься до сприяння ГС напряму, до регіональних Програм включалися відзначення пам'ятних дат, національно-патріотичне виховання, культурно-мистецькі заходи і т.д. Також, варто відзначити, що частина респондентів виправдовують деякі непов'язані з розвитком ГС напрями тим, що такі напрями є важливими.

	Кількість заходів, Плану заходів на 2016 рік, які можна вважати виконаними	Кількість заходів, Плану заходів на 2017 рік, які можна вважати виконаними	Кількість заходів, Плану заходів на 2018 рік, які можна вважати виконаними
Волинська область*	План відсутній	5 з 20 заходів (25%)	7 з 20 заходів (35%)
Одеська область	План відсутній	14 з 14 заходів (100%)	20 з 21 заходів (95%)
Сумська область	План відсутній	35 з 38 заходів (92%)	41 з 43 заходів (95%)
Харківська область	0 (2) з 11 заходів ** (18%)	20 з 33 заходів (60%)	19 з 29 заходів (65%)

*Волинь є єдиною областю, де звіти про виконання щорічних Планів заходів відсутні у відкритому доступі. Після декількох запитів на отримання звітів, Відділ з питань внутрішньої політики надав моніторинговій групі звіти, попередньо підготовлені для звітування перед обласною радою.

** У звіті немає інформації про виконання жодного запланованого заходу, проте 2 з них точно були виконані.

У звітах Одеської ОДА є інформація про виконання майже всіх заходів, проте, інформація про виконання частини заходів (відображена у звітах) викликає сумніви в частині виконання цих заходів.

CASE BOX

У звіті про виконання Планів Заходів за 2017 рік сумніви виникають щодо наступних заходів:

1. «Запровадити моніторинг та аналіз проведення консультацій з громадськістю, в тому числі у формі публічних громадських обговорень та електронних консультацій, а також вивчення громадської думки». Інформація, яка може вважатися звітом про виконання цього заходу, містить у собі лише кількість консультацій, а не їх аналіз.
2. «Забезпечити проведення широкої інформаційної кампанії з питання надання соціальних послуг, у тому числі створення за участю представників інститутів громадянського суспільства і поширення через засоби масової інформації соціальної реклами, організацію роботи відповідних телефонних «гарячих ліній»». Інформація, яка може вважатися звітом про виконання цього заходу, містить у собі лише повідомлення про те, що інформація була розміщена на веб-сайті. Тобто це не широка інформаційна кампанія.

CASE BOX

У одеському звіті про виконання Планів Заходів за 2018 рік сумніви (у частині невиконання заходу відображеною у звіті інформацією) виникають щодо наступних заходів:

1. «Проведення навчально-методичних семінарів та тренінгів для державних службовців, посадових осіб місцевого самоврядування та представників інститутів громадянського суспільства щодо механізмів та кращих практик участі громадськості у формуванні та реалізації державної, регіональної політики, вирішенні питань місцевого значення». У звіті про виконання заходів за 2018 рік не було знайдено інформації про виконання цього заходу. Наявна інформація про проведення інших навчальних заходів, проте їх тематика відрізняється від передбаченої у Плані.
2. «Забезпечити моніторинг та аналіз проведення консультацій з громадськістю, в тому числі у формі публічних громадських обговорень та електронних консультацій, а також вивчення громадської думки». Інформація, яка може вважатися звітом про виконання цього заходу, містить у собі лише кількість консультацій, а не їх аналіз. Незрозуміло, які результати такого аналізу та моніторингу.
3. «Проведення інформаційної кампанії щодо висвітлення діяльності інститутів громадянського суспільства області, їх внеску в соціально-економічний розвиток області та територіальних громад, а також кращих практик співпраці органів публічної влади та громадських об'єднань на засадах партнерства». Звіт не містить конкретики щодо кількості проведених заходів, дати їх проведення, кількості залучених осіб, форми проведення цієї інформаційної кампанії тощо.

4. «Сприяння участі делегацій представників громадськості та інститутів громадянського суспільства області у форумах/конференціях/семінарах, присвячених розвитку громадянського суспільства в Україні, а також масових заходах з відзначення державних свят та пам'ятних історичних подій тощо з виїздом у населені пункти області та України; сприяння міжрегіональному співробітництву в галузі розвитку громадянського суспільства». У звіті наведена лише загальна інформація про цей захід, немає конкретики щодо того, скільком делегаціям надавалося таке сприяння, в яких конференціях/форумах/семінарах вони брали участь, які були масові заходи, в які населені пункти виїжджали, скільки людей виїжджало та в чому полягало таке сприяння.
5. «Забезпечення секретаріату громадської ради приміщенням, засобами зв'язку, створення умов для роботи ради та проведення її засідань». Звіт не містить інформації про виконання цього заходу. За інформацією представників Громадської ради приміщення надане не було, а канцелярське обладнання вони закуповують самостійно за свої кошти.

Сумська область є єдиним регіоном, де наявні проміжні звіти про виконання щорічних Планів заходів. Це є позитивною особливістю, оскільки вказує на систематичне відстеження виконання Планів заходів.

CASE BOX

У сумському звіті за 2017 рік є інформація про виконання 43 заходів, проте 2 заходи не були виконані, а до виконання частини з 43 виконаних заходів є зауваження:

1. Заходи № 18, 27 та 34 (відповідно до нумерації, яка використовується у сумському Плані заходів на 2017 рік) виконані не у заплановані терміни, хоча, їх, все ж, можна вважати виконаними.
2. Інформація у звіті про виконання заходу № 4 містить згадку лише про одне дослідження, хоча план заходів містить дві дати виконання, тобто планувалося мінімум 2 дослідження.
3. Інформація у звіті про виконання заходу № 12 не містить згадок про молодіжний банк ініціатив.
4. Інформація у звіті про виконання заходу № 25 не містить згадок про проведення семінарів та тренінгів, а засідання тристоронньої ради проводилися на місяць пізніше запланованого.
5. Заходи № 13 та 26 можна вважати невиконаними, оскільки конкурс «Кращий колективний договір» не був проведений, а запити на проведення громадської експертизи не надходили. Відповідно, сприяння цій експертизі не проводилось, тобто, захід не виконувався.

CASE BOX

У звіті за 2018 рік є інформація про виконання 38 заходів, проте, 3 заходи не були виконані, а до виконання частини з 38 виконаних заходів є зауваження:

1. Інформація у звіті щодо заходу №14 є загальною: незрозуміло, в чому конкретно полягало всебічне сприяння органам самоорганізації населення, проте, загалом, захід можна вважати виконаним.
2. Захід № 3 був проведений у 2 кварталі, хоча планувався у 1, і незрозуміло яким чином залучалася громадськість, проте, загалом, його можна вважати виконаним.
3. Захід № 24 був проведений не у заплановані терміни, проте, загалом, його можна вважати виконаним.
4. Інформація у звіті про виконання заходу № 5 містить згадку лише про одне дослідження, хоча план заходів містить дві дати виконання, тобто, планувалося мінімум 2 дослідження.
5. Інформація у звіті про виконання заходу № 26 містить згадку лише про одну зустріч, хоча, план заходів містить дві дати виконання, тобто, планувалося мінімум 2 зустрічі.
6. Інформація у звіті про виконання заходу № 11 не містить згадок про молодіжний банк ініціатив.
7. Заходи № 12, 25 та 31 можна вважати невиконаними, оскільки конкурс «Кращий колективний договір» не був проведений, запити на проведення громадської експертизи не надходили. Відповідно, сприяння цій експертизі не здійснювалося. Форум ІГС був перенесений на наступний рік (проведений у 2018 він не був), тобто, заходи не виконувались.

У Харківській області наявна ситуація за якої інформація, про виконання частини заходів, не вноситься до Звіту про виконання Плану Заходів, або ж приблизно третина заходів за 2017-2018 роки і 9 з 11 заходів за 2016 рік не виконувались.

CASE BOX

Особливістю Харківських Планів заходів на виконання Обласної Програми розвитку є доволі широкі формулювання частини заходів. Вони не тільки значно ускладнюють визначення того, наскільки конкретний захід був виконаний³⁵, але і те, що такі широкі формулювання призводять до перетинання та часткового дублювання заходів між собою. Наприклад, у Плані заходів на 2019 рік наявний захід № 1 (залучення представників ІГС до формування та реалізації державної політики шляхом проведення з ними регулярних консультацій (діалогу) з найважливіших питань розвитку області в процесі підготовки рі-

35 Що ще більше ускладнює проблему відсутності кількісних показників.

шень ОДА) та захід № 10 (забезпечення проведення консультацій з громадськістю з обговорення проектів суспільно-значущих НПА ...). Ці два заходи є дублюючими.

Ще один приклад дуже загального формулювання заходів це захід №30 Плану на 2017 рік. Цей захід передбачає виконання заходів обласної цільової програми сприяння розвитку громадянського суспільства. Тобто, захід, який наявний у Плані заходів і, власне, має містити конкретизацію того, що саме з Обласної Програми буде виконуватися, відправляє виконавця до більш загального документа. Таким чином відбувається зациклювання обласної програми³⁶. Такий захід не має сенсу.

CASE BOX

Звіти Харківської області мають ще одну особливість. Вони, іноді, не містять інформації навіть про виконані пункти Плану заходів. Так, звіт за 2016 рік не містить інформацію про виконання жодного з запланованих заходів, хоча, як мінімум, 2 заходи були здійснені (№5 та 11 щодо наповнення сайту та розроблення орієнтовного Плану консультацій).

CONCLUSION

Таким чином, відповідь на дослідницьке питання - наскільки регіональні Плани заходів є імплементованими - ускладнена. Звіти Сумської та Одеської ОДА містять інформацію про виконання майже всіх заходів, що може вважатися їх імплементациєю, хоча, до частини заходів наявні зауваження. Звіти Харківської та Волинської ОДА не містять інформацію про виконання всіх заходів. У Харківській області приблизно дві третини заходів можна вважати імплементованими, а у Волинській області ситуація найгірша – імплементованими можна вважати від чверті до третини запланованих заходів.

36 Захід на виконання Програми говорить, що потрібно виконувати заходи Програми, яка передбачає виконання заходів.

3.4 Залученість громадськості до написання регуляцій

3.4.1 Залученість громадськості до написання регуляцій³⁷ на національному рівні

CASE BOX

Респонденти як від влади, так і від ГС, зазначали, що представники ГС залучаються до підготовки окремих нормативно-правових актів. Зокрема, це стосується змін до урядових постанов (частіше всього згадують постанови № 996 та 1049). Це стосується і питань отримання статусу неприбутковості, державної реєстрації організацій ГС, питання регулювання діяльності благодійних організацій, питань смс-благодійності, законопроекту про створення фонду фінансування організацій ГС.

Зазвичай ініціатива зі зміни певного законодавства виходить від представників ГС. В таких випадках, представники ГС залучаються до розробки нормативно-правових актів, які також узгоджуються з представниками влади. Тобто найчастіше активні представники ГС самі адвокатують певні зміни до законодавства, звертаються з проханням бути залученими до робочих груп, надсилають пропозиції тощо.

Коли ініціатива з написання нормативно-правового акту виходила від органу влади, тоді представників ГС могли не залучати до розробки. Інші дослідження також відзначають спорадичний характер залучення організацій ГС до написання проектів змін до законодавства³⁸. Деякі респонденти зазначали, що зазвичай середня ланка виконавців, яка безпосередньо займається написанням регуляцій, хоче залучати представників ГС в якості експертів для отримання додаткових консультацій, експертної думки. В той час як посадовці, що займають високі посади, можуть вважати, що залучення громадськості ускладнить процес підготовки написання регуляцій.

3.4.2 Залученість громадськості до написання регуляцій на регіональному рівні

На регіональному рівні приймається мало регуляцій, які стосуються ГС. Якщо не брати до уваги написання Програми та Планів заходів, про які вже йшлося вище, то це окремі питання конкурсів проектів організацій ГС, які фінансуються бюджетом (зокрема питання визначення пріоритетів конкурсів). Також можна згадати програми надання соціальних послуг через соціальне замовлення.

Про залучення представників ГС до написання регуляцій щодо соціальних послуг згадували лише респонденти з Сумської області. Ініціатива з впровадження практики соціальних послуг через соціальне замовлення в Сумській області йшла від ГС і була підтримана представниками влади.

37 В рамках цього розділу буде розглянуто питання, наскільки представники ГС залучалися до написання нормативно-правових актів, спрямованих на імплементацію Стратегії. Що ж стосується ступеня та форм залучення владою різних рівнів експертів та представників громадськості під час розробки НПА, то це дослідницьке питання є надзвичайно широким та потребує окремого детального вивчення

38 Зокрема, в Матеріали до круглого столу «Звіт по Україні 2017-2018 «Барометр ОГС: оцінка середовища для громадянського суспільства у країнах Східного партнерства», що пройшов 10.10.2019 Готель «Київ». – Попередні результати дослідження в рамках проекту «Monitoring Progress, Empowering Action» - 48 стор.

Щодо участі у визначенні пріоритетів конкурсів проектів, то респонденти з Волинської області не зазначали у своїх інтерв'ю, що ГС долучається до визначення цих пріоритетів. Деякі респонденти з Сумської області зазначали в своїх інтерв'ю те, що під час визначення пріоритетів конкурсів проектів структурний підрозділ, який проводить певний конкурс, консультується зі своїм консультативно-дорадчим органом щодо тематики конкурсу та може додавати нові пріоритети на запит громадськості. Респонденти від ГС з Одеської області у своїх інтерв'ю не зазначали те, що вони долучаються до вибору пріоритетів конкурсів. Респонденти Харківської області зазначали, що їм невідомо про обговорення пріоритетів конкурсів.

Отже, **зазвичай, громадськість не долучається до вибору пріоритетів конкурсів проектів.**

3.5 Роль різних акторів у імплементації Стратегії

3.5.1 Роль національних акторів у імплементації Стратегії

Планувалось, що основна вага імплементації Стратегії буде покладена на Уряд та Координаційну раду. В середині Уряду цим займалися СКМУ та Мінрегіон.

Міністерство регіонального розвитку. Один з співголів Координаційної ради був Віце-прем'єр-міністром — Міністром регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства (Геннадій Зубко). Саме тому його міністерству доручили частину функцій з імплементації Стратегії. В середині міністерства цю роботу доручили Сектору розвитку громадянського суспільства, проте фактично, за повідомленнями респондентів цим займався лише Завідувач Сектору розвитку громадянського суспільства. Як вже зазначалось, частина респондентів вказували на недостатній досвід службовців Мінрегіону у сфері роботи з ГС. Функції Міністерства регіонального розвитку зводилися до написання щорічних Планів заходів. Респонденти від ГС зазначали, що не відчували зацікавленість державних службовців цього міністерства у розвитку ГС. Частина респондентів зазначала, що частину функцій цього міністерства по комунікаціям з ГС та по узгодженню позиції ГС й представників влади під час написання Планів заходів виконував СКМУ. Комунікація між завідувачем сектору розвитку громадянського суспільства Міністерства та міністром була формалізованою. Це не сприяло активному просуванню та активному узгодженню щорічних Планів заходів.

CIVIL SOCIETY OPINION

Респонденти від ГС не згадували, що Міністерство регіонального розвитку надавало якусь методичну допомогу, один респондент від влади говорив, що окремий структурний підрозділ міністерства допомагав у розробці статутів територіальних громад. Жоден респондент не згадував про те, що міністерство здійснювало моніторинг імплементації.

Основна функція Мінрегіону полягала у написанні та затвердженні³⁹ Планів заходів. Проте, як вже зазначалось, жоден з планів не був затверджений вчасно. Тому, з огляду на те, що

³⁹ Плани заходів затверджуються урядом, проте, Міністерство відповідало за проходження бюрократичної процедури, тобто, погодження цих планів з іншими органами.

основна функція міністерства виконувалася неналежним чином, – **позитивно оцінити роботу Мінрегіону не можна**. Частина респондентів як від влади, так і від ГС зазначали, що функція розвитку громадянського суспільства не є властивою для Мінрегіону. Респонденти повідомляли, що це міністерство надто перевантажене просуванням інших реформ і не може забезпечувати сприяння розвитку ГС на високому політичному рівні. Часто респонденти використовували словосполучення «нав'язані обов'язки» для опису роботи цього міністерства.

СКМУ. Планувалось, що СКМУ мав готувати звіти про виконання щорічних Планів заходів та здійснювати юридичну експертизу цих планів. Але фактично СКМУ виконував майже весь спектр функцій з імплементації Стратегії. План заходів на 2016 рік готувався в СКМУ, в подальшому СКМУ надавав методичну допомогу Мінрегіону у розробці щорічних Планів заходів, узгодженні проблемних питань між ГС та владою, контролював виконання Планів заходів. У разі виникнення проблемних питань або звернень громадськості – СКМУ на них реагував, збирав наради, намагався вирішити проблеми. Деякі респонденти відзначали, що формально більшість з цих функцій не закріплена за СКМУ. Методологічна допомога СКМУ надавалася у вигляді семінарів для чиновників ОДА, відповідальних за імплементацію Стратегії. Місцеві чиновники позитивно відгукувалися про таку допомогу.

Більшість респондентів як від влади, так і від ГС називали СКМУ головним органом від влади у просуванні Стратегії. Це просування полягало у координації Стратегії, лобюванні виконання завдань та заходів Стратегії в інших органах влади, зокрема, СКМУ грав активну роль у законодавчих змінах: формував робочі групи, проводив зустрічі тощо. Частина респондентів від ГС відзначали простоту у комунікації з СКМУ та те, що в них складається враження про наявність зацікавленості СКМУ у розвитку ГС.

CASE BOX

Частина респондентів зазначала, що СКМУ грав активну роль у питанні підтримки у боротьбі із шахрайством у частині налагодження комунікації з МВС. Крім цього, СКМУ зіграв активну роль у вдосконаленні роботи громадських рад та покращеннях конкурсних процедур для конкурсів проектів організацій ГС.

Тобто СКМУ виконував функції нефункціонуючої Координаційної ради, надавав допомогу Мінрегіону, державним службовцям ОДА та готував звіти про виконання Планів заходів. Підтвердженням того, що СКМУ є найбільш активним органом влади у просуванні Стратегії, є те, що частина респондентів вважала саме СКМУ відповідальним за формування Планів заходів.

Координаційна рада. Якщо на Уряд покладалися чіткі функції з планування, контролю та звітування за Планами заходів, то Координаційна рада мала бути органом, який здійснює загальну координацію щодо Стратегії: комунікацію щодо її впровадження, моніторинг її імплементації, підготовку змін до законодавства та здійснення методичної допомоги; саме Координаційна рада мала визначити критерії оцінки ефективності та індикатори реалізації Стратегії.

CIVIL SOCIETY OPINION

Респонденти покладали на Координаційну раду наступні функції (це ті функції, які формально не прописані, проте які Координаційна рада мала виконувати, згідно з очікуваннями респондентів): кристалізація громадянського суспільства, парасолька, що надає легітимності ініціативам окремих членів Координаційної ради, проте, найчастіше, Координаційну раду називають такою, що мала стати майданчиком для обговорення проблемних питань.

Покладені на неї функції Координаційна рада не виконала. Навіть проведення засідань було проблемою для Координаційної ради. Зокрема, відповідно п. 8 Положення про Координаційну раду, Координаційна рада має проводити свої засідання не рідше ніж раз на квартал. Проте, за період 2016-2019 роки, було проведено всього три засідання Координаційної ради. Частина респондентів від ГС зазначала, що зверталися до співголів Координаційної ради, які мають право збирати і проводити засідання, проте засідання проведені не були.

PUBLIC OFFICIALS' OPINION

Частина респондентів від влади називали причиною того, що Координаційна рада не збиралась, прийняття змін до законодавства щодо декларування антикорупційних активістів. На думку цих респондентів від влади, ця подія негативно вплинула на довіру між владою та ГС. Представники влади очікували, що це могло перетворити Координаційну раду на майданчик з обговорення цього питання або засідання Координаційної ради перетворилися би на формальний захід.

Декілька респондентів від ГС називали причиною непроведення засідань побоювання влади щодо того, що Координаційна рада стане майданчиком для обговорення теми декларування. Варто зазначити, що згідно з протоколом 2018 року, тема декларування антикорупційних активістів не піднімалась, тому можна зробити висновок, що побоювання влади щодо цієї теми були невиправдані.

Іншою проблемою є незрозумілий механізм делегування повноважень, який, до речі, застосовувався і на місцевому рівні.

CASE BOX

Положення про Координаційну раду передбачає, що її засідання є правомочним за умови присутності на ньому більш як половини членів Координаційної ради, включно зі співголовою. Станом на 2017 рік до Координаційної ради входило 42 людини, а на засіданні 2017 року були присутніми 20 членів Координаційної ради та ще два члена делегували замість себе інших осіб. В Положенні нічого не написано про можливість делегування замість себе інших людей, відповідно не зрозуміло, наскільки легітимним було засідання Координаційної ради 2017 року, з огляду на присутність на цьому засіданні менш як половини членів Координаційної ради (20 з 42).

Респонденти від влади пояснювали це тим, що Координаційна рада працює за принципом «чи ніхто не проти», і якби була проблема розділення голосів, тоді до питання кворуму ставилися би більш уважно.

IMPACT BOX

Ставлення до питання кворуму, як до третьорядного питання, є маркером того, що Координаційну раду взагалі не розглядають як важливий орган, організація засідань якого має значення. На інших двох засіданнях Координаційної ради були присутніми 24 та 22 з 42 членів Координаційної ради, при кворумі – 22 члена. Це показує рівень зацікавленості в роботі Координаційної ради.

Робочі групи, які були створені на початку роботи Координаційної ради, або не збиралися зовсім, або провели 1-2 засідання. Реальних результатів роботи цих груп - немає. Частина респондентів від ГС зазначали, що вони пропонували керівництву робочої групи від влади проводити (збирати) засідання, проте керівництво робочих груп від влади вважало ці питання другорядними і не збирали робочі групи.

CIVIL SOCIETY OPINION

Респонденти зазначали, що склад Координаційної ради формувалася в Адміністрації Президента України. АПУ обирала - хто має туди увійти. Деякі респонденти зазначали, що дізналися про своє включення до Координаційної ради вже після видання відповідного указу. Респонденти вважають, що представників ГС відбирали до Координаційної ради за принципом того, хто був долучений до написання Стратегії та наскільки старою та поважною є організація ГС, представник якої включається до Координаційної ради. Крім того до Координаційної ради було включено декілька лояльних до влади представників ГС.

Членами Координаційної ради були, в переважній більшості, представники національних організацій, розташованих у Києві, представленість регіональних організацій була незначною.

CASE BOX

Президент в Указі № 68/2016 доручив співголовам Координаційної ради в трижневий термін розробити та подати Положення про Координаційну раду та рекомендувати йому персональний склад Координаційної ради. Положення та персональний склад Координаційної ради були затверджені 04.11.2016 указом № 487, тобто через 7 місяців після того, як співголови мали надати Президенту Положення та персональний склад.

Координаційна рада як орган, який має працювати через проведення засідань, не працював. Майже всі респонденти зазначали, що Координаційна рада не виконувала покладених на неї функцій і не грала важливої ролі. Проте, частина її членів на індивідуальній основі доволі активно долучалися до імплементації Стратегії. Респонденти відзначали, що лише невелика

частина членів Координаційної ради була активною та долучалася до імплементації Стратегії. Більшість членів не надавали свої пропозиції до Планів заходів та не проявляли інших активностей щодо імплементації Стратегії. Респонденти зазначали, що активні члени Координаційної ради займалися імплементацією Стратегії незалежно від Координаційної ради, вони «існували незалежно, кожен сам по собі».

Серед причин чому Координаційна рада не виконувала свої функції (зокрема і чому вона не проводила свої засідання), респонденти найчастіше називали відсутність політичної волі вищого керівництва, низьку активність самих членів Координаційної ради, низьку зацікавленість в роботі членів Координаційної ради від влади.

Таким чином, **Координаційна рада не виконала покладених на неї функцій**, більше того, організація її роботи була неналежною. Замість неї частину цих функцій в частині координації та методологічної допомоги виконував СКМУ.

CONCLUSION

Отже, основним актором, тією інституцією, яка виконувала основну масу функцій щодо імплементації Стратегії, був СКМУ, а саме: координація, надання методичної допомоги, налагодження комунікації між різними зацікавленими сторонами, контроль імплементації, написання звітів тощо. Мінрегіон виконував функцію написання щорічних Планів заходів, проте, враховуючи постійні затримки у затвердженні цих Планів, виконання цієї функції не можна високо оцінити. Координаційна рада не виконала покладених на неї функцій і фактично не вплинула на досягнення мети Стратегії.

CASE BOX

Як у випадку національної Координаційної ради, так і у випадку регіональних Координаційних рад, норма про половину складу представників організацій ГС дотримується.

3.5.2 Роль регіональних акторів у імплементації Стратегії

Якщо на національному рівні Стратегія передбачала залучення (на різних етапах – розробка Стратегії, імплементація, контроль і т.д.) і Адміністрації Президента, і Координаційної ради при Президентові, і СКМУ, і Мінрегіону, й інших ЦОВВ (наприклад, у питанні проведення конкурсів проектів), то на регіональному рівні фактично все, що стосувалося Стратегії, обмежувалося ОДА. ОДА розробляла регіональні Програми та Плани заходів, іноді - обговорювала їх з Громадською радою ОДА або Координаційною радою при голові ОДА. ОДА імплементувало Програми та Плани заходів, контролювало їх виконання та готувало звіти про виконання. Обласна рада була залучена на етапі прийняття Програми, на етапі виділення фінансування та заслуховування звітів про виконання Програми.

Якщо на національному рівні виконавчий орган влади – уряд - розділив основні функції з імплементації Стратегії між двома інституціями – СКМУ та Мінрегіоном, то на рівні ОДА всі

функції зазвичай покладалися на структурний підрозділ, що відповідає за комунікації чи зв'язки з громадськістю. Цей розділ стосуватиметься опису особливостей їх функціонування по регіонам та опису ролі Координаційних рад відповідних областей.

	Назва структурного підрозділу - виконавця	Дата затвердження регіональної Програми	Кількість членів Координаційної ради	Кількість засідань Координаційної ради	Запланований бюджет
Волинська область	Управління з питань внутрішньої політики	14.07.2016	20	6	2 545 000*
Одеська область	Управління комунікацій та інформаційної політики	14.03.2018	36	1	2 050 000 (2 585 000)**
Сумська область	Управління інформаційної політики та комунікацій з громадськістю	22.12.2016	18-19	7	4 479 000 (3 639 000)
Харківська область	Департамент масових комунікацій	14.04.2016	30	3	50 171 700

*Це запланована сума, насправді зазвичай виділялося набагато менше коштів, зокрема, у випадку Волині, за 2016-2018 роки виділено 147 420 грн, замість запланованих 1 376 000 грн, проблема недофінансування характерна для всіх регіонів. Іншим показовим прикладом є Харківська область, де, як, зокрема, зазначають експерти АССН40, у 2017 році, не було виділено фінансування взагалі.

**У дужках наведена запланована сума, без дужок – сума після внесення змін, якщо такі були, наводиться остання актуальна запланована сума.

Волинська область. У Волинській області за імплементацію регіональної цільової програми сприяння розвитку громадянського суспільства у Волинській області на 2016 – 2020 роки «Волинь. Громадський рух – 2020» відповідало Управління з питань внутрішньої політики обласної державної адміністрації. Воно, як вже зазначалось, відповідало за розробку Програми, Планів заходів, займалося її імплементацією та звітуванням.

CIVIL SOCIETY OPINION

Респонденти у своїх інтерв'ю повідомляли, що управління більше займається формальною, «паперовою» роботою, яка не має наслідком реальний результат. Частина респондентів, тим не менш, позитивно відгукувалася про роботу управління у частині співпраці з Громадською радою.

Різниця в думках респондентів свідчить про те, що управління більше співпрацює з громадськістю через інституціалізовані форми співпраці, аніж з представниками ГС, які не входять у консультативно-дорадчі органи.

ІМПАКТ БОХ

Під час дії Стратегії відбулася реорганізація управління, яка супроводжувалася конфліктами. Внаслідок реорганізації змінився склад працівників управління і, за повідомленням частини респондентів, попереднє керівництво не здійснило належної передачі справ, внаслідок чого, нове керівництво не мало достатньої інформації про попередню діяльність управління з імплементації Програми. Цим, зокрема, нинішнє керівництво управління мотивувало відмову у проведенні інтерв'ю.

Координаційна рада при голові Волинської ОДА формувалася в управлінні внутрішньої політики. Респонденти від ГС зазначали, що частина представників ГС, присутніх у цій раді, є їм невідома. Деякі респонденти зазначали, що не було ні конкурсу, ні повідомлень про те, що формується така Координаційна рада, також, повідомлялось, що принаймні один член Координаційної ради не знав, що його туди включили. Респонденти зазначали, що через непрозорий відбір туди увійшли люди, які не були зацікавлені у активній роботі з розвитку ГС, тому активність її представників була низькою.

CASE BOX

Відповідно до п. 11 Положення про Волинську Координаційну раду, вона мала б проводити засідання щокварталу. Проте ця норма порушувалась. У 4-му кварталі 2017 року та 2-му й 3-му кварталах 2018 року засідання проведені не були, а в 2019 році не було проведено жодного засідання. На засіданнях цієї Координаційної ради зазвичай обговорювали питання, що прямо не пов'язані з розвитком ГС. Це, зокрема, відзначення різних подій, пам'ятних дат, відносини з Польщею та Донецькою областю. Лише одне засідання (09.10.2018) було присвячене обговоренню питань Програми сприяння розвитку громадянського суспільства. Відповідно до Положення, Координаційна рада мала сприяти співпраці між владою та ГС, проведенню різних заходів з розвитку ГС, готувати проекти Планів заходів, визначати критерії ефективності та індикатори реалізації Планів заходів,

здійснювати методичне забезпечення та моніторинг імплементації Стратегії. Респонденти повідомляли або те, що вони нічого не знають про роботу Координаційної ради, або те, що вона не виконувала покладених на неї функцій. Респонденти, також, зазначали, що Координаційна рада є формальним органом, створеним «для галочки». Водночас, інші респонденти говорили, що вважають Координаційну раду майданчиком для комунікації, проте вона не є ефективною.

Таким чином, діяльність як управління внутрішньої політики, так і Координаційної ради, за загальною думкою респондентів, не можна назвати такою, що призвела до досягнення цілей Стратегії та регіональної Програми. Водночас, варто зауважити, що обласна рада не виділяла достатньо коштів для належної імплементації Програми.

Одеська область. В Одеській області за імплементацію Програми відповідає Управління комунікацій та інформаційної політики. Воно виконує функції розробки Програми, Планів заходів, їх імплементації, контролю за виконанням, звітування. Оцінка його роботи серед респондентів різниться. Частина респондентів вважає це управління єдиним, «хто щось робить» в рамках імплементації Програми, такі респонденти зазначають про фаховість працівників

цього управління. В той же час, інша частина вважає їх роботу формальною, такою, що зводиться до складання звітів без реальних результатів роботи. Те саме стосується того, наскільки це управління дослухається до консультацій із громадськістю: частина респондентів вважає комунікацію з цим управлінням комфортною, в той час, як інші учасники дослідження переконані, що управління не дослухається до представників ГС, вважаючи їх пропозиції та консультації з ними зайвими та непотрібними. Частина респондентів відзначає кадрові проблеми цього управління. У дослідженні АССН зазначається, що управління «слабко контактує з потужними громадськими організаціями регіону»⁴¹.

CASE BOX

Управління намагалося здійснювати моніторинг кількісних показників виконання Програми, зокрема, найширше цей моніторинг представлений у збірці кращих практик, проте, як вже зазначалося раніше, цей моніторинг не є системним: щодо більшості показників є проблема або відсутності початкового стану певного показника, або відсутності показника в динаміці. Найчастішою проблемою є некоректне часове вимірювання показників – порівнюється період в півтора роки з періодом в 9 місяців, хоча передбачалося щорічне вимірювання. Матеріали кращих практик є прикладом методичної допомоги, яку надає це управління. Іншим прикладом методичної допомоги, яку управління намагається надати організаціям ГС, є семінари та тренінги з написання проектів, зокрема, для конкурсів проектів.

Якщо управління виконує певні функції з імплементації Програми та намагається надавати якусь методичну допомогу та здійснювати моніторинг, то одеська Координаційна рада демонструвала один з найгірших прикладів роботи. Було проведено всього одне засідання Координаційної ради. За змістом це засідання було присвячено Програмі.

Деякі респонденти зазначали, що Координаційна рада формувалася з «кишенькових ГО», була цілком керованою, формальною. Представники влади зазначали, що Координаційна рада формувалася в основному за пропозиціями структурних підрозділів ОДА та частково за пропозицією Громадської ради. Деякі представники ГС наголошували, що від Громадської ради було включено лише одного представника. У дослідженні АССН, зазначається, що «Координаційна рада була сформована з маловідомих організацій. Не зрозуміло, за яким принципом відбиралися ці організації».⁴²

41 Аналітичний звіт за підсумками виконання проекту «Громадський супровід реалізації Національної стратегії сприяння розвитку громадянського суспільства на регіональному рівні», виконане ВГО «Асоціація сприяння самоорганізації населення», м. Одеса, 2018 <https://drive.google.com/file/d/1vR5WwBF3CPDs9wHpbCj-4LEvm6sTH1zy/view> - 20 стор.

42 Там же - 20 стор.

CIVIL SOCIETY OPINION

Координаційна рада, за повідомленнями респондентів, не надавала методичну допомогу, не здійснювала моніторинг. Хоча інтерв'ю проводилися з активними представниками громадянського суспільства в Одеській області, проте деякі представники ГС зазначали, що взагалі не чули про існування цієї Координаційної ради.

IMPACT BOX

Причиною того, що відбулося лише одне засідання, респонденти вважають відсутність впливу в цієї ради, відсутність зацікавленості членів ради «щось робити». Представники влади також відзначали низьку активність представників ГС в роботі Координаційної ради. Ще однією проблемою респонденти називають відсутність чіткого розділення функцій між Громадською радою та Координаційною радою. Представники влади пояснювали непроведення засідань тим, що засідання ради збирає голова ОДА, а голови ОДА часто змінювались. Тобто відсутність політичної волі голови ОДА є причиною відсутності роботи Координаційної ради.

Отже, **наявні протилежні оцінки роботи управління** комунікацій та інформаційної політики. Можна стверджувати, що воно виконувало певні функції з імплементації Програми, намагалося здійснювати моніторинг та надавало певну методичну допомогу, проте, оцінка результатів їх роботи є суперечливою. Оцінка ефективності роботи Координаційної ради є консолідованою – **Координаційна рада не виконала покладених на неї функцій**, не здійснювала моніторинг та не надавала організаційну допомогу, вона провела всього одне засідання (найгірший показник серед тих Координаційних рад, щодо яких здійснювався моніторинг), тобто роль Координаційної ради можна вважати незадовільною.

Сумська область. У Сумській області за імплементацію Стратегії відповідає управління інформаційної діяльності та комунікацій з громадськістю ОДА. Воно найбільше було долучене до розробки Програми, Планів заходів, їх імплементації та звітування. Респонденти в своїй більшості відзначали легкість комунікації з цим управлінням та активну роль у координації Програми та Планів заходів. Це управління доволі активно залучає представників ГС до імплементації Програми.

Якщо більшість Координаційних рад, щодо яких здійснювався моніторинг, можна вважати такими, що неналежно виконували свої функції, то Координаційна рада у Сумській області в цьому сенсі вирізняється серед інших.

Більшість Координаційних рад формувалися або з широкого кола поважних організацій (як це було на Національному рівні), або з лояльних організацій. Представники ж влади Сумської області повідомляли, що формували свою Координаційну раду таким чином, щоб вона була невеликою та фаховою і щоб там були представлені всі напрями діяльності ГС.

CASE BOX

Сумська Координаційна рада була ініціатором запровадження соціальних послуг, їх моніторингу та надавала методичну допомогу управлінню щодо ряду інших питань таких як: фінансування ветеранських організацій, питання збільшення фінансування конкурсів проектів, окремі регуляторні питання. Проте Координаційна рада не здійснювала спеціального моніторингу імплементації Програми, це зокрема пояснювалося тим, що у Сумах діє відносно невелике коло людей, які займаються питаннями ГС, і якщо якийсь напрям Програми імплементується неналежним чином, то це було помітно. Тобто спеціальний моніторинг був не потрібен для того, щоб визначити стан імплементації Програми.

Отже, Сумська Координаційна рада надавала методичну допомогу, долучалася до розробки Програми й Планів заходів та була органом, через який здійснювалася комунікація та координувалася Стратегія. Респонденти зазначали, що Координаційна рада відіграє роль інституціолізованого органу, через який легше здійснювати комунікацію з владою та ініціювати вирішення певних питань.

CASE BOX

Протоколи засідань Координаційної ради містять інформацію про обговорення питань, які безпосередньо пов'язані з імплементацією Програм. Зокрема, найчастіше там обговорювалися питання впровадження соціальних послуг.

Серед проблемних питань роботи Координаційної ради є нерегулярне проведення засідань. Так, п. 9 Положення про Координаційну раду встановлює, що засідання мають проходити щоквартально, проте ця норма порушувалася декілька разів. Тим не менш, варто відзначити, що в порівнянні з частотою проведення засідань інших Координаційних рад, в тому числі і Координаційної ради при Президентіві, Сумська Координаційна рада проводила свої засідання набагато частіше. Крім цього, респонденти зазначали, що не було ситуацій коли були наявні нагальні питання, а засідання не проводилось. Непроведення щоквартальних засідань респонденти як від влади, так і від ГС пояснювали відсутністю нагальних питань. Крім того, багато питань вирішується без зібрання засідань Координаційної ради, через комунікацію з державними службовцями управління (яке, як зазначають респонденти, є відкритим до комунікації).

Ще однією проблемою є незрозуміла процедура делегування представників, проблема, яка наявна і на національному рівні. Якщо кворум на засіданнях Координаційної ради наявний лише за умови присутності там більшості членів Координаційної ради (а не делегованих представників), тоді більшість засідань Координаційної ради можна вважати такими, що проводились за відсутності кворуму. Тим не менш, варто відзначити, що Координаційна рада розглядається як консультативний орган, на якому вирішуються робочі питання, щось на зразок робочої групи. Фактично Сумська Координаційна рада виконувала цю функцію. Тому відсутність кворуму не може вважатися значним недоліком.

Варто зауважити, що деякі респонденти зазначали, що не вважають Сумську Координаційну раду ефективним органом та не зацікавлені у співпраці з нею.

Таким чином, **Управління** інформаційної діяльності та комунікацій з громадськістю ОДА та Сумську **Координаційну раду можна вважати відносно ефективними інституціями** у імплементації Програми.

Харківська область. У Харківській області за імплементацію Програми відповідає Департамент масових комунікацій. Цей департамент виконує функції розробки Програми, Планів заходів, їх імплементації, контролю за виконанням, звітування. Проте респонденти переважно оцінювали його як формальний орган, що виконує формальні функції, без реального включення. Відповідно він був формально залученим до досягнення завдань Стратегії та Програми.

Координаційна рада, за повідомленнями респондентів, не виконує покладені на неї функції. Персональний склад Координаційної ради визначали державні службовці ОДА. При цьому не відбувалося обговорень чи консультацій. Активність членів Координаційної ради була низькою, що було відзначено всіма респондентами.

CASE BOX

Попри те, що згідно п. 8 Положення про Координаційну раду, вона мала проводити щоквартальні засідання, починаючи з 2017 року, ця норма порушувалась. Як вважають респонденти, це пов'язано з відсутністю зацікавленості в її роботі, низькій активності її членів, відсутністю ініціативи з боку керівництва щодо скликання засідань (саме це найчастіше називають основною причиною).

Координаційна рада, за повідомленнями респондентів, не надавала методичну допомогу, не здійснювала моніторинг. Всі респонденти вказували на відсутність результатів роботи Координаційної ради.

Отже, респонденти вказують на те, що діяльність Департаменту масових комунікацій, попри виконання функцій з розробки, імплементації та звітування про Плани заходів, не призвела до досягнення завдань Стратегії та Програми. А Координаційна рада не могла організувати регулярне проведення своїх засідань і, як наслідок, не надавала методичну допомогу, не здійснювала моніторинг та інші функції. Координаційна рада не допомагала в досягненні завдань Стратегії та Програми.

CONCLUSION

Отже, роль інституційних акторів різниться в залежності від регіону. Спільними рисами є те, що всі функції щодо розробки, імплементації та звітування щодо програмних документів здійснювали структурні підрозділи ОДА, хоча успішність в досягненні ними завдань Стратегії та Програми – варіюється, в залежності від регіону. Регіональні Координаційні ради, загалом, не виконували покладених на них функцій⁴³, не надавали методичну допомогу та не здійснювали моніторинг, тобто не допомагали в досягненні завдань Стратегії. Винятком є Сумська Координаційна рада.

43 Дослідження АССН містить схожу оцінку, Аналітичний звіт за підсумками виконання проекту «Громадський супровід реалізації Національної стратегії сприяння розвитку громадянського су-

3.6 Оцінка впливу імплементації Стратегії на стан розвитку громадянського суспільства

3.6.1 Національна Оцінка впливу імплементації Стратегії на стан розвитку громадянського суспільства

У цьому розділі буде наведене резюме щодо оцінки респондентами впливу Стратегії на розвиток ГС.

Респонденти як від влади, так і від ГС часто по-різному бачать вплив Стратегії. Прослідковується взаємозв'язок між тим, наскільки певні особи були залучені у імплементацію Стратегії та тим, яким чином вони оцінюють Стратегію. Найбільше цей взаємозв'язок проявляється у представників влади, які були активно залучені у процеси обговорення різних питань, пов'язаних з імплементацією Стратегії.

Деякі представники ГС називають Стратегію спробою, яка дала певні пробні результати, проте мала багато проблем і не призвела до значних покращень.

Представники ГС, що були менш активно залучені до імплементації Стратегії, вважають, що Стратегія не призвела до якихось значних позитивних змін. Далі наводимо приклади цитат:

- Стратегія не вплинула, можливо лише в аспекті системи реєстрації ГС. Це стало можливо - реєстрація онлайн. Але ця зміна відбулася би і без Коордради, бо ця зміна була пролобійована за кошти USAID.
- Якщо і мала якийсь вплив - то дуже мінімальний. Через відсутність належної роботи Координаційної ради та її структур. ... в окремих випадках це стимулювало органи виконавчої влади щось намагатися робити ... Стратегія в певному сенсі актуалізувала певні питання, суспільну дискусію започаткувала, з тим же самим Національним фондом ... про необхідність обов'язкового ухвалення статутів територіальних громад.
- Я і не знаю наскільки Стратегія вплинула. Річ потрібна, і дещо важливе там прописано, але наскільки це було імплементовано...

Проте не всі представники ГС вважають вплив Стратегії мінімальним. Ті, хто був більш активно залученим до імплементації Стратегії, більш позитивно відгукуються про вплив Стратегії:

- Можна сказати, що виконання стратегії через виконання планів заходів покращило правове середовище. ... Кількість організацій росте, середовище змінилось, зареєструвати стало простіше, отримати гранти для деяких типів організації стало легше. Механізми участі, такі як громадські експертизи, стали легшими. І громадські ради тепер більш відкриті. Правове середовище стало кращим. Я так відчуваю, що відсотків на 40 ми правове середовище покращили, половину, я вважаю, ми не досягли з того, що у 2016 році закладали. ГС слабо

спільства на регіональному рівні», виконане ВГО «Асоціація сприяння самоорганізації населення», м. Одеса, 2018 <https://drive.google.com/file/d/1vR5WwBF3CPDs9wHpbCj-4LEvm6sTH1zy/view> - 32 стор.

боролось, а уряд вважав, що це не на часі ... а деякі просто протидіяли.

- Вплив є. Ті, хто хотів, використовували цей інструмент, а хто не хотів – просто не звертали на неї увагу. Вона систематизувала цю роботу. Проте є великий розбіг оцінок.

Представники влади переважно вважають, що Стратегія мала значний вплив. При цьому іноді в якості прикладу позитивних змін наводяться процесуальні дії, такі як проведення заходів або плани щось зробити. Щодо результатів, то найчастіше наводяться приклади позитивних змін у сфері реєстрації та питанні конкурсів проектів. Далі наводимо приклади цитат:

- Трохи допомогло, але очевидно, що можна було зробити більш системно. Були якісь покращення, але вони не досягли рівня системних проривів, щоб можна було говорити, що все одно хто президент, хто прем'єр - ми все одно розуміємо, що ГС буде мати підтримку.
- Я думаю вплинуло ... Наприклад, було внесено зміни в постанову 996, щоб органи були відкритіші і проводили більше консультацій. Мінсоц проводив по соціальному підприємництву низку заходів, участь у проведенні конкурсів, вони планують перевести це все на електронну основу, онлайн реєстрація ГО, робота над модельним статутом, символікою.
- Виконання Стратегії підсилило інструменти взаємодії і посилило довіру між ГС та органами влади. По-друге, створено багато робочих моментів, які дають можливість більш активно комунікувати. Є багато питань, які не прописані в Стратегії. Є багато НПА, і Стратегія запускає робочі процеси, коли відпрацьовуються ті чи інші моменти у форматі робочих груп, які напрацьовують ідеї і пропозиції.

CONCLUSION

Таким чином, можна простежити певну кореляцію між тим, наскільки активно люди були залучені до процесу імплементації Стратегії та тим, як вони оцінюють її вплив. Якщо особа (представник ГС) активно залучена до процесів імплементації, тоді вона оцінює вплив Стратегії на рівні нижче середнього. А якщо особа залучена до процесів імплементації Стратегії є представником влади, тоді оцінка Стратегії зазвичай становить вище середнього. Якщо ж представник ГС не був активно залучений до процесу імплементації Стратегії, тоді його оцінка впливу Стратегії є низькою.

Респонденти від влади і від ГС часто по-різному бачать вплив Стратегії.

3.6.2 Регіональна Оцінка впливу імплементації Програм на стан розвитку громадянського суспільства

Волинська область. Представники ОДА не надали свою позицію, тому оцінка впливу Програми у Волинській області буде базуватися на позиції представників ГС. Загалом представники ГС слабо були залучені до процесу імплементації Програми, тому вони не говорили

про значний позитивний вплив Програми. Серед позитивних ініціатив відзначали лише конкурси проектів. Далі наводимо низку цитат:

- По 10-бальній системі це 2. З'явився механізм конкурсу, ... але впливу як такого і немає.
- Ні, ніяким чином. Програма, яка не виконується, не може вплинути на стан розвитку ГС.
- Не думаю, що вона вплинула системно.

Одеська область. Оцінка впливу Програми в Одеській області варіюється в залежності від того, кого представляє конкретний респондент. Так, представники ОДА вважають, що Програма мала вплив, зокрема, в питанні запровадження конкурсів проектів, запровадженні електронних консультацій та налагодженню комунікацій з ГС (що проявилось у зменшенні протестної активності).

Натомість оцінка представників ГС впливу Програми знаходиться в діапазоні від нульового впливу до нижче середнього:

- Мабуть, ніякого впливу значного не відчули. Те, що робилося – робилося організаціями самостійно. Стратегія тут була не при чому. Громадянське суспільство окремо, а Стратегія окремо.
- Невелика частина громадськості знає про Національну Стратегію. ... Якщо це вплинуло, то певно на 30% десь. Те, що гарно пішло, - це конкурс проектів запрацював.
- Не вплинуло. Раз воно формально і фактично не виконується – воно зовсім ні на що не впливає.

Сумська область. Більшість респондентів по Сумській області вважають, що Програма та Стратегія мали позитивний вплив. Немає різниці у оцінках представників влади та представників ГС. Найчастіше відзначаються позитив щодо проведення конкурсів проектів та соціальних послуг. Ось декілька цитат:

- Мабуть да ... все-таки гроші надаються. ГО розуміють, що донорами можуть бути не тільки міжнародні фонди, а і рідна держава. ... Це впливає на розвиток.
- Це все більше спрямоване на організації, яким щось потрібно для старту, яким потрібна підтримка. Для них ця програма однозначно є позитивною, поштовх для них, зокрема, конкурси проектів. Отримати досвід при написанні цих проектів, отримати першу співпрацю з владою, навички спілкування.

Проте деякі респонденти не погоджувалися з тим, що Програма мала позитивний вплив:

- Думаю, що ні. До того, програми не було, і коли її прийняли, я якогось ривка не відчув. Це ніяк не впливає на ГС, оскільки програма розвитку громадянського суспільства має передбачати передачу повноважень в деяких сферах на громадський сектор, разом з передачею фінансових можливостей. Це не відбулося. Про що говорили на самому початку. Тому фактично це ніяк не впливає на розвиток організацій.

Харківська область. Представники ОДА не надали свою позицію, тому оцінка впливу Програми у Харківській області буде базуватися на позиції представників ГС.

Загалом представники ГС негативно оцінювали вплив Програми на стан розвитку ГС. Чи не єдиною позитивною зміною називають запровадження фінансування проектів організацій ГС на конкурсній основі. Ось декілька цитат:

- Взагалі ніякого впливу.
- Не можу сказати, що відбулися якісь зміни, які треба відзначати, крім однієї позиції... Це конкурсне фінансування ГО соціального спрямування...
- Не вплинуло. ГС живе своїм життям...

CONCLUSION

Загалом респонденти не відзначають позитивного впливу імплементації Програм на стан розвитку ГС. Представники влади оцінюють вплив імплементації Програм більш позитивно. Винятком є Сумська область, де навіть особи, які не долучені до імплементації Стратегії, відзначають певний позитивний вплив.

3.7 Комплексне врахування ґендерних аспектів

3.7.1 Комплексне врахування ґендерних аспектів на національному рівні

Комплексне врахування ґендерних аспектів може передбачати врахування ґендерних аспектів при здійсненні діяльності, визначення впливу запропонованих заходів на рівність чоловіків та жінок та планування діяльності з урахуванням цього впливу, ґендерне бюджетування, ґендерне квотування тощо.

На національному рівні Стратегія не передбачала нічого з вище перерахованого. Ні Стратегія, ні Плани заходів не закладали планування впливу здійснення певних заходів на рівність чоловіків та жінок. Постанова 1049 не містить в критеріях оцінки пункту про відповідність проекту принципам ґендерного бюджетування і респонденти не зазначали у своїх інтерв'ю, що конкурси проектів орієнтувалися на пріоритети досягнення рівності чоловіків та жінок. Респонденти зазначали, що специфічних заходів з врахування ґендерних аспектів не здійснювалось.

Водночас варто зауважити, що респонденти зазначали, що пропозиції з врахування ґендерного аспекту не надходили.

ґендерний аналіз складу Координаційної ради сприяння розвитку громадянського суспільства при Президентіві України показав, що до першого складу Координаційної ради входили 31 чоловік та 11 жінок, а до другого складу (який ні разу не збирався) входили 31 чоловік

та 13 жінок. Частка жінок у першому складі Координаційної ради складала 26%, а в другій раді ця частка складала 29%.

CONCLUSION

Таким чином, можна зробити висновок, що Стратегія та Плани заходів на національному рівні є ґендерно нечутливими.

3.7.2 Комплексне врахування ґендерних аспектів на регіональному рівні

На регіональному рівні, як і на національному, програми та Плани заходів не передбачали нічого з того, що стосується комплексного врахування ґендерного аспекту. Респонденти зазначали, що специфічних заходів з урахування ґендерних аспектів не здійснювалось. Це стосується всіх областей.

Водночас, варто зауважити, що респонденти зазначали, що пропозиції з врахування ґендерного аспекту не надходили. Це також стосується всіх областей.

CASE BOX

У Сумській області здійснювалися певні заходи ґендерної тематики. Зокрема 15.05.2017 відбувся просвітницький захід – квест «Спортивне ґендерне орієнтування», було проведено Регіональну науково-практичну конференцію «Мультидисциплінарні ґендерно-чутливі ініціативи: обмін досвідом» та проведено Всеукраїнський захід «Ґендерний хака-тон: технології і медіа у досягненні ґендерної рівності».

Це є окремими заходами, які управління записало в Звіт про виконання Плану заходів, проте, не можна вважати проведення цих окремих заходів комплексним врахуванням ґендерних аспектів щодо Програми. Такі заходи не відносяться до сприяння розвитку ГС і були включені до Звіту, на виконання пункту плану, про сприяння в проведенні заходів ГО. Це не комплексне врахування ґендерного аспекту при політиці сприяння розвитку громадянського суспільства, а окремі заходи ґендерної тематики.

На обласному рівні, також був проведений ґендерний аналіз складу Координаційних рад⁴⁴.

	Волинська область	Одеська область	Сумська область	Харківська область
Чоловіки	13 (65%)	25 (70%)	9(50%) 10(53%)*	22 (73%)
Жінки	7 (35%)	11 (30%)	9(50%) 9 (47%)	8 (27%)

* У Сумській області було два дієвих склади Координаційної ради.

44 Аналізувалися ті склади Координаційних рад, які проводили засідання, до частини з них могли бути внесені зміни.

Отже, Координаційні ради зазвичай налічують від чверті до третини жінок. Винятком є Сумська область, де представництво чоловіків та жінок є рівним.

CONCLUSION

Таким чином, можна зробити висновок, що Програми та регіональні Плани заходів є гендерно нечутливими.

4. Стан виконання завдань Стратегії

У попередніх розділах були описані недоліки Стратегії та деякі аспекти виконання Стратегії на національному та регіональному рівнях. Попередні розділи базувалися на аналізі офіційних документів та відповідей респондентів. Проте попередні розділи не містять аналізу наскільки завдання Стратегії були виконані. Вище зазначалось, що Плани заходів та звіти можуть не містити інформації про виконання окремих завдань Стратегії. Тому один лише аналіз документів, не може дати відповідь на те, наскільки завдання Стратегії виконані. Крім того, попередні розділи не містили аналізу взаємозв'язку регіонального та національного рівнів імплементації Стратегії, а виконання частини завдань потребує роботи як на національному, так і на регіональному рівнях.

Цей розділ базується, в основному, на експертній оцінці того, наскільки певні завдання Стратегії були виконані. Метод експертної оцінки був обраний через нечітке формулювання частини завдань Стратегії. Там, де формулювання завдань є більш чітким, оцінка виконання завдання базувалося більше на фактичній перевірці того, наскільки завдання досягнуто, а не на оцінці експертів.

Стан виконання завдань Стратегії			
№ завдання	Завдання	Оцінка виконання	Коментар
101	скорочення строків і спрощення реєстраційних процедур для організацій громадянського суспільства, зокрема процедур подання документів в електронній формі або за принципом «єдиного вікна»;	Виконано ⁴⁵	Серед досягнень Стратегії респонденти найчастіше відзначали саме покращення в реєстраційній сфері. Влітку 2019 року з'явилася можливість подавати документи для державної реєстрації ГО онлайн. Проте, документи для інших видів організації ГС, зокрема БО, як і внесення змін, наразі, недоступно онлайн.

45 Покращення реєстраційних процедур відзначено, зокрема, і в Матеріалах до круглого столу «Звіт по Україні 2017-2018 «Барометр ОГС: оцінка середовища для громадянського суспільства у країнах Східного партнерства», що пройшов 10.10.2019 Готель «Київ». – Попередні результати дослідження в рамках проекту «Monitoring Progress, Empowering Action».

102	удосконалення порядку віднесення організацій громадянського суспільства до неприбуткових організацій;	Виконано	Плани заходів не містять заходів на виконання цього завдання, проте, респонденти зазначали покращення в цій сфері, зокрема, були внесені зміни до Постанови КМУ від 13 липня 2016 р. № 440, скоротився термін надання ознаки неприбутковості. Створений відкритий реєстр неприбуткових установ та організацій.
103	удосконалення правового статусу, порядку створення, організації діяльності і припинення органів самоорганізації населення, розширення їх повноважень щодо участі у вирішенні питань місцевого значення;	Не виконано	Єдиним заходом на виконання цього завдання є прийняття законопроекту 2466. Проте цей законопроект прийнятий не був. Експерти зазначають, що інших покращень не відбулось.
104	урегулювання на законодавчому рівні питання обов'язкового планування у Державному бюджеті України і місцевих бюджетах видатків на надання на конкурсних засадах фінансової підтримки для виконання програм (реалізації проектів, заходів), розроблених організаціями громадянського суспільства;	Не виконано	Видатки по статтям бюджету визначаються щороку при складанні бюджету, відповідно закріпити обов'язкові видатки з тим, щоб при щорічному плануванні такі видатки були обов'язковими - неможливо. Можна внести зміни в бюджетний кодекс з тим, щоб ширше коло організацій ГС могли отримувати фінансування з бюджету, проте наразі це коло є досі обмеженим, тому завдання не можна вважати виконаним.
105	запровадження єдиного конкурсного порядку відбору органами виконавчої влади програм (проектів, заходів), розроблених організаціями громадянського суспільства, для виконання (реалізації) яких надається фінансова підтримка держави, та забезпечення на законодавчому рівні рівного доступу зазначених організацій, зокрема благодійних організацій, до участі у такому відборі;	Частково виконано	Респонденти зазначали, що відбулися певні покращення в конкурсних процедурах. Зокрема, ветеранські організації отримують кошти на конкурсних засадах. Також ведеться підготовка до переведення на конкурсні засади організації осіб з інвалідністю та впровадження електронних конкурсів. Проте наразі постанова 1049 містить цілий перелік виключень організацій, які отримують фінансування не за конкурсом, благодійні та інші організації ГС не мають доступу до конкурсів, а багато напрямів діяльності організацій ГС не мають можливості отримувати фінансування з бюджету взагалі ⁴⁶ .

⁴⁶ На регіональному рівні практика різниться – в деяких областях благодійні допускаються, а в інших – ні. Це, зокрема, свідчить про відсутність централізованої роботи щодо імплементації Стратегії на обласному рівні.

106	вироблення за участю громадськості пріоритетів та єдиних критеріїв щодо надання фінансової підтримки за рахунок бюджетних коштів для виконання програм (реалізації проектів, заходів), розроблених організаціями громадянського суспільства та спрямованих на реалізацію завдань державної, регіональної політики, визначення середньо- і довгострокових індикаторів обсягів надання такої фінансової підтримки;	Частково виконано	Відбулись зміни в постанові 1049, що можна вважати частковим виконанням.
107	запровадження ефективних механізмів надання фінансової підтримки громадським ініціативам, спрямованим на реалізацію цієї Стратегії;	Не виконано	Плани заходів не містять заходів з цього напрямку і експерти не згадували про існування таких механізмів.
108	створення з урахуванням кращих практик Європейського Союзу сприятливого податкового середовища для юридичних та фізичних осіб, які надають благодійну допомогу, та фізичних осіб, які отримують благодійну допомогу;	Не виконано	Законопроект 8237 не був прийнятий. Експерти кажуть, що відбулося незначне збільшення неоподаткованої суми благодійної допомоги, проте завдання, на їх думку, виконано не було.
109	запровадження однакового підходу щодо оподаткування податком на доходи фізичних осіб при отриманні безкоштовних соціальних послуг від бюджетних установ та від організацій громадянського суспільства;	Не виконано	Експерти кажуть, що організаціям ГС складніше надавати соціальні послуги, в тому числі, через оподаткування.
110	впровадження допоміжних (сателітних) рахунків для статистичного обліку організацій громадянського суспільства та обліку їх діяльності відповідно до міжнародних стандартів;	Не виконано	Було проведено дослідження цього питання, проте, експерти зазначають, що це завдання виконано не було.

111	активізація комплексних заходів, спрямованих на підвищення громадянської освіти населення щодо можливості захисту своїх прав та вираження інтересів через різні форми демократії участі.	Виконано	Було здійснено низку заходів пов'язаних з громадянською освітою, що можна вважати активізацією заходів.
201	унормування на законодавчому рівні: порядку проведення органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування консультацій з громадськістю щодо проектів нормативно-правових актів під час їх розроблення зі встановленням вичерпного переліку випадків, коли такі консультації не проводяться, та механізму запобігання порушенню вимог щодо обов'язковості таких консультацій;	Не виконано	Органи місцевого самоврядування не зобов'язані проводити такі консультації і респонденти, зокрема, і на регіональному рівні, відзначають, що практика проведення консультацій є непоширеною. Законопроект «Про публічні консультації» не був прийнятий.
202	унормування на законодавчому рівні: порядку ініціювання та проведення місцевих референдумів;	Не виконано	Законопроект 2145а-2 не був прийнятий, відповідно завдання не виконане.
203	унормування на законодавчому рівні: гарантій реалізації права на мирні зібрання із закріпленням вичерпного переліку підстав для обмеження мирних зібрань;	Не виконано	Законопроект 3587 не був прийнятий, відповідно завдання не виконане.
204	унормування на законодавчому рівні: порядку ініціювання, проведення загальних зборів (конференцій) членів територіальної громади за місцем проживання та реалізації їх рішень;	Не виконано	Законопроект 2467 не був прийнятий, відповідно завдання не виконане.

205	унормування на законодавчому рівні: обов'язковості затвердження у кожній територіальній громаді її статуту, що визначає, зокрема, порядки організації громадських слухань, внесення місцевої ініціативи та реалізації інших форм демократії участі;	Не виконано	Наразі, за оцінками експертів, лише, приблизно, у чверті територіальних громад прийняті статuti. Ст. 19 ЗУ «Про місцеве самоврядування» встановлює те, що територіальна громада може прийняти статут, проте це не є обов'язковим.
206	сприяння запровадженню на рівні органів місцевого самоврядування публічних консультацій з громадськістю, громадської експертизи їх діяльності та діяльності їх виконавчих органів, посадових осіб, комунальних підприємств, організацій та установ;	Не виконано	Експерти відзначають відсутність значного прогресу в запровадженні органами місцевого самоврядування консультацій та громадських експертиз ⁴⁷
207	сприяння запровадженню обов'язкових публічних консультацій у процесі підготовки проектів Державного бюджету України та місцевих бюджетів;	Не виконано	Експерти відзначають, що публічні консультації під час ухвалення бюджетів зазвичай не проводяться.
208	визначення порядку здійснення громадської експертизи діяльності з надання адміністративних послуг, а також діяльності бюджетних установ, які надають соціальні послуги;	Не виконано	Відсутній порядок здійснення громадської експертизи діяльності з надання адміністративних послуг, а також діяльності бюджетних установ, які надають соціальні послуги
209	створення ефективного механізму реалізації права громадян на звернення до органів місцевого самоврядування з електронними петиціями;	Не виконано	Експерти зазначили відсутність покращень в механізмі електронних петицій

47 Дослідження АСОН теж вказує на непоширеність громадської експертизи. Аналітичний звіт за підсумками виконання проекту «Громадський супровід реалізації Національної стратегії сприяння розвитку громадянського суспільства на регіональному рівні», виконане ВГО «Асоціація сприяння самоорганізації населення», м. Одеса, 2018 <https://drive.google.com/file/d/1vR5WwBF3CPDs9wHpbCj-4LEvm6sTH1zy/view> - 34 стор.

210	сприяння включенню до регламентів місцевих рад обов'язкових процедур забезпечення інформаційної прозорості і відкритості, у тому числі питань залучення громадськості до підготовки проектів актів, що мають важливе суспільне значення.	Частково виконано	Експерти відзначають точкові спроби включення таких процедур до місцевих рад, проте, вони не є систематичними.
301	запровадження практики закупівлі соціальних та інших суспільно значущих послуг через соціальне замовлення та забезпечення рівного доступу організацій громадянського суспільства та бюджетних установ до надання соціальних та інших суспільно значущих послуг за рахунок бюджетних коштів;	Не виконано	Прийнято новий закон, проте, експерти зазначають, що надання соціальних послуг організаціями ГС є винятком. Серед областей в яких проходив моніторинг, лише респонденти в Сумській області знали про таку практику. Проте навіть у Сумській області це не є поширеною практикою, об'єм надання соціальних послуг організаціями ГС є незначним. Непоширеність соціальних послуг відзначається і в інших дослідженнях ⁴⁸ .
302	стимулювання розвитку соціального підприємництва, зокрема удосконалення механізмів фінансової підтримки такої діяльності;	Не виконано	Експерти вважають це завдання не досягнутим.
303	забезпечення рівних умов участі організацій громадянського суспільства у процедурах публічних закупівель;	Не виконано	Експерти вважають, що покращення умов участі організацій ГС в публічних закупівлях не відбулось. Це підтверджується й іншими дослідженнями, ⁴⁹ де зазначається про використання в тендерних умовах вимог, які не можуть бути виконані організаціями ГС.

48 Зокрема, і в Матеріалах до круглого столу «Звіт по Україні 2017-2018 «Барометр ОГС: оцінка середовища для громадянського суспільства у країнах Східного партнерства», що пройшов 10.10.2019 Готель «Київ». – Попередні результати дослідження в рамках проекту «Monitoring Progress, Empowering Action» - 42 стор., та в Аналітичний звіт за підсумками виконання проекту «Громадський супровід реалізації Національної стратегії сприяння розвитку громадянського суспільства на регіональному рівні», виконане ВГО «Асоціація сприяння самоорганізації населення», м. Одеса, 2018 <https://drive.google.com/file/d/1vR5WwBF3CPDs9wHpbCj-4LEvm6sTH1zy/view> - 34-35 стор.

49 Зокрема, і в Матеріалах до круглого столу «Звіт по Україні 2017-2018 «Барометр ОГС: оцінка середовища для громадянського суспільства у країнах Східного партнерства», що пройшов 10.10.2019 Готель «Київ». – Попередні результати дослідження в рамках проекту «Monitoring Progress, Empowering Action» - 17-18 стор.

304	встановлення конкурсних засад визначення виконавців державних, регіональних та місцевих цільових програм серед організацій громадянського суспільства та забезпечення рівних можливостей для участі у таких конкурсах;	Не виконано	Експерти зазначали, що їм не відома практика широкого залучення організацій ГС, як виконавців цільових програм. Існує лише декілька прикладів залучення організацій ГС до виконання державних цільових програм, які стосуються ВІЛ/СНІД. Змін в Порядку розроблення та виконання державних цільових програм ⁵⁰ та в ЗУ «Про державні цільові програми» ⁵¹ , які б стосувалися встановлення конкурсних засад - не відбулось.
305	забезпечення права неприбуткових організацій громадянського суспільства здійснювати відповідно до закону підприємницьку діяльність, якщо така діяльність відповідає меті (цілям) організації громадянського суспільства, сприяє її досягненню та не передбачає розподілу отриманих доходів (прибутків) або їх частини серед засновників (учасників), членів такої організації;	Виконано	Хоча Плани заходів не містять заходів на виконання цього пункту, проте респонденти вказували на досягнення цього завдання. Зокрема, Мінфін видав роз'яснення ⁵² , яке стосувалося підприємницької діяльності організацій ГС. Проте, на практиці, частина організацій ГС все одно остерігається санкцій фіскальних органів.
306	запровадження обов'язкового залучення організацій громадянського суспільства до оцінки потреб громадян у соціальних та інших суспільно значущих послугах;	Не виконано	Наказ Мінсоцполітики від 27.12.2013 р. № 904 «Про затвердження методичних рекомендацій з проведення моніторингу та оцінки якості соціальних послуг» ⁵³ не передбачає обов'язкового залучення громадських організацій (такий висновок можна зробити принаймні з того, що Стратегія ставить таку вимогу і, якби така норма була, тоді б не було вимоги це запроваджувати). А змін до Методології не було, відповідно, завдання - не виконане. Пунктом 4.1 ст. 11 ЗУ «Про соціальні послуги» ⁵⁴ не передбачено обов'язковості такого залучення, це лише один з варіантів. Щодо оцінки індивідуальних потреб, то його здійснює соцпрацівник, без обов'язкового залучення ГС. Експерт каже, що така можливість є, але не використовується.

50 Постанова КМУ від 31 січня 2007 р. N 106 «Про затвердження Порядку розроблення та виконання державних цільових програм» - <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/106-2007-%D0%BF>

51 Закон України «Про державні цільові програми» <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1621-15>

52 Лист Міністерства Фінансів України від 06.02.2019 № 11210-09-5/3214 - <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v3214201-19>

53 Наказ Міністерства Соціальної Політики України від 27.12.2013 № 904 «Про затвердження Методичних рекомендацій з проведення моніторингу та оцінки якості соціальних послуг» <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0904739-13>

54 Закон України «Про соціальні послуги» <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2671-19#n107>

307	забезпечення імплементації законодавства Європейського Союзу в частині оподаткування податком на додану вартість соціальних та інших суспільно значущих послуг;	Не виконано	Якщо сума надання товарів/послуг, що підлягають оподаткуванню протягом року перевищує 1 млн гривень (наприклад сума наданих безкоштовних соціальних послуг) - організація має зареєструватися платником ПДВ та сплачувати 20% ПДВ, виникає об'єкт оподаткування - безкоштовно надана послуга, яка оподатковується 18% ПДФО та 1,5% військового збору. В разі реєстрації платником ПДВ – організація втрачає статус неприбуткової організації. Тобто завдання не виконане.
308	надання організаціям громадянського суспільства, які надають соціальні послуги за рахунок бюджетних коштів, права користуватися державним та комунальним майном на пільгових засадах.	Не виконано	Організації, що надають соціальні послуги, можуть отримувати пільгові умови на загальних підставах, проте це не пов'язано з соціальними послугами та така практика є точковою.
401	забезпечення органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування доступу громадськості до консультацій та правової допомоги (у тому числі безоплатної) з питань порядку створення і діяльності організацій громадянського суспільства;	Виконано	Експерти вважають, що відкриття центрів правової допомоги може вважатися виконанням цього завдання.
402	запровадження обов'язкових моніторингу та оцінки розпорядниками бюджетних коштів програм і проектів, які виконуються організаціями громадянського суспільства за рахунок бюджетних коштів;	Частково виконано	Порівняльний аналіз редакції постанови 1049 2014 року та чинної редакції показує відсутність змін щодо моніторингу та оцінки. Деякі органи виконавчої влади запровадили таку практику, проте реально вона наявна не у всіх.

403	запровадження обов'язкової звітності організацій громадянського суспільства, які отримують державну фінансову підтримку, публічного доступу до такої звітності, а також до результатів обов'язкового моніторингу, оцінки та експертизи результатів державної фінансової підтримки організацій громадянського суспільства;	Частково виконано	Порівняльний аналіз редакції постанови 1049 2014 року та діючої редакції показує відсутність змін щодо звітності. Деякі органи виконавчої влади запровадили таку практику, проте реально вона наявна не у всіх.
404	сприяння міжсекторальній співпраці у запобіганні і протидії шахрайству та іншим зловживанням у сфері надання благодійної допомоги, посилення юридичної відповідальності за нецільове використання благодійної допомоги;	Частково виконано	У деяких випадках, практика протидії шахрайству є широко розповсюдженою та підтримується органами влади (це стосується національного рівня та, наприклад, КМДА), проте у частині областей протидія шахрайству не здійснювалась.
405	стимулювання волонтерської діяльності, у тому числі опрацювання питання щодо участі України в Європейській конвенції про довгострокову волонтерську службу;	Не виконано	Європейська конвенція про довгострокову волонтерську службу не ратифікована.
406	запровадження механізму здійснення благодійної діяльності шляхом надсилання благодійних телекомунікаційних повідомлень;	Частково виконано	Експерти вважають, що такий механізм не запроваджений. Попри прийняття законодавчих змін, лише обмежене коло БО (до 10) мають доступ до цього механізму, експерти вважають, що впровадження цього механізму передбачає широкий доступ БО (доступ багатьох БО) до смс-благодійності. Обмежений доступ до цього механізму відзначається й іншими дослідженнями ⁵⁵ .
407	розширення сфер застосування державно-приватного партнерства за участю організацій громадянського суспільства;	Не виконано	Розуміння цього завдання різниться серед респондентів. Проте, експерти, в своїй більшості, вважають його невиконаним. Інші дослідження, також, підтверджують те, що державно-приватне партнерство не працює ⁵⁶ .

55 Зокрема, і в Матеріали до круглого столу «Звіт по Україні 2017-2018 «Барометр ОГС: оцінка середовища для громадянського суспільства у країнах Східного партнерства», що пройшов 10.10.2019 Готель «Київ». – Попередні результати дослідження в рамках проекту «Monitoring Progress, Empowering Action» - 20 стор.

56 Там же - 41 стор.

408	включення до навчальних програм загальноосвітніх, професійно-технічних, вищих навчальних закладів курсів і тем з питань розвитку громадянського суспільства;	Виконано	Предмет «Громадянська освіта» внесено до Навчального Плану для 10-11 класів закладів загальної середньої освіти ⁵⁷ . Дослідження АССН містить детальну інформацію про курси та теми з громадянського суспільства в регіональному вимірі ⁵⁸ .
409	запровадження підготовки в системі вищої та післядипломної освіти фахівців з менеджменту неурядових організацій;	Частково виконано	Спеціальність «менеджмент неурядових організацій» не може бути затверджена на центральному рівні ⁵⁹ . Є спеціальність «менеджмент». Відповідно, виконання цього завдання, у формі внесення такої спеціальності до переліку спеціальностей здобувачів вищої освіти, не є можливим. Дослідження АССН підтверджує показує відсутність підготовки фахівців за таким напрямом ⁶⁰ . Проте, УКУ має Магістерську програму з управління неприбутковими організаціями. Тому, це завдання можна вважати частково виконаним ⁶¹ .
410	забезпечення надання методичної, консультативної та організаційної допомоги органам державної влади, органам місцевого самоврядування з питань взаємодії з організаціями громадянського суспільства, розвитку громадянського суспільства;	Частково виконано	Відбувалися різні навчальні заходи, зокрема, часто респонденти відзначали проведення навчання від СКМУ, що можна вважати методичною допомогою. Проте не можна назвати цю допомогу достатньо систематичною, широкою та інституціолізованою для того, щоб вважати це завдання повністю виконаним.
411	проведення просвітницьких заходів та соціальної реклами з питань взаємодії з організаціями громадянського суспільства, розвитку громадянського суспільства;	Частково виконано	Відбувалися різні заходи, проте не можна говорити про те, що вони були достатньо систематичними, широкими та інституціолізованими для того, щоб вважати це завдання повністю виконаним.

57 <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0408729-18#n3>

58 Аналітичний звіт за підсумками виконання проекту «Громадський супровід реалізації Національної стратегії сприяння розвитку громадянського суспільства на регіональному рівні», виконане ВГО «Асоціація сприяння самоорганізації населення», м. Одеса, 2018 <https://drive.google.com/file/d/1vR5WwBF3CPDs9wHpbCj-4LEvm6sTH1zy/view> - 37-41 стор.

59 Вищі навчальні заклади можуть самостійно запровадити підготовку відповідних фахівців на базі спеціальності «менеджмент».

60 Там же – 41 стор.

61 <http://management.lviv.ua/prohramy/upravlinnia-neprybutkovymy-organizatsijamy/prohramu>

412	стимулювання наукових досліджень, публікацій та просвітницьких заходів у сфері розвитку громадянського суспільства і міжсекторальної співпраці.	Частково виконано	Відбувалися різні заходи, проте не можна говорити про те, що вони були достатньо систематичними, широкими та інституціолізованими для того, щоб вважати це завдання повністю виконаним.
-----	---	-------------------	---

CONCLUSION

6 з 41 завдання можна вважати виконаними.

11 з 41 завдання можна вважати частково виконаними.

24 з 41 завдання можна вважати не виконаними.

5. Результати онлайн-опитування

Лабораторія законодавчих ініціатив провела онлайн-опитування серед організацій ГС. В опитуванні взяло участь 47 організацій ГС різних організаційно-правових форм, напрямів діяльності, спрямованості та регіонального поширення. Далі будуть представлені його результати.

Перший блок питань стосувався проблем організацій ГС. Тут наведені проблеми, щодо яких держава може здійснити певні дії (проблеми у формі загальних скарг або проблеми, вирішення яких лежить поза державою не наведені в цьому переліку).

Найбільшими проблемами вважали:

1. Фінансові проблеми (недостатнє фінансування, відсутність українських донорів, відсутність постійного фінансування, неможливість виділяти кошти для організаційного розвитку організації) (55% респондентів).
2. Проблеми, пов'язані зі взаємодією з державою (погрози з боку влади, корупція, відсутність діалогу з владою, або неналежне виконання владою законів) (43%).
3. Кадрові проблеми (недостатній професійний рівень, відтік професійних кадрів, проблеми з підвищенням кваліфікації) (23% респондентів).

Респонденти, з якими проводили глибинні інтерв'ю в областях, серед проблем ГС найчастіше називали схожі проблеми: складнощі в комунікації з місцевою владою, відсутність досвідчених громадських активістів, роз'єднаність ГС, відсутність фінансування, складнощі в роботі громадських рад.

Крім вищеперерахованих, окремі респонденти також вказували на наступні, не охоплені Стратегією, проблеми:

1. Відсутність стандартів ведення благодійної діяльності.

2. Неefективність роботи громадських рад.
3. Неврегульоване податкове законодавство для НПО.

Коли респонденти самі формулювали проблеми, то жодна відповідь не стосувалася наступних, визначених Стратегією, проблем:

1. Недостатній рівень гармонізації законодавства України із законодавством Європейського Союзу (недостатній рівень врахування міжнародного досвіду),
2. Надання переваги у сфері надання соціальних та інших суспільно значущих послуг державним і комунальним підприємствам та установам,
3. Недостатні стимули для здійснення організаціями громадянського суспільства підприємницької діяльності, спрямованої на вирішення соціальних проблем.

Можна зробити висновок, що практики соціального підприємництва та надання соціальних послуг через організації ГС є настільки непоширеними, що їх не вважають питаннями, що відносяться до ГС. В одному з наступних блоків, три чверті респондентів зазначили, що не володіють інформацією про запровадження соціальних послуг в їх області.

Респонденти також оцінювали актуальність проблем, сформульованих у Стратегії.

Актуальність проблем Стратегії	
Назва Проблеми	Відсоток відповідей, які вважають цю проблему актуальною або дуже актуальною (такою, що створює значні перешкоди у діяльності Організації).
Недостатня прозорість органів державної влади/органів місцевого самоврядування	47 %
Забюрократизовані процедури взаємодії органів державної влади/органів місцевого самоврядування з громадськістю	57 %
Тимчасова окупація Російською Федерацією Автономної Республіки Крим і міста Севастополя та військова агресія Російської Федерації в окремих районах Донецької і Луганської областей	48 %
Недосконалість чинного законодавства	57 %
Недостатній рівень гармонізації законодавства України із законодавством Європейського Союзу (недостатній рівень врахування міжнародного досвіду)	64 %
Відсутність ефективного громадського контролю за діяльністю органів державної влади, органів місцевого самоврядування	59 %
Недостатня практика залучення громадськості до формування та реалізації державної політики і вирішення питань місцевого значення	79 %
Обмежений обсяг державної фінансової підтримки	74 %
Надання переваги у сфері надання соціальних та інших суспільно значущих послуг державним і комунальним підприємствам та установам	53 %

Недостатні стимули для здійснення організаціями громадянського суспільства підприємницької діяльності, спрямованої на вирішення соціальних проблем (соціальне підприємництво, сприяння у працевлаштуванні та професійній підготовці соціально вразливих верств населення)	64 %
Відсутність єдиної державної інформаційно-просвітницької політики у сфері сприяння розвитку громадянського суспільства	64 %

Отже, найбільш актуальними для здійснення діяльності організацій ГС є:

- недостатня практика залучення їх до прийняття здійснення політики (79%)
- обмеженість державного фінансування (74%).
- Найменш актуальними проблемами для здійснення діяльності організацій ГС, актуальність яких зазначили менше половини організацій є:
- недостатня прозорість органів влади (47%) та
- окупація Криму та Донбасу (48%).
- При цьому 21% респондентів зазначили, що окупація Криму та Донбасу є зовсім неактуальною проблемою для діяльності їх організації.
- 19% зазначили, що зовсім неактуальною проблемою є питання соціальних послуг.

27% респондентів зазначили, що не ознайомлені з Стратегією сприяння розвитку, а 57% не ознайомлені з регіональною програмою сприяння розвитку. Тут варто зауважити, що респонденти, яких просили заповнити опитувальник щодо Стратегії сприяння розвитку ГС і які нічого про неї не знали, ймовірно, взагалі не відгукувалися на пропозицію заповнити опитувальник.

Наступний блок опитувальника стосувався оцінки впливу Стратегії.

19% респондентів вважають, що відбулися значні покращення, в той час 17% вважають, що покращень не відбулося зовсім. 19% вважають, що дії влади та місцевого самоврядування були сприятливими для організацій ГС.

Лише 9% вважають, що відбулося певне покращення податкового середовища, причому ні один респондент не відповів, що відбулося значне покращення.

17% вважають, що відбулися певні покращення у сфері консультацій з громадськістю.

Жодна організація серед респондентів не отримувала правову допомогу від держави.

CONCLUSION

Висновки з опитування: в Стратегії відображено фінансові проблеми та проблеми комунікації з владою, проте не відображена проблема слабкого кадрового потенціалу, складності організаційного розвитку, досвідченості громадських активістів.

Незначна частина респондентів відчули покращення у сфері розвитку ГС.

6. Рекомендації

Рекомендації щодо Стратегії можна розділити на дві частини: загальні рекомендації та рекомендації до Плану заходів на 2020 рік.

6.1 Загальні рекомендації

Перший блок рекомендацій стосується питання планування та проектування. Враховуючи часові обмеження, навряд чи вони можуть бути втілені повною мірою в Плані заходів на 2020 рік, скоріше їх можна втілити вже у наступній Стратегії.

Рекомендації розробникам майбутньої Стратегії⁶² щодо процесу розробки Стратегії:

- Процес розробки Стратегії, Програм та Планів заходів повинен бути більш прозорим та інклюзивним.
- Рекомендується проводити як публічні консультації, так і подання пропозицій до опублікованих проектів через єдиний сайт, де пропозиції можуть обговорюватися в режимі онлайн. (Ця рекомендація стосується й тих органів, які наразі займаються плануванням (Мінрегіон та ОДА).
- Рекомендується враховувати регіональний вимір при розробці програмних документів та надати більше представництво регіонам в консультативних органах, таких як Координаційна рада.
- Залучати всі зацікавлені сторони, зокрема, ті органи виконавчої влади, які потім будуть відповідати за імплементацію Стратегії.
- Визначити чіткі строки подання пропозицій до Планів заходів і затверджувати Плани заходів вчасно.

62 Ці рекомендації стосуються тої інституції, яка візьме на себе ініціативу з розробки та імплементації майбутньої Стратегії

- Рекомендації щодо процесу написання програмних документів національного рівня актуальні і для регіонального рівня.

Рекомендації розробникам майбутньої Стратегії щодо особливостей розробки програмних документів:

- Формулювання завдань Стратегії мають бути чіткими, з конкретними критеріями та індикаторами виконання завдань (це може бути зроблене в застосовуваній формі очікуваного результату).
- Завдання мають бути націлені на досягнення конкретного, бажано, кількісно сформульованого результату.
- Чітко визначити коло тих організаційно-правових форм, які належать до організацій ГС.
- Врахування всіх видів організацій ГС при розробці та імплементації Стратегії.
- Визначати чіткі⁶³ терміни виконання завдань та заходів. Ця рекомендація стосується й тих органів, які наразі займаються плануванням (Мінрегіон та ОДА).
- Враховувати принципи гендерного планування при розробці програмних документів.
- Рекомендується виробити єдину форму звітування про виконання Планів заходів, яка буде застосовуватися у всіх регіонах.
- Органам, які будуть контролювати виконання Стратегії (наразі це СКМУ), рекомендується, окрім звітування за виконанням Планів заходів, готувати щорічні звіти про досягнення завдань Стратегії.

ІМПАКТ БОХ

Належне звітування важливе для розуміння ефективності виконання, прогресу у виконанні. Єдина форма звітування полегшить моніторинг Стратегії, громадський контроль за її виконанням. З наявних звітів про виконання Планів заходів можна відзначити звіти Сумської⁶⁴ та Одеської області⁶⁵, які містять інформацію про виконання Планів заходів по конкретних пунктах, що дає змогу чітко відслідковувати стан виконання кожного пункту (заходу) Плану заходів. Поверхневий моніторинг звіту, що не містить структуризації за запланованими заходами, не дозволяє виявляти виконання всіх заходів, що ускладнює громадський контроль.

63 Тобто строки виконання не протягом всього строку дії певного документа, а з конкретними дедлайнами.

64 Інформація про виконання розпорядження голови Сумської обласної державної адміністрації від 28.12.2017 № 784-ОД «Про затвердження плану заходів щодо реалізації в Сумській області у 2018 році Національної стратегії сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні на 2016-2020 роки» http://media.sm.gov.ua/images/docs/rgs_%202018_15.01.2019.doc

65 Інформація про виконання плану заходів щодо реалізації у 2017 році в Одеській області

- Запровадити підготовку щорічних (чи щоквартальних) звітів про стан виконання Програми, Планів заходів, які будуть готуватися Координаційною радою та будуть альтернативними по відношенню до звітів ОДА (з публікацією таких звітів).
- Щокварталу надсилати до Координуючого органу імплементації Стратегії проміжні звіти про виконання Планів заходів. Проміжне відстеження виконання Планів заходів дозволить, зокрема, враховувати результати імплементації цього річного Плану заходів при розробці Плану заходів на наступний рік.
- Визначати такі завдання та заходи, які будуть вирішувати всі поставлені Стратегією проблеми.

CASE BOX

Нинішня Стратегія не намагається зменшити негативні наслідки окупації Криму та Донбасу, проте ця проблема могла б вирішуватися наприклад:

1. через завдання зі сприяння інтеграції внутрішньо переміщених осіб до організацій громадянського суспільства тих регіонів, куди вони переїхали.
2. Стратегія могла б містити завдання з координації тих організацій громадянського суспільства, які надають допомогу внутрішньо переміщеним особам або займаються волонтерством на користь української армії.
3. Стратегія могла б містити завдання з вирішення питань перереєстрації організацій громадянського суспільства з тимчасово окупованих територій України на територію підконтрольну Україні.
4. Стратегія могла б містити завдання з підтримки ініціатив та організацій громадянського суспільства, діяльність яких спрямована на захист індивідуальних та колективних прав і свобод громадян на тимчасово окупованих територіях України.
5. Це лише декілька варіантів того, які типи завдань могла б містити Стратегія для вирішення проблеми негативних наслідків окупації Криму та військового конфлікту на Донбасі.

Рекомендації розробникам майбутньої Стратегії щодо системи імплементації Стратегії:

- Узгодити централізоване фінансування виконання Стратегії так, щоб державна політика була єдиною на всій території України, а не залежала від регіональної конфігурації взаємовідносин владних акторів та ГС66.
- Майбутнім розробникам рекомендується узгодити національний та регіональний виміри імплементації Стратегії, визначити, як вони мають співвідноситись.

Національної стратегії сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні на 2016-2020 роки <https://uvp.odessa.gov.ua/wp-content/uploads/2017/08/18.02.05-Zvit-vykonannya-Planu-Nats-strategiyi-na-2017-rik.pdf>

66 Деякі респонденти називали відсутність окремого фінансування причиною відхилення частини пропозицій ГС для включення в черговий План заходів і на національному рівні також.

- Створити окремий сайт, де будуть сконцентровані програмні документи національного та регіонального рівнів, здійснюватися звітування, проводитися трансляції засідань робочих груп та Координаційних рад, протоколи засідань Координаційних рад мають бути публічними.
- Визначити окремого високопосадовця, рівня віце-прем'єра, який буде відповідати за впровадження Стратегії. Визначити/утворити окремий структурний підрозділ в КМУ/ОПУ, основною сферою діяльності якого буде вибудовування каналів ефективної комунікації з ГС, а також сприяння розвитку ГС. Цей структурний підрозділ має бути підпорядкований відповідному посадовцю.
- Органу, що буде відповідати за імплементацію, рекомендується, здійснювати роботу з координації впровадження Стратегії по регіонах, організаційно централізувати впровадження Стратегії, задля зменшення регіональних варіацій та підвищення рівня регіональної гармонізації.
- Змінити принцип формування складу Координаційної ради. На обласному рівні рекомендується запровадити рейтингове голосування (наприклад, механізм відбору до Громадської ради НАБУ) для обрання членів Координаційних рад від громадськості. На національному рівні рекомендується або застосувати рейтингове голосування, або сформувати склад Координаційної ради з представників тих організацій, які займаються розвитком організацій ГС. При цьому, має бути враховано те, які саме організаційно-правові форми належать до організації ГС і забезпечено їх рівне представництво. Ці питання мають бути закріплені в Положеннях про Координаційну раду.
- Надати Координаційній раді більше повноважень щодо контролю виконання Стратегії, зокрема, саме Координаційна рада може вирішувати чи вважати певний захід Плану заходів - виконаним, або певне завдання Стратегії - досягнутим.
- Обрати одного співголова Координаційної ради від громадськості, щоб Координаційна рада могла збиратися незалежно від волі представників влади. Така рекомендація є актуальною і для регіонального рівня.
- Визначити механізми взаємодії національної та регіональних Координаційних рад.
- Задля залучення регіонів, регіональним Координаційним радам рекомендується, щорічно (чи щоквартально), на основі аналізу стану реалізації регіональної Програми, направляти свої рекомендації щодо системи реалізації Стратегії на національний рівень. Такі рекомендації можуть направлятися національній Координаційній раді або органу, який відповідає за впровадження Стратегії (та публікуватися).
- Органу, який має здійснювати координацію Стратегії, рекомендується проводити щорічні конференції щодо стану реалізації Стратегії та Програм, на яких мають бути представлені результати реалізації регіональних Програм та національної Стратегії. Зокрема, на таких конференціях може бути здійснений обмін досвідом щодо реалізації Програм серед регіональних представників.

- Органу, який має здійснювати координацію Стратегії, рекомендується вибудувати комунікацію та залучати народних депутатів до написання та впровадження Стратегії, тому що значна частина Стратегії стосується прийняття змін до законодавства, що є повноваженнями народних депутатів. На місцевому рівні залучення депутатів дозволить вирішувати проблеми фінансування Програм та конкурсів проектів, зокрема.
- Забезпечити доступ до всіх програмних документів регіональних Програм через сайти ОДА. Можливим варіантом є створення єдиного сайту, де будуть розділи для кожного регіону. Якщо використовувати вже існуючі сайти, то їх рекомендується значним чином оновити, зробити більш доступними та інформативними, забезпечивши можливість отримання доступу до всіх основних документів, звітування, обговорення проектів Планів заходів, пропозицій до них, інформації про стан виконання Програм/Планів заходів, інформації про діяльність Координаційних рад тощо. Представники ГС відзначали, що для них зручною формою комунікації є соціальна мережа Facebook, відповідно рекомендується додатково висвітлювати питання імплементації Стратегії та Програм, використовуючи інструменти соціальних мереж.
- Врахувати реформу місцевого самоврядування при розробці регіонального виміру Стратегії. Залучати органи місцевого самоврядування (не тільки обласного, але і районного рівня) до імплементації Стратегії. Це, перш за все, питання консультацій на рівні об'єднаних територіальних громад, громадського контролю та питання проведення конкурсів проектів організацій ГС, які мають бути узгоджені з новим адміністративно-територіальним устроєм.
- Виділити, принаймні у великих містах, приміщення, для роботи громадських рад та для проведення заходів організацій ГС.
- Органу, який має здійснювати координацію Стратегії, рекомендується проводити регулярні навчання структурних підрозділів ОДА, відповідальних за реалізацію Стратегії.
- Проводити навчання представників ГС (в тому числі, рекомендується проводити таке навчання на регіональному рівні засобами ОДА), що беруть участь в конкурсах проектів, надають соціальні послуги, хочуть бути виконавцями державної політики, проводити громадські експертизи тощо.

ІМПАКТ БОХ

На національному рівні частина представників впливових ГС зазначали, що їм нецікаво займатися питаннями, визначеними Стратегією, наприклад, брати участь у конкурсах проектів. Проте на місцевому рівні такий інтерес є, але є проблема з низьким рівнем якості проектів та складністю їх адміністрування. Такі самі проблеми, ймовірно, виникнуть з широким впровадженням інших завдань Стратегії, які стосуються держави. Тому навчання представників регіональних ГС є важливим. Крім цього, окремо рекомендується проводити навчання членів регіональних Координаційних рад щодо їх можливостей в імплементації Стратегії та Програм.

Рекомендується провести окреме дослідження стану впровадження соціальних послуг та розробити окрему програму зі сприяння надання соціальних послуг через організації ГС. Питання надання соціальних послуг є комплексним і потребує багатьох змін в різних сферах, в тому числі системної роботи щодо впровадження нових практик в органах влади і щодо збільшення спроможності організацій ГС надавати соціальні послуги.

Вказані загальні рекомендації стосуються того, що потрібно зробити для покращення якості системи імплементації Стратегії та власне самих програмних документів. Проте чинна Стратегія більше нагадує декларацію: вона не має окремого фінансування, не містить критеріїв виконання, планування, частина завдань сформульована процесуальним чином, не передбачаючи досягнення результату тощо. Відповідно можливою формою цього документа, яка краще відображає його суть, є саме форма Декларації. Тому альтернативною рекомендацією є підписання декларації про співпрацю між ГС та владою (у формі певного політичного органу), або декларації про підтримку ГС з боку влади. Така декларація може бути підписаною широким альянсом ГС і певні її положення можуть щороку оновлюватися.

Загалом майже всі респонденти відзначали, що для того, щоб Стратегія запрацювала, потрібна політична воля. На національному рівні говорили про політичну волю Президента або голів ЦОВВ, а на регіональному про політичну волю голів ОДА.

6.2 Рекомендації для Плану заходів 2020

З вищеназваних загальних рекомендацій, в короткостроковій перспективі можна реалізувати рекомендації з покращення форми звітності (звіти в табличній формі, структуровані відповідно до заходів). Також варто розпочати підготовку до створення нового Програмного документу відповідно до загальних рекомендацій і включити заходи, щодо його розробки, до Плану заходів на 2020 рік.

Мінімальні заходи задля збільшення участі представників ГС у імплементації Стратегії полягають у наданні приміщень у великих містах, для проведення заходів ГС та оновлення системи інформаційного супроводу Стратегії, що включає в себе роботу з підвищення доступності сайтів органів влади.

Рекомендується включити до Плану заходів 2020 року заходи з підвищення кваліфікації працівників структурних підрозділів ОДА, відповідальних за впровадження регіональних Програм, зокрема провести обмін досвідом між представниками різних ОДА. До навчання рекомендується включити питання впровадження соціальних послуг, питання залучення представників ГС до імплементації Програм (навчити чиновників тих способів залучення представників ГС, які є найбільш ефективними) та питання навчання представників регіональних ГС написанню проектів для конкурсів проектів й їх імплементації.

Далі будуть наведені рекомендації щодо виконання окремих завдань Стратегії. Водночас, враховуючи діючу структуру імплементації Стратегії, виконати всі зазначені рекомендації протягом одного року буде складно.

Варто врахувати, що якісні конкретні рекомендації щодо кожного з завдань потребують, у своїй більшості, проведення окремих глибинних досліджень.

Наступні рекомендації надаються Кабміну до включення та імплементації їх у Планах заходів на 2020 рік. Координаційній раді рекомендується сформувати робочі групи для напрацювання проектів, вказаних нормативно-правових актів та надання методичної допомоги Кабміну щодо імплементації наведених заходів.

Список рекомендацій щодо заходів для включення їх в План заходів 2020		
№	Завдання	Рекомендація
101	скорочення строків і спрощення реєстраційних процедур для організацій громадянського суспільства, зокрема процедур подання документів в електронній формі або за принципом «єдиного вікна»;	Запровадження можливості онлайн реєстрації змін, створення можливостей для онлайн реєстрації всіх організаційно-правових форм організацій ГС. Внесення змін до модельного статуту ГО, в частині гармонізації його з чинним законодавством.
103	удосконалення правового статусу, порядку створення, організації діяльності і припинення органів самоорганізації населення, розширення їх повноважень щодо участі у вирішенні питань місцевого значення;	Розробка нового проекту закону, що врегулює визначені в завданні аспекти, з врахуванням неприйнятого законопроекту 2466.
105	запровадження єдиного конкурсного порядку відбору органами виконавчої влади програмами виконавчої влади програм (проектів, заходів), розроблених організаціями громадянського суспільства, для виконання (реалізації) яких надається фінансова підтримка держави, та забезпечення на законодавчому рівні рівного доступу зазначених організацій, зокрема благодійних організацій, до участі у такому відборі;	Запровадження електронної системи конкурсів проектів, переведення фінансування організацій ГС на конкурсну основу, надання доступу (через зміни в Бюджетному кодексі) до конкурсів проектів всім організаційно-правовим формам організацій ГС, розширення кола напрямів діяльності організацій ГС, які можуть отримувати фінансування на конкурсній основі, наприклад, щодо організацій які займаються питаннями ВПО, гендерною тематикою, питаннями захисту навколишнього середовища, громадянською освітою, захистом прав людини тощо. На регіональному рівні рекомендується прибрати норму про обов'язкове залучення конкурсним проектом організації ГС більш як половини адміністративно-територіальних одиниць області. Рекомендується збільшити суму коштів, що надається на конкурсній основі на проекти організацій ГС, проведення навчання для учасників та потенційних учасників конкурсів щодо написання проектних заявок, роботи з бюджетними коштами тощо.
107	запровадження ефективних механізмів надання фінансової підтримки громадським ініціативам, спрямованим на реалізацію цієї Стратегії;	Одним з напрямів конкурсів проектів може бути саме надання фінансової підтримки громадським ініціативам, спрямованим на реалізацію цієї Стратегії.
108	створення з урахуванням кращих практик Європейського Союзу сприятливого податкового середовища для юридичних та фізичних осіб, які надають благодійну допомогу, та фізичних осіб, які отримують благодійну допомогу;	Розробка нового проекту закону, що врегулює визначені в завданні аспекти, з врахуванням неприйнятого законопроекту 8237, збільшення суми неоподаткованої благодійної допомоги та збільшення відсотку оподаткованого прибутку попереднього періоду, який впливає на фінансовий результат надавача благодійної допомоги.

109	запровадження однакового підходу щодо оподаткування податком на доходи фізичних осіб при отриманні безкоштовних соціальних послуг від бюджетних установ та від організацій громадянського суспільства;	Внести зміни до ПКУ щодо зрівняння оподаткування податком на доходи фізичних осіб при отриманні безкоштовних соціальних послуг від бюджетних установ та від організацій громадянського суспільства.
201	унормування на законодавчому рівні: порядку проведення органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування консультацій з громадськістю щодо проектів нормативно-правових актів під час їх розроблення зі встановленням вичерпного переліку випадків, коли такі консультації не проводяться, та механізму запобігання порушенню вимог щодо обов'язковості таких консультацій;	Прийняти закон про публічні консультації, де комплексно врегулювати питання проведення публічних консультацій, в тому числі й питання консультацій органів місцевого самоврядування.
202	унормування на законодавчому рівні: порядку ініціювання та проведення місцевих референдумів;	Розробка нового проекту закону, що врегулює визначені в завданні аспекти з врахуванням неприйнятого законопроекту 2145а-2.
203	унормування на законодавчому рівні: гарантій реалізації права на мирні зібрання із закріпленням вичерпного переліку підстав для обмеження мирних зібрань;	Розробка нового проекту закону, що врегулює визначені в завданні аспекти з врахуванням неприйнятого законопроекту 3587.
204	унормування на законодавчому рівні: порядку ініціювання, проведення загальних зборів (конференцій) членів територіальної громади за місцем проживання та реалізації їх рішень;	Розробка нового проекту закону, що врегулює визначені в завданні аспекти з врахуванням неприйнятого законопроекту 2467.
207	сприяння запровадженню обов'язкових публічних консультацій у процесі підготовки проектів Державного бюджету України та місцевих бюджетів;	Прийняти закон про публічні консультації, де окремо прописати питання консультацій під час прийняття бюджетів, засновуючись на особливостях бюджетної процедури.
208	визначення порядку здійснення громадської експертизи діяльності з надання адміністративних послуг, а також діяльності бюджетних установ, які надають соціальні послуги;	Розробити порядок здійснення громадської експертизи діяльності з надання адміністративних послуг, а також діяльності бюджетних установ, які надають соціальні послуги

301	запровадження практики закупівлі соціальних та інших суспільно значущих послуг через соціальне замовлення та забезпечення рівного доступу організацій громадянського суспільства та бюджетних установ до надання соціальних та інших суспільно значущих послуг за рахунок бюджетних коштів;	Створити окрему програму зі сприяння надання соціальних послуг через організації ГС.
306	запровадження обов'язкового залучення організацій громадянського суспільства до оцінки потреб громадян у соціальних та інших суспільно значущих послугах;	Прийняття змін до ЗУ «Про соціальні послуги», які зобов'язують залучати організації ГС до оцінки соціальних потреб або впроваджувати таку практику через відповідне навчання чиновників.
307	забезпечення імплементації законодавства Європейського Союзу в частині оподаткування податком на додану вартість соціальних та інших суспільно значущих послуг;	Провести окреме дослідження регуляторного поля щодо включення безкоштовних послуг, які надаються організаціями ГС, до 197 статті ПКУ.
404	сприяння міжсекторальній співпраці у запобіганні і протидії шахрайству та іншим зловживанням у сфері надання благодійної допомоги, посилення юридичної відповідальності за нецільове використання благодійної допомоги;	Поширити практику протидії шахрайству під час публічного збору благодійних пожертв на всі області України.
405	стимулювання волонтерської діяльності, у тому числі опрацювання питання щодо участі України в Європейській конвенції про довгострокову волонтерську службу;	Прийняття Європейської конвенції про довгострокову волонтерську службу.

ДОДАТКИ

Додаток 1. Можливість виконання завдань запланованими заходами на Національному рівні

№	Завдання	Оцінка можливості Виконання*	Коментар щодо можливості виконання
101	скорочення строків і спрощення реєстраційних процедур для організацій громадянського суспільства, зокрема процедур подання документів в електронній формі або за принципом «єдиного вікна»;	1	На виконання завдання планується розробити та запровадити низку нормативно-правових актів, які можуть вирішити це завдання.
102	удосконалення порядку віднесення організацій громадянського суспільства до неприбуткових організацій;	0	Плани заходів не містять заходів на виконання цього завдання.
103	удосконалення правового статусу, порядку створення, організації діяльності і припинення органів самоорганізації населення, розширення їх повноважень щодо участі у вирішенні питань місцевого значення;	1	На виконання заходів планувалося ухвалити законопроект, який, у разі ухвалення, міг би вирішити це завдання.
104	урегулювання на законодавчому рівні питання обов'язкового планування у Державному бюджеті України і місцевих бюджетах видатків на надання на конкурсних засадах фінансової підтримки для виконання програм (реалізації проектів, заходів), розроблених організаціями громадянського суспільства;	0	Плани заходів не містять заходів на виконання цього завдання.

105	запровадження єдиного конкурсного порядку відбору органами виконавчої влади програми (проектів, заходів), розроблених організаціями громадянського суспільства, для виконання (реалізації) яких надається фінансова підтримка держави, та забезпечення на законодавчому рівні рівного доступу зазначених організацій, зокрема благодійних організацій, до участі у такому відборі;	1	Планувалося внести зміни до частини НПА, провести роз'яснювальну роботу, що, у разі виконання, могло призвести до виконання цього завдання.
106	вироблення за участю громадськості пріоритетів та єдиних критеріїв щодо надання фінансової підтримки за рахунок бюджетних коштів для виконання програм (реалізації проектів, заходів), розроблених організаціями громадянського суспільства та спрямованих на реалізацію завдань державної, регіональної політики, визначення середньо- і довгострокових індикаторів обсягів надання такої фінансової підтримки;	0	Плани заходів не містять заходів на виконання цього завдання.
107	запровадження ефективних механізмів надання фінансової підтримки громадським ініціативам, спрямованим на реалізацію цієї Стратегії;	0	Плани заходів не містять заходів на виконання цього завдання.
108	створення з урахуванням кращих практик Європейського Союзу сприятливого податкового середовища для юридичних та фізичних осіб, які надають благодійну допомогу, та фізичних осіб, які отримують благодійну допомогу;	1	Планувалося розробити відповідний законопроект, який, у разі прийняття, міг би вирішити це завдання.
109	запровадження однакового підходу щодо оподаткування податком на доходи фізичних осіб при отриманні безкоштовних соціальних послуг від бюджетних установ та від організацій громадянського суспільства;	0	Плани заходів не містять заходів на виконання цього завдання.
110	впровадження допоміжних (сателітних) рахунків для статистичного обліку організацій громадянського суспільства та обліку їх діяльності відповідно до міжнародних стандартів;	0,25	В рамках виконання цього заходу планувалося лише проведення дослідження, проте, одне лише дослідження, без внесення змін до НПА та проведення організаційних заходів щодо впровадження такої практики, не може призвести до виконання цього завдання.

111	активізація комплексних заходів, спрямованих на підвищення громадянської освіти населення щодо можливості захисту своїх прав та вираження інтересів через різні форми демократії участі.	1	В рамках виконання цього завдання було заплановано розробку НПА, в тому числі, Концепції громадянської освіти та відкриття комунікаційних платформ. Це можна вважати активізацією, тобто, потенційним виконанням завдання.
201	унормування на законодавчому рівні: порядку проведення органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування консультацій з громадськістю щодо проектів нормативно-правових актів під час їх розроблення зі встановленням вичерпного переліку випадків, коли такі консультації не проводяться, та механізму запобігання порушенню вимог щодо обов'язковості таких консультацій;	0	Плани заходів не містять заходів на виконання цього завдання.
202	унормування на законодавчому рівні: порядку ініціювання та проведення місцевих референдумів;	1	Планувалося внести зміни до законодавства, що має виконати завдання.
203	унормування на законодавчому рівні: гарантій реалізації права на мирні зібрання із закріпленням вичерпного переліку підстав для обмеження мирних зібрань;	1	Планувалося внести зміни до законодавства, що має виконати завдання.
204	унормування на законодавчому рівні: порядку ініціювання, проведення загальних зборів (конференцій) членів територіальної громади за місцем проживання та реалізації їх рішень;	1	Планувалося внести зміни до законодавства, що має виконати завдання.
205	унормування на законодавчому рівні: обов'язковості затвердження у кожній територіальній громаді її статуту, що визначає, зокрема, порядки організації громадських слухань, внесення місцевої ініціативи та реалізації інших форм демократії участі;	0	Передбачено надання методичної допомоги, що не може призвести до законодавчого унормування
206	сприяння запровадженню на рівні органів місцевого самоврядування публічних консультацій з громадськістю, громадської експертизи їх діяльності та діяльності їх виконавчих органів, посадових осіб, комунальних підприємств, організацій та установ;	0,5	Планувалося прийняття змін до законодавства, щодо громадських рад (публічні консультації), проте, заплановані заходи не стосувалися громадської експертизи.
207	сприяння запровадженню обов'язкових публічних консультацій у процесі підготовки проектів Державного бюджету України та місцевих бюджетів;	0	Плани заходів не містять заходів на виконання цього завдання.

208	визначення порядку здійснення громадської експертизи діяльності з надання адміністративних послуг, а також діяльності бюджетних установ, які надають соціальні послуги;	0	Плани заходів не містять заходів на виконання цього завдання.
209	створення ефективного механізму реалізації права громадян на звернення до органів місцевого самоврядування з електронними петиціями;	0	Плани заходів не містять заходів на виконання цього завдання.
210	сприяння включенню до регламентів місцевих рад обов'язкових процедур забезпечення інформаційної прозорості і відкритості, у тому числі питань залучення громадськості до підготовки проектів актів, що мають важливе суспільне значення.	0	Плани заходів не містять заходів на виконання цього завдання.
301	запровадження практики закупівлі соціальних та інших суспільно значущих послуг через соціальне замовлення та забезпечення рівного доступу організацій громадянського суспільства та бюджетних установ до надання соціальних та інших суспільно значущих послуг за рахунок бюджетних коштів;	0,25	В рамках виконання цього заходу планувалося лише проведення тренінгів, щодо певного напрямку, не заплановано заходів щодо внесення змін у законодавство, чи інших заходів. З огляду на масштабність завдання, проведення лише одних тренінгів недостатньо для виконання цього завдання.
302	стимулювання розвитку соціального підприємництва, зокрема удосконалення механізмів фінансової підтримки такої діяльності;	0,25	В рамках виконання цього завдання було заплановано проведення дослідження та тренінгів/семінарів загального спрямування, чого недостатньо задля виконання цього завдання.
303	забезпечення рівних умов участі організацій громадянського суспільства у процедурах публічних закупівель;	0	Плани заходів не містять заходів на виконання цього завдання.
304	встановлення конкурсних засад визначення виконавців державних, регіональних та місцевих цільових програм серед організацій громадянського суспільства та забезпечення рівних можливостей для участі у таких конкурсах;	0	Плани заходів не містять заходів на виконання цього завдання.

305	забезпечення права неприбуткових організацій громадянського суспільства здійснювати відповідно до закону підприємницьку діяльність, якщо така діяльність відповідає меті (цілям) організації громадянського суспільства, сприяє її досягненню та не передбачає розподілу отриманих доходів (прибутків) або їх частини серед засновників (учасників), членів такої організації;	0,25	На виконання цього завдання планувалося здійснити правопросвітницьку роботу у рамках більш загального проекту, що може, лише незначним чином, допомогти у виконанні завдання.
306	запровадження обов'язкового залучення організацій громадянського суспільства до оцінки потреб громадян у соціальних та інших суспільно значущих послугах;	0,5	Планувалося розробити пропозиції щодо проведення моніторингу соціальних послуг. З огляду на те, що це лише пропозиції і не йдеться про інші суспільно значущі послуги, завдання можна вважати таким що може бути виконане лише частково.
307	забезпечення імплементації законодавства Європейського Союзу в частині оподаткування податком на додану вартість соціальних та інших суспільно значущих послуг;	0	Плани заходів не містять заходів на виконання цього завдання.
308	надання організаціям громадянського суспільства, які надають соціальні послуги за рахунок бюджетних коштів, права користуватися державним та комунальним майном на пільгових засадах.	0	Плани заходів не містять заходів на виконання цього завдання.
401	забезпечення органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування доступу громадськості до консультацій та правової допомоги (у тому числі безоплатної) з питань порядку створення і діяльності організацій громадянського суспільства;	1	Було утворено центри та платформи правової допомоги, які можна вважати органами, що можуть здійснювати відповідні консультації
402	запровадження обов'язкових моніторингу та оцінки розпорядниками бюджетних коштів програм і проектів, які виконуються організаціями громадянського суспільства за рахунок бюджетних коштів;	0	Плани заходів не містять заходів на виконання цього завдання.
403	запровадження обов'язкової звітності організацій громадянського суспільства, які отримують державну фінансову підтримку, публічного доступу до такої звітності, а також до результатів обов'язкового моніторингу, оцінки та експертизи результатів державної фінансової підтримки організацій громадянського суспільства;	1	Було заплановано внесення змін до постанови 1049.

404	сприяння міжсекторальній співпраці у запобіганні і протидії шахрайству та іншим зловживанням у сфері надання благодійної допомоги, посилення юридичної відповідальності за нецільове використання благодійної допомоги;	1	Було заплановано ряд тренінгів, спільних заходів, обговорення внесення змін до НПА, проведення інформаційних кампаній, тощо. Тобто, це завдання можна вважати таким, що за умови виконання запланованих заходів може бути виконаним.
405	стимулювання волонтерської діяльності, у тому числі опрацювання питання щодо участі України в Європейській конвенції про довгострокову волонтерську службу;	0	Плани заходів не містять заходів на виконання цього завдання.
406	запровадження механізму здійснення благодійної діяльності шляхом надсилання благодійних телекомунікаційних повідомлень;	0	Плани заходів не містять заходів на виконання цього завдання.
407	розширення сфер застосування державно-приватного партнерства за участю організацій громадянського суспільства;	0	Плани заходів не містять заходів на виконання цього завдання.
408	включення до навчальних програм загальноосвітніх, професійно-технічних, вищих навчальних закладів курсів і тем з питань розвитку громадянського суспільства;	0,5	Досягнення цього завдання передбачалось опосередковано, через розвиток громадянської освіти.
409	запровадження підготовки в системі вищої та післядипломної освіти фахівців з менеджменту неурядових організацій;	0	Плани заходів не містять заходів на виконання цього завдання.
410	забезпечення надання методичної, консультативної та організаційної допомоги органам державної влади, органам місцевого самоврядування з питань взаємодії з організаціями громадянського суспільства, розвитку громадянського суспільства;	0,5	Було заплановано проведення навчання за одним онлайн курсом, через те, що це лише один захід, не можна вважати це завдання таким, що може бути повністю виконаним.
411	проведення просвітницьких заходів та соціальної реклами з питань взаємодії з організаціями громадянського суспільства, розвитку громадянського суспільства;	0,5	В рамках цього завдання передбачено лише один просвітницький захід, натомість, заходів щодо соціальної реклами не передбачено, тобто, одне з підзавдань не планується виконувати. Отже, завдання, в цілому, може бути виконане лише частково.
412	стимулювання наукових досліджень, публікацій та просвітницьких заходів у сфері розвитку громадянського суспільства і міжсекторальної співпраці.	1	Завдання сформульовано доволі широко, тому до нього можна зарахувати багато заходів і, у разі їх виконання, завдання можна, в цілому, вважати виконаним.

* 1 – завдання може бути повністю виконане запланованими заходами

0,5 – завдання може бути частково виконане запланованими заходами

0,25 – завдання може бути лише незначним чином виконане запланованими заходами

0 – завдання не містить заходів на своє виконання, або ці імплементація цих заходів не призведе до виконання завдання.

Додаток 2. Можливість виконання завдань запланованими заходами Волинської програми

№	Завдання	Оцінка можливості виконання	Коментар щодо можливості виконання
105	запровадження єдиного конкурсного порядку відбору органами виконавчої влади програм (проектів, заходів), розроблених організаціями громадянського суспільства, для виконання (реалізації) яких надається фінансова підтримка держави, та забезпечення на законодавчому рівні рівного доступу зазначених організацій, зокрема благодійних організацій, до участі у такому відборі;	1	Заплановано проведення конкурсів для багатьох видів організацій, Тобто, це завдання можна вважати таким, що, за умови виконання запланованих заходів, може бути виконаним.
111	активізація комплексних заходів, спрямованих на підвищення громадянської освіти населення щодо можливості захисту своїх прав та вираження інтересів через різні форми демократії участі.	0,5	У Програмі заплановано проведення ряду антикорупційних та правопросвітницьких заходів, через те, що тематика є лише антикорупційною, це завдання можна вважати таким, що може бути виконаним лише частково.
206	сприяння запровадженню на рівні органів місцевого самоврядування публічних консультацій з громадськістю, громадської експертизи їх діяльності та діяльності їх виконавчих органів, посадових осіб, комунальних підприємств, організацій та установ;	1	Планувалося проведення багатьох заходів, як з проведення різних форм консультацій, так і щодо проведення експертизи, тому, за умови виконання запланованих заходів, це завдання може бути виконаним.
301	запровадження практики закупівлі соціальних та інших суспільно значущих послуг через соціальне замовлення та забезпечення рівного доступу організацій громадянського суспільства та бюджетних установ до надання соціальних та інших суспільно значущих послуг за рахунок бюджетних коштів;	0,5	Програма та Плани заходів містять ряд заходів спрямованих на виконання цього завдання, проте, ці заходи можуть вважатися недостатніми задля повноцінного запровадження практики надання соціальних послуг через організації ГС.
401	забезпечення органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування доступу громадськості до консультацій та правової допомоги (у тому числі безоплатної) з питань порядку створення і діяльності організацій громадянського суспільства;	1	Передбачено надання консультацій населенню, що, за умови виконання, може призвести до виконання цього завдання.

402	запровадження обов'язкових моніторингу та оцінки розпорядниками бюджетних коштів програми і проектів, які виконуються організаціями громадянського суспільства за рахунок бюджетних коштів;	1	Програмою заплановано моніторинг та оцінка проектів ГС, що, за умови виконання, може призвести до виконання цього завдання.
407	розширення сфер застосування державно-приватного партнерства за участю організацій громадянського суспільства;	1	У зв'язку з широким формулюванням цього завдання, заплановані заходи можуть вважатися такими, що, за умови виконання, можуть призвести до виконання цього завдання.
410	забезпечення надання методичної, консультативної та організаційної допомоги органам державної влади, органам місцевого самоврядування з питань взаємодії з організаціями громадянського суспільства, розвитку громадянського суспільства;	1	Заплановано проведення тренінгів та семінарів, в рамках яких, може бути надана відповідна допомога, тобто, завдання може бути виконаним.
411	проведення просвітницьких заходів та соціальної реклами з питань взаємодії з організаціями громадянського суспільства, розвитку громадянського суспільства;	0,5	У Програмі заплановані просвітницькі заходи, проте, не йде мова про соціальну рекламу, відповідно, завдання можна вважати таким, що може бути виконаним лише частково.
412	стимулювання наукових досліджень, публікацій та просвітницьких заходів у сфері розвитку громадянського суспільства і міжсекторальної співпраці.	0,5	У Програмі заплановано лише видання інформаційного бюлетеня, що не може вважатися повним виконанням цього завдання.

Додаток 3. Можливість виконання завдань запланованими заходами Одеської програми

№	Завдання	Оцінка можливості виконання	Коментар щодо можливості виконання
105	запровадження єдиного конкурсного порядку відбору органами виконавчої влади програм (проектів, заходів), розроблених організаціями громадянського суспільства, для виконання (реалізації) яких надається фінансова підтримка держави, та забезпечення на законодавчому рівні рівного доступу зазначених організацій, зокрема благодійних організацій, до участі у такому відборі;	1	Заплановано широкий спектр заходів, які, за умови виконання, мають призвести до виконання цього завдання.

111	активізація комплексних заходів, спрямованих на підвищення громадянської освіти населення щодо можливості захисту своїх прав та вираження інтересів через різні форми демократії участі.	1	Заплановані навчальні заходи, заходи з видання кращих практик, та підтримка тематичних проєктів, що, за умови виконання, може призвести до виконання цього завдання.
206	сприяння запровадженню на рівні органів місцевого самоврядування публічних консультацій з громадськістю, громадської експертизи їх діяльності та діяльності їх виконавчих органів, посадових осіб, комунальних підприємств, організацій та установ;	1	Заплановано широкий спектр заходів, як з проведення консультацій, так і експертизи, тобто, за умови виконання запланованих заходів, таке завдання можна буде вважати виконаним.
301	запровадження практики закупівлі соціальних та інших суспільно значущих послуг через соціальне замовлення та забезпечення рівного доступу організацій громадянського суспільства та бюджетних установ до надання соціальних та інших суспільно значущих послуг за рахунок бюджетних коштів;	0,5	Заплановано лише проведення тренінгів, тому, це завдання можна вважати таким, що може бути виконаним лише частково.
402	запровадження обов'язкових моніторингу та оцінки розпорядниками бюджетних коштів програм і проєктів, які виконуються організаціями громадянського суспільства за рахунок бюджетних коштів;	1	Заплановано захід, який за своїм формулюванням дублює завдання, тому, в разі його виконання, це завдання буде виконаним.
403	запровадження обов'язкової звітності організацій громадянського суспільства, які отримують державну фінансову підтримку, публічного доступу до такої звітності, а також до результатів обов'язкового моніторингу, оцінки та експертизи результатів державної фінансової підтримки організацій громадянського суспільства;	1	Заплановано захід, який за своїм формулюванням дублює завдання, тому, в разі його виконання, це завдання буде виконаним.
404	сприяння міжсекторальній співпраці у запобіганні і протидії шахрайству та іншим зловживанням у сфері надання благодійної допомоги, посилення юридичної відповідальності за нецільове використання благодійної допомоги;	1	Заплановано захід, який за своїм формулюванням дублює завдання, тому, в разі його виконання, це завдання буде виконаним.

407	розширення сфер застосування державно-приватного партнерства за участю організацій громадянського суспільства;	1	Заплановано проведення інформаційних кампаній та налагодження взаємодії з інститутами ГС, що за умови виконання призведе до, принаймні, мінімального розширення сфери партнерства, тому, за умови виконання, це завдання може вважатися виконанням завдання.
410	забезпечення надання методичної, консультативної та організаційної допомоги органам державної влади, органам місцевого самоврядування з питань взаємодії з організаціями громадянського суспільства, розвитку громадянського суспільства;	1	Серед іншого, заплановано захід, який за своїм формулюванням дублює завдання, тому, в разі його виконання, це завдання буде виконаним.
411	проведення просвітницьких заходів та соціальної реклами з питань взаємодії з організаціями громадянського суспільства, розвитку громадянського суспільства;	0,5	Заплановано проведення лише просвітницьких заходів, не запланована соціальна реклама, тому завдання можна вважати таким, чиє виконання можливе лише частково.
412	стимулювання наукових досліджень, публікацій та просвітницьких заходів у сфері розвитку громадянського суспільства і міжсекторальної співпраці.	1	Заплановано захід, який за своїм формулюванням дублює завдання, тому, в разі його виконання, це завдання буде виконаним.

Додаток 4. Можливість виконання завдань запланованими заходами Сумської програми

№	Завдання	Оцінка можливості виконання	Коментар щодо можливості виконання
103	удосконалення правового статусу, порядку створення, організації діяльності і припинення органів самоорганізації населення, розширення їх повноважень щодо участі у вирішенні питань місцевого значення;	0,5	Заплановано здійснення загального сприяння, що не може вважатися таким, що веде до повного виконання цього завдання.
105	запровадження єдиного конкурсного порядку відбору органами виконавчої влади програм (проектів, заходів), розроблених організаціями громадянського суспільства, для виконання (реалізації) яких надається фінансова підтримка держави, та забезпечення на законодавчому рівні рівного доступу зазначених організацій, зокрема благодійних організацій, до участі у такому відборі;	1	Заплановано проведення широкого спектру заходів, які можуть вважатися такими, що призведуть до виконання цього завдання.

106	вироблення за участю громадськості пріоритетів та єдиних критеріїв щодо надання фінансової підтримки за рахунок бюджетних коштів для виконання програм (реалізації проєктів, заходів), розроблених організаціями громадянського суспільства та спрямованих на реалізацію завдань державної, регіональної політики, визначення середньо- і довгострокових індикаторів обсягів надання такої фінансової підтримки;	0,5	Заплановано лише проведення навчальних заходів, тобто, завдання може бути виконане лише частково.
111	активізація комплексних заходів, спрямованих на підвищення громадянської освіти населення щодо можливості захисту своїх прав та вираження інтересів через різні форми демократії участі.	0,5	Заплановано здійснення загального сприяння, що не може вважатися таким, що веде до повного виконання цього завдання (зважаючи на формулювання – «комплексні заходи»).
206	сприяння запровадженню на рівні органів місцевого самоврядування публічних консультацій з громадськістю, громадської експертизи їх діяльності та діяльності їх виконавчих органів, посадових осіб, комунальних підприємств, організацій та установ;	1	Заплановані заходи як з проведення консультацій, так і з проведення експертизи, що, у разі їх виконання, можуть вважатися такими, що призведуть до виконання цього завдання.
301	запровадження практики закупівлі соціальних та інших суспільно значущих послуг через соціальне замовлення та забезпечення рівного доступу організацій громадянського суспільства та бюджетних установ до надання соціальних та інших суспільно значущих послуг за рахунок бюджетних коштів;	1	Заплановані заходи можуть призвести до запровадження практики надання соціальних послуг через соціальне замовлення.
401	забезпечення органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування доступу громадськості до консультацій та правової допомоги (у тому числі безоплатної) з питань порядку створення і діяльності організацій громадянського суспільства;	1	Запланований захід має формулювання, що відображає формулювання наявне у завданні, тому, за умови виконання заходу, відповідне завдання може вважатися виконаним.
407	розширення сфер застосування державно-приватного партнерства за участю організацій громадянського суспільства;	1	Заплановано проведення багатьох заходів, що, за умови виконання, можуть вважатися такими, що виконують це завдання.
408	включення до навчальних програм загальноосвітніх, професійно-технічних, вищих навчальних закладів курсів і тем з питань розвитку громадянського суспільства;	1	Заплановано викладання у формі факультативів та лекцій тем щодо ГС і, за умови виконання, це завдання можна буде вважати виконаним.

410	забезпечення надання методичної, консультативної та організаційної допомоги органам державної влади, органам місцевого самоврядування з питань взаємодії з організаціями громадянського суспільства, розвитку громадянського суспільства;	1	Заплановано захід, який за своїм формулюванням дублює завдання, тому, в разі його виконання, це завдання буде виконаним.
411	проведення просвітницьких заходів та соціальної реклами з питань взаємодії з організаціями громадянського суспільства, розвитку громадянського суспільства;	0,5	Заплановано проведення лише просвітницьких заходів, не запланована соціальна реклама, тому завдання можна вважати таким, чиє виконання можливе лише частково.

Додаток 5. Можливість виконання завдань запланованими заходами Харківської програми

№	Завдання	Оцінка можливості виконання	Коментар щодо можливості виконання
103	удосконалення правового статусу, порядку створення, організації діяльності і припинення органів самоорганізації населення, розширення їх повноважень щодо участі у вирішенні питань місцевого значення;	0,5	У Програмі йде мова про створення сприятливих умов, тобто зачіпається тільки частина завдання.
105	запровадження єдиного конкурсного порядку відбору органами виконавчої влади програм (проектів, заходів), розроблених організаціями громадянського суспільства, для виконання (реалізації) яких надається фінансова підтримка держави, та забезпечення на законодавчому рівні рівного доступу зазначених організацій, зокрема благодійних організацій, до участі у такому відборі;	1	Є ряд заходів щодо цього завдання, які можуть, у разі їх виконання, можуть призвести до виконання цього завдання.
106	вироблення за участю громадськості пріоритетів та єдиних критеріїв щодо надання фінансової підтримки за рахунок бюджетних коштів для виконання програм (реалізації проектів, заходів), розроблених організаціями громадянського суспільства та спрямованих на реалізацію завдань державної, регіональної політики, визначення середньо- і довгострокових індикаторів обсягів надання такої фінансової підтримки;	1	У Програмі прописаний захід, який за своїм формулюванням частково відображає формулювання цього завдання, тому, за умови реалізації цього заходу, завдання може вважатися виконаним.

111	активізація комплексних заходів, спрямованих на підвищення громадянської освіти населення щодо можливості захисту своїх прав та вираження інтересів через різні форми демократії участі.	1	Є багато заходів на виконання цього завдання, які можуть, у разі їх виконання, призвести до виконання цього завдання.
206	сприяння запровадженню на рівні органів місцевого самоврядування публічних консультацій з громадськістю, громадської експертизи їх діяльності та діяльності їх виконавчих органів, посадових осіб, комунальних підприємств, організацій та установ;	1	Є багато заходів, як щодо консультацій, так і щодо експертизи, на виконання цього завдання, які можуть, у разі їх виконання, призвести до виконання цього завдання.
301	запровадження практики закупівлі соціальних та інших суспільно значущих послуг через соціальне замовлення та забезпечення рівного доступу організацій громадянського суспільства та бюджетних установ до надання соціальних та інших суспільно значущих послуг за рахунок бюджетних коштів;	0,5	Єдиний захід з цього напрямку передбачає активізацію цього механізму, чого недостатньо для впровадження практики.
302	стимулювання розвитку соціального підприємництва, зокрема удосконалення механізмів фінансової підтримки такої діяльності;	0,5	Заплановані заходи загального сприяння соціальним підприємствам, проте відсутні конкретні механізми фінансової підтримки, що можна вважати лише частковим виконанням цього завдання.
306	запровадження обов'язкового залучення організацій громадянського суспільства до оцінки потреб громадян у соціальних та інших суспільно значущих послугах;	1	Заплановано декілька заходів, які, у разі їх реалізації, можуть вважатися такими, що виконують це завдання.
401	забезпечення органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування доступу громадськості до консультацій та правової допомоги (у тому числі безоплатної) з питань порядку створення і діяльності організацій громадянського суспільства;	1	Формулювання запланованих заходів відповідає формулюванню завдання, тому, у разі виконання цього заходу, завдання, також, можна буде вважати виконаним.
402	запровадження обов'язкових моніторингу та оцінки розпорядниками бюджетних коштів програм і проектів, які виконуються організаціями громадянського суспільства за рахунок бюджетних коштів;	1	Формулювання запланованих заходів відповідає формулюванню завдання, тому, у разі виконання цього заходу, завдання, також, можна буде вважати виконаним.

403	запровадження обов'язкової звітності організацій громадянського суспільства, які отримують державну фінансову підтримку, публічного доступу до такої звітності, а також до результатів обов'язкового моніторингу, оцінки та експертизи результатів державної фінансової підтримки організацій громадянського суспільства;	1	Формулювання запланованих заходів відповідає формулюванню завдання, тому, у разі виконання цього заходу, завдання, також, можна буде вважати виконаним.
407	розширення сфер застосування державно-приватного партнерства за участю організацій громадянського суспільства;	1	Заплановано ряд заходів, які, за умови виконання мають призвести, принаймні, до мінімального розширення сфери партнерства.
408	включення до навчальних програм загальноосвітніх, професійно-технічних, вищих навчальних закладів курсів і тем з питань розвитку громадянського суспільства;	1	Формулювання запланованих заходів відповідає формулюванню завдання, тому, у разі виконання цього заходу, завдання, також, можна буде вважати виконаним.
410	забезпечення надання методичної, консультативної та організаційної допомоги органам державної влади, органам місцевого самоврядування з питань взаємодії з організаціями громадянського суспільства, розвитку громадянського суспільства;	0,5	Планувалося надання лише методичної допомоги, тобто, лише часткове виконання завдання.
411	проведення просвітницьких заходів та соціальної реклами з питань взаємодії з організаціями громадянського суспільства, розвитку громадянського суспільства;	1	Заплановано декілька заходів, які, у разі їх реалізації, можуть вважатися такими, що виконують це завдання.
412	стимулювання наукових досліджень, публікацій та просвітницьких заходів у сфері розвитку громадянського суспільства і міжсекторальної співпраці.	0,5	Заходи на виконання цього завдання переважно сфокусовані на наукових публікаціях, сфера просвітництва не охоплюється.

Додаток 6. Дослідницькі питання

Дослідницькі питання

1. Національний рівень

- a) Якою мірою, Плани заходів відповідають та розкривають завдання Національної Стратегії?
- b) Якою мірою, процес розробки та прийняття Планів заходів є невідкладним (швидким), прозорим та інклюзивним?
- c) Якою мірою, річні Плани заходів були імплементовані так, як це планувалось?
- d) Чи були експерти чи представники інституцій/організацій громадянського суспільства, залучені до написання регуляцій? Зі своєї ініціативи, чи на запрошення виконавчої влади?
- e) Якою мірою, різні актори (Уряд, СКМУ, Мінрегіон, виконавча влада, Координаційна рада) внесли свій вклад у досягнення завдань Національної Стратегії через імплементацию річних Планів заходів? Чи забезпечували вони інституційну допомогу, методологічну допомогу? Чи здійснювали вони моніторинг імплементации?
- f) Якою мірою, прийняті дії/заходи покращили середовище для громадських ініціатив та розвитку громадянського суспільства? З точки зору інституцій? З точки зору громадянського суспільства?
- g) Чи Національна Стратегія та річні Плани заходів мали комплексне врахування гендерних аспектів?

2. Обласний рівень

- a) Якою мірою, обласні Програми та Плани заходів відповідають та розкривають завдання Національної Стратегії?
- b) Якою мірою, процес розробки та прийняття Програм та Планів заходів є невідкладним (швидким), прозорим та інклюзивним?
- c) Якою мірою, Програми та Плани заходів були імплементовані так, як це планувалось?
- d) Чи були експерти чи представники інституцій/організацій громадянського суспільства залучені до написання регуляцій на обласному рівні? Зі своєї ініціативи, чи на запрошення виконавчої влади?
- e) Якою мірою, Координаційні ради при ОДА внесли свій вклад у імплементацию обласних Програм та Планів заходів? Чи забезпечували вони методологічну допомогу? Чи здійснювали вони моніторинг імплементации?

f) Якою мірою, прийняті дії/заходи на обласному рівні покращили середовище для громадських ініціатив та розвитку громадянського суспільства? З точки зору інституцій? З точки зору громадянського суспільства?

g) Чи обласні Програми та Плани заходів мали комплексне врахування ґендерних аспектів?

Додаток 7. Перелік проблем

Проблеми-причини:

1. Недостатня прозорість діяльності органів державної влади, органів місцевого самоврядування.
2. Забюрократизовані процедури взаємодії органів державної влади, органів місцевого самоврядування з громадськістю
3. Низький рівень взаємної довіри органів державної влади, органів місцевого самоврядування та громадськості.
4. Тимчасова окупація Російською Федерацією Автономної Республіки Крим і міста Севастополя та військова агресія Російської Федерації в окремих районах Донецької і Луганської областей, існуючі у зв'язку з цим перешкоди в утворенні і діяльності організацій громадянського суспільства на відповідних територіях.
5. Недосконалість чинного законодавства.
6. Недостатній рівень гармонізації законодавства України із законодавством Європейського Союзу та врахування кращого міжнародного досвіду у сфері розвитку громадянського суспільства.

Проблеми-наслідки:

1. Відсутній ефективний громадський контроль за діяльністю органів державної влади, органів місцевого самоврядування.
2. Недостатня практика залучення громадськості до формування та реалізації державної політики і вирішення питань місцевого значення.
3. Благодійники не мають ефективних стимулів з боку держави, зокрема податкових, обтяжені бюрократичними процедурами.
4. Відсутній дієвий механізм захисту від шахрайства та інших зловживань у сфері благодійництва.
5. Більшість організацій громадянського суспільства не має доступу до державної фінансової підтримки через її обмежений обсяг.

6. Більшість організацій громадянського суспільства не має доступу до державної фінансової підтримки через незастосування прозорих конкурсних процедур.
7. Більшість організацій громадянського суспільства не має доступу до державної фінансової підтримки через надання необгрунтованих переваг окремим видам організацій громадянського суспільства.
8. Реалізацію програм (проектів, заходів), розроблених організаціями громадянського суспільства, для виконання (реалізації) яких надається фінансова підтримка держави, ускладнюють надмірно короткі строки, протягом яких вона надається.
9. Реалізацію програм (проектів, заходів), розроблених організаціями громадянського суспільства, для виконання (реалізації) яких надається фінансова підтримка держави, ускладнюють необгрунтовані обмеження на види витрат, які можуть бути профінансовані за рахунок бюджетних коштів.
10. Тенденція надання переваги у сфері надання соціальних та інших суспільно значущих послуг, державним і комунальним підприємствам та установам, що не сприяє підвищенню якості послуг та призводить до надмірного зростання бюджетних витратків.
11. Недостатні стимули щодо здійснення організаціями громадянського суспільства підприємницької діяльності, спрямованої на вирішення соціальних проблем (соціальне підприємництво).
12. Недостатні стимули щодо долучення організацій громадянського суспільства до надання соціальних послуг зі сприяння у працевлаштуванні та професійної підготовки соціально вразливих верств населення.
13. Відсутня єдина державна інформаційно-просвітницька політика у сфері сприяння розвитку громадянського суспільства.

Додаток 8. Орієнтовні критерії прозорості та інклюзивності

Прозорість

Рівень оцінки	Опис
Високий рівень	Будь-яка особа, навіть без спеціальних навичок пошуку інформації, може знайти всю інформацію щодо процесу написання програмного документу: проект документа, хто його формував, які подавалися пропозиції, коли, від кого, яким чином ці пропозиції були враховані, як проходило обговорення проекту документа, пропозицій до нього, хто був залучений до цього обговорення, і т.д. Наявна інформація як про електронні пропозиції, так і про «офлайн» обговорення (наприклад, у формі протоколів). Вся інформація є відкритою, доступною (інформація, зокрема, є в електронному вигляді), та знаходиться в одному місці.
Рівень вище середнього	Особа, яка має спеціальні навички пошуку інформації, може знайти більшість інформації щодо процесу формування документу в режимі «онлайн».
Середній рівень	Частина основної інформації щодо процесу написання доступна в режимі «онлайн». Частина інформації можна отримати за допомогою запитів, інтерв'ю, тощо. Не вживається спеціальних заходів із закриття інформації, проте частина інформації недоступна через те, що не вживалося спеціальних заходів з підвищення прозорості.
Рівень нижче середнього	За допомогою інтернет пошуку можна знайти лише невелику частину інформації про процес формування документу. Отримання більшої частини інформації є ускладненим та потребує багато часу, частина інформації може бути закритою.
Низький рівень	За допомогою інтернет пошуку можна знайти лише мінімальну інформацію, або вона зовсім відсутня. Отримання інформації іншими шляхами є дуже ускладнене, частина інформації є закритою (через здійснення спеціальних заходів для закриття інформації).

Інклюзивність⁶⁷

Рівень оцінки	Опис
Високий рівень	Будь-яка особа може долучитися до процесу написання документу, її пропозиції розглядаються на рівні з усіма іншими пропозиціями. Вживаються заходи, щодо долучення широкого кола осіб.
Рівень вище середнього	Не існує категорійних обмежень для осіб, що хочуть подати свої пропозиції. Пропозиції інсайдерів та інституціолізованих акторів мають пріоритет над іншими пропозиціями. Вживаються заходи щодо широкого долучення експертів.
Середній рівень	Не існує категорійних обмежень для осіб, що хочуть подати свої пропозиції. Пропозиції інсайдерів та інституціолізованих акторів мають пріоритет над іншими пропозиціями. Вживаються обмежені та «формальні» заходи з погодження пропозицій інсайдерів та експертів. Фактично, пропозиції надходять лише з інституціолізованих каналів комунікації, їх частково враховують.

⁶⁷ На рівень інклюзивності частково впливає прозорість, не маючи необхідної інформації долучитися до процесу написання документу – складно.

Рівень нижче середнього	Канали надходження пропозицій – обмежені, пропозиції сторонніх осіб фактично не розглядають. Реальні заходи з залучення інших осіб до процесу написання документу є обмеженими. Надходження пропозицій по інституціолізованим каналам є обмеженим. Сторонній особі складно подати свої пропозиції.
Низький рівень	Пропозиції у процесі написання документу зовсім, або майже зовсім, не приймаються і не враховуються. Коло розробників документу – закрите. Стороння особа не може надати свої пропозиції до проекту документу, Інституціолізовані канали комунікації - відсутні, або майже не працюють. Можуть існувати категорійні обмеження для осіб, що надають пропозиції.

Список Джерел

Цитовані джерела

1. Аналітичний звіт за підсумками виконання проекту «Громадський супровід реалізації Національної стратегії сприяння розвитку громадянського суспільства на регіональному рівні», виконане ВГО «Асоціація сприяння самоорганізації населення», м. Одеса, 2018 <https://drive.google.com/file/d/1vR5WwBF3CPDs9wHpbCj-4LEvm6sTH1zy/view>
2. Закон України «Про громадські об'єднання» <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4572-17>
3. Закон України «Про державні цільові програми» <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1621-15>
4. Закон України «Про соціальні послуги» <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2671-19#n107>
5. Інформація з веб-сайту про Засідання громадської ради при Одеській обласній державній адміністрації <https://uwr.odessa.gov.ua/zasidannya-gromadskoyi-rady-pry-odeskij-oblasnij-derzhavnij-administratsiyi-3/>
6. Лист Міністерства Фінансів України від 06.02.2019 № 11210-09-5/3214 - <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v3214201-19>
7. Матеріали до круглого столу «Звіт по Україні 2017-2018 «Барометр ОГС: оцінка середовища для громадянського суспільства у країнах Східного партнерства», що пройшов 10.10.2019 Готель «Київ». – Попередні результати дослідження в рамках проекту «Monitoring Progress, Empowering Action»
8. Наказ Міністерства Соціальної Політики України від 27.12.2013 № 904 «Про затвердження Методичних рекомендацій з проведення моніторингу та оцінки якості соціальних послуг» <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0904739-13>
9. Постанова КМУ від 12 жовтня 2011 р. № 1049 «Про затвердження Порядку проведення конкурсу з визначення програм (проектів, заходів), розроблених інститутами грома-

дянського суспільства, для виконання (реалізації) яких надається фінансова підтримка» <https://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1049-2011-%D0%BF>

10. Постанова КМУ від 3 вересня 2014 р. № 495 «Про затвердження Положення про Міністерство культури України» <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/495-2014-п>
11. Постанова КМУ від 3 листопада 2010 р. № 996 «Про забезпечення участі громадськості у формуванні та реалізації державної політики» <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-2010-%D0%BF>
12. Постанова КМУ від 31 січня 2007 р. N 106 «Про затвердження Порядку розроблення та виконання державних цільових програм» - <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/106-2007-%D0%BF>
13. Про магістерську програму з управління неприбутковими організаціями. <http://management.lviv.ua/prohamy/upravlinnia-neprybutkovymy-organizatsijamy/pro-prohamu>
14. Указ Президента України від 13 жовтня 2015 року № 580/2015 «Про Стратегію національно-патріотичного виховання дітей та молоді на 2016 - 2020 роки» <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580/2015>

Програмні документи. Національний рівень

1. Указ Президента України від 26 лютого 2016 року № 68/2016 «Про сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні» <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/ru/68/2016>
2. Указ Президента України від 4 листопада 2016 року № 487/2016 «Питання Координаційної ради сприяння розвитку громадянського суспільства» <https://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/487/2016>
3. Розпорядження КМУ від 14 серпня 2019 р. № 657-р «Про затвердження плану заходів на 2019 рік щодо реалізації Національної стратегії сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні на 2016-2020 роки» <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/657-2019-%D1%80>
4. Розпорядження КМУ від 10 травня 2018 р. № 297- «Про затвердження плану заходів на 2018 рік щодо реалізації Національної стратегії сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні на 2016-2020 роки» <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/297-2018-%D1%80>
5. Розпорядження КМУ від 11 травня 2017 р. № 296-р «Про затвердження плану заходів на 2017 рік щодо реалізації Національної стратегії сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні на 2016-2020 роки» <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/296-2017-%D1%80>
6. Розпорядження КМУ від 2 листопада 2016 р. № 802-р Київ «Про затвердження плану заходів на 2016 рік з реалізації Національної стратегії сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні на 2016-2020 роки» <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/802-2016-%D1%80>
7. Звіт про виконання плану заходів на 2016 рік з реалізації Національної стратегії сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні на 2016 – 2020 роки https://www.kmu.gov.ua/storage/app/media/17-civik-2018/rubrik_spryiannia/zvit-strategie_2016.docx

8. Звіт про виконання плану заходів на 2017 рік з реалізації Національної стратегії сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні на 2016 – 2020 роки https://www.kmu.gov.ua/storage/app/media/17-civik-2018/rubrik_spryiannia/project-zvit_Natczstratege_2017.doc
9. Звіт про виконання плану заходів на 2018 рік з реалізації Національної стратегії сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні на 2016 – 2020 роки https://www.kmu.gov.ua/storage/app/sites/1/17-civik-2018/rubrik_spryiannia/zvit_spryiann_2018.docx
10. Протокол Засідання Координаційної ради сприяння розвитку громадянського суспільства від 17.04.2018 (неопублікований)
11. Протокол Засідання Координаційної ради сприяння розвитку громадянського суспільства від 07.09.2017 (неопублікований)
12. Протокол Засідання Координаційної ради сприяння розвитку громадянського суспільства від 06.12.2016 (неопублікований)

Волинська область

13. Регіональна цільова програма сприяння розвитку громадянського суспільства у Волинській області на 2016 – 2020 роки «Волинь. Громадський рух – 2020», затверджена рішенням Волинської обласної ради 14.07.2016 № 6/ 10 http://volynrada.gov.ua/sites/default/files/6_10_yata-ta---_t--tm.doc
14. Розпорядження Голови Волинської ОДА від 30.12.2016 № 633 «Про утворення координаційної ради сприяння розвитку громадянського суспільства у Волинській області» <http://nра.voladm.gov.ua/2016/633.zip>
15. Розпорядження Голови Волинської ОДА від 15.01.2018 № 18 «Про затвердження плану заходів щодо реалізації у 2018 – 2019 роках Національної стратегії сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні на 2016 – 2020 роки» <http://nра.voladm.gov.ua/2018/18.zip>
16. Розпорядження Голови Волинської ОДА від 29.12.2016 № 631 «Про затвердження плану заходів щодо реалізації у 2017 році Національної стратегії сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні на 2016 – 2020 роки» <http://nра.voladm.gov.ua/2016/631.zip>
17. Інформація щодо стану виконання регіональних програм станом на 06.06.2019 року (неопублікована)
18. Документ Волинської ОДА для Волинської обласної ради від 15.02.2018 № 1089/50/218 «Про виконання регіональної цільової програми сприяння розвитку громадянського суспільства у Волинській області 2016-2020» (неопубліковано)
19. Документ відділу внутрішньої політики Волинської ОДА для Волинської обласної ради від 21.02.2019 № 61/04/2-19 «Про виконання регіональної цільової програми сприяння розвитку громадянського суспільства у Волинській області 2016-2020» (неопубліковано)

20. Протокол № 1 Засідання Координаційної ради сприяння розвитку громадянського суспільства у Волинській області від 01.02.2017 (неопубліковано)
21. Протокол № 2 Засідання Координаційної ради сприяння розвитку громадянського суспільства у Волинській області від 07.03.2017 (неопубліковано)
22. Протокол № 3 Засідання Координаційної ради сприяння розвитку громадянського суспільства у Волинській області від 05.04.2017 (неопубліковано)
23. Протокол № 4 Засідання Координаційної ради сприяння розвитку громадянського суспільства у Волинській області від 09.08.2017 (неопубліковано)
24. Протокол № 1 Засідання Координаційної ради сприяння розвитку громадянського суспільства у Волинській області від 01.03.2018 (неопубліковано)
25. Протокол Засідання Координаційної ради при Волинській обласній державній адміністрації від 09.10.2018 (неопубліковано)

Одеська область

26. Регіональна цільова програма сприяння розвитку громадянського суспільства в Одеській області на 2018-2020 роки, затверджена рішенням Одеської обласної ради від 14 березня 2018 року № 659-VII <https://oda.odessa.gov.ua/statics/pages/files/5af97797d09dc.pdf>
27. Рішення Одеської обласної ради від 21 грудня 2018 року № 851-VII «Про внесення змін до рішення обласної ради від 14 березня 2018 року № 659-VII «Про затвердження Регіональної цільової програми сприяння розвитку громадянського суспільства в Одеській області на 2018-2020 роки» <https://oda.odessa.gov.ua/statics/pages/files/5c3dfd520a071.pdf>
28. Розпорядження голови Одеської ОДА від 08.11.2017 № 1054/A-2017 «Про утворення координаційної ради з питань сприяння розвитку громадянського суспільства при голові Одеської обласної державної адміністрації» <https://oda.odessa.gov.ua/statics/pages/files/5aed976cde5fa.pdf>
29. Розпорядження голови Одеської ОДА від 12.03.2019 № 332/A-2019 «Про внесення змін у додаток до розпорядження голови Одеської обласної державної адміністрації від 08 листопада 2017 року № 1054/A-2017» <https://oda.odessa.gov.ua/statics/pages/files/5ca4be6d653cd.pdf>
30. Розпорядження голови Одеської ОДА від 07.08.2017 № 687/A-2017 «Про затвердження плану заходів щодо реалізації у 2017 році в Одеській області Національної стратегії сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні на 2016-2020 роки» <https://oda.odessa.gov.ua/statics/pages/files/5af97988b80eb.pdf>
31. Розпорядження голови Одеської ОДА від 28.03.2018 № 292/A-2018 «Про затвердження плану заходів щодо реалізації у 2018 році в Одеській області Національної стратегії

- сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні на 2016-2020 роки» <https://oda.odessa.gov.ua/statics/pages/files/5aed94faac557.pdf>
32. Розпорядження голови Одеської ОДА від 21.01.2019 № 63/A-2019 «Про затвердження плану заходів щодо реалізації у 2019 році в Одеській області Національної стратегії сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні на 2016-2020 роки» <https://oda.odessa.gov.ua/statics/pages/files/5c4efd3874ddb.pdf>
33. Інформація про виконання плану заходів щодо реалізації у 2017 році в Одеській області Національної стратегії сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні на 2016-2020 роки <https://uvp.odessa.gov.ua/wp-content/uploads/2017/08/18.02.05-Zvit-vykonannya-Planu-Nats-strategiyi-na-2017-rik.pdf>
34. Інформація про виконання плану заходів щодо реалізації у 2018 році в Одеській області Національної стратегії сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні на 2016-2020 роки, затвердженого розпорядженням голови обласної державної адміністрації від 28.03.2018 № 292/A-2018 <https://oda.odessa.gov.ua/statics/pages/files/5c94dae64b7e6.pdf>
35. Інформація про виконання у 2018 році Регіональної цільової програми сприяння розвитку громадянського суспільства в Одеській області на 2018-2020 роки, затвердженої рішенням Одеської обласної ради від 14.03.2018 № 659-VII <https://oda.odessa.gov.ua/statics/pages/files/5c94db27c1574.pdf>
36. Матеріали кращих практик “Використання різних форм демократії участі, співпраці органів публічної влади та громадських об’єднань” <https://uvp.odessa.gov.ua/wp-content/uploads/2019/04/Krashhi-praktyky-2018.pdf>
37. Протокол № 1 засідання Координаційної ради з питань сприяння розвитку громадянського суспільства при голові Одеської обласної державної адміністрації від 15.12.2017 <https://oda.odessa.gov.ua/statics/pages/files/5aed97946f6bf.pdf>

Сумська область

38. Обласна програма сприяння розвитку громадянського суспільства на 2017 – 2020 роки затверджена рішенням Сумської обласної ради 22.12.2016 року № 110-VII http://media.sm.gov.ua/images/docs/2017/Vnytrishnya_polituka/programma_rgs.pdf
39. Рішення Сумської обласної ради від 20.12.2017 «Про внесення змін до Обласної програми сприяння розвитку громадянського суспільства на 2017-2020 роки» http://media.sm.gov.ua/images/docs/2017/Vnytrishnya_polituka/zminu_rgs.pdf
40. Рішення Сумської обласної ради від 27.04.2018 «Про внесення змін до Обласної програми сприяння розвитку громадянського суспільства на 2017-2020 роки» http://media.sm.gov.ua/images/docs/2017/Vnytrishnya_polituka/zminu_rgs_18.pdf

41. Розпорядження голови Сумської обласної державної адміністрації від 26.04.2016 № 212-ОД «Про координаційну раду з питань сприяння розвитку громадянського суспільства при Сумській обласній державній адміністрації» http://sm.gov.ua/images/docs/dostup/212_16.doc
42. Розпорядження голови Сумської обласної державної адміністрації від 13.06.2016 № 298-ОД «Про внесення змін до розпорядження голови Сумської обласної державної адміністрації від 26.04.2016 № 212-ОД» http://sm.gov.ua/images/docs/dostup/298_16.doc
43. Розпорядження голови Сумської обласної державної адміністрації від 13.09.2016 № 462-ОД «Про внесення змін до розпорядження голови Сумської обласної державної адміністрації від 26.04.2016 № 212-ОД» http://sm.gov.ua/images/docs/dostup/462_16.doc
44. Розпорядження голови Сумської обласної державної адміністрації від 13.02.2017 № 73-ОД «Про внесення змін до складу координаційної ради з питань сприяння розвитку громадянського суспільства при Сумській обласній державній адміністрації» http://sm.gov.ua/images/docs/dostup/73_17.doc
45. Розпорядження голови Сумської обласної державної адміністрації від 14.03.2018 № 168-ОД «Про внесення змін до розпорядження голови Сумської обласної державної адміністрації від 26.04.2016 № 212-ОД» http://sm.gov.ua/images/docs/dostup/168_18.doc
46. Розпорядження голови Сумської обласної державної адміністрації від 30.12.2016 № 690-ОД «Про затвердження плану заходів щодо реалізації в Сумській області у 2017 році Національної стратегії сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні на 2016-2020 роки» http://sm.gov.ua/images/docs/dostup/690_16.doc
47. Розпорядження голови Сумської обласної державної адміністрації від 28.12.2017 № 784-ОД «Про затвердження плану заходів щодо реалізації в Сумській області у 2018 році Національної стратегії сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні на 2016-2020 роки» http://sm.gov.ua/images/docs/dostup/784_17.doc
48. Розпорядження голови Сумської обласної державної адміністрації від 22.12.2018 № 780-ОД «Про затвердження плану заходів щодо реалізації в Сумській області у 2019 році Національної стратегії сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні на 2016-2020 роки» http://sm.gov.ua/images/docs/dostup/780_18.doc
49. Про хід виконання розпорядження голови Сумської обласної державної адміністрації від 30.12.2016 № 690-ОД «Про затвердження плану заходів щодо реалізації в Сумській області у 2017 році Національної стратегії сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні на 2016-2020 роки» у I півріччі 2017 року http://media.sm.gov.ua/images/docs/zvit_rgs_1_2017.doc
50. Інформація про хід виконання у 2017 році Обласної програми сприяння розвитку громадянського суспільства на 2017-2020 роки, затвердженої рішенням Сумської обласної ради від 22.12.2016 (у розрізі напрямів діяльності та заходів програми) <http://media.sm.gov.ua/images/docs/22.12.2016.doc>
51. Інформація про виконання плану заходів щодо реалізації в Сумській області у 2017 році Національної стратегії сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні на 2016-2020

роки, затвердженого розпорядженням голови Сумської обласної державної адміністрації від 30.12.2016 № 690-ОД http://media.sm.gov.ua/images/docs/zvit_rgs_2016_2020.doc

52. Інформація про виконання розпорядження голови Сумської обласної державної адміністрації від 28.12.2017 № 784-ОД «Про затвердження плану заходів щодо реалізації в Сумській області у 2018 році Національної стратегії сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні на 2016-2020 роки» http://media.sm.gov.ua/images/docs/rgs_%202018_15.01.2019.doc
53. Інформація про хід виконання у 2018 році Обласної програми сприяння розвитку громадянського суспільства на 2017-2020 роки, затвердженої рішенням Сумської обласної ради від 22.12.2016 (зі змінами, затвердженими рішеннями Сумської обласної ради від 20.12.2017 та від 27.04.2018), у розрізі напрямів діяльності та заходів програми http://media.sm.gov.ua/images/docs/rgs_2018.doc
54. Протокол № 1 засідання координаційної ради з питань сприяння розвитку громадянського суспільства при Сумській обласній державній адміністрації від 04 липня 2016 року (неопубліковано)
55. Протокол засідання координаційної ради з питань сприяння розвитку громадянського суспільства при Сумській обласній державній адміністрації від 13 липня 2016 року (проведене к засідання робочої групи) (неопубліковано)
56. Протокол № 2 засідання координаційної ради з питань сприяння розвитку громадянського суспільства при Сумській обласній державній адміністрації від 31 серпня 2016 року (неопубліковано)
57. Протокол № 3 засідання координаційної ради з питань сприяння розвитку громадянського суспільства при Сумській обласній державній адміністрації від 01 листопада 2016 року (неопубліковано)
58. Протокол № 4 засідання координаційної ради з питань сприяння розвитку громадянського суспільства при Сумській обласній державній адміністрації від 3 серпня 2017 року (неопубліковано)
59. Протокол № 5 засідання координаційної ради з питань сприяння розвитку громадянського суспільства при Сумській обласній державній адміністрації від 02 березня 2018 року (неопубліковано)
60. Протокол № 6 засідання координаційної ради з питань сприяння розвитку громадянського суспільства при Сумській обласній державній адміністрації від 24 травня 2018 року (неопубліковано)
61. Протокол № 7 засідання координаційної ради з питань сприяння розвитку громадянського суспільства при Сумській обласній державній адміністрації від 08 листопада 2018 року (неопубліковано)

Харківська область

62. Обласна цільова програма сприяння розвитку громадянського суспільства на 2016 – 2020 роки затверджена рішенням Харківської обласної ради 14 квітня 2016 року № 110-VII http://oblrada.kharkov.ua/uploads/docs/Regional_programs/34_gromad_suspilstvo/110-VII_programa.doc
63. Рішення Харківської обласної ради Від 14 квітня 2016 року № 110-VII «Про затвердження обласної цільової Програми сприяння розвитку громадянського суспільства на 2016 – 2020 роки та Порядку використання коштів обласного бюджету, передбачених на виконання пункту 9 «Підтримка діяльності громадських організацій інвалідів, ветеранів, громадських чорнобильських організацій, організацій ветеранів АТО» розділу 7 «ОСНОВНІ ЗАХОДИ ПРОГРАМИ» зазначеної Програми» <http://www.ts.lica.com.ua/?type=1&base=77&menu=372806&id=9202>
64. Рішення Харківської обласної ради Від 23 червня 2016 року № 186-VII «Про внесення змін до обласної цільової Програми сприяння розвитку громадянського суспільства на 2016 – 2020 роки, затвердженої рішенням обласної ради від 14 квітня 2016 року № 110-VII» <http://www.ts.lica.com.ua/?type=1&base=77&menu=372806&id=9202>
65. Рішення Харківської обласної ради Від 08 грудня 2016 року № 317-VII «Про внесення змін до обласної цільової Програми сприяння розвитку громадянського суспільства на 2016 – 2020 роки, затвердженої рішенням обласної ради від 14 квітня 2016 року № 110-VII» <http://www.ts.lica.com.ua/?type=1&base=77&menu=373448&id=10172>
66. Рішення Харківської обласної ради Від 30 серпня 2018 року № 786-VII «Про внесення змін до обласної цільової Програми сприяння розвитку громадянського суспільства на 2016 – 2020 роки, затвердженої рішенням обласної ради від 14 квітня 2016 року № 110-VII» <http://www.ts.lica.com.ua/?type=1&base=77&menu=375989&id=14267>
67. Розпорядження Голови Харківської ОДА від 02.08.2016 № 328 «Про утворення Координаційної ради з питань сприяння розвитку громадянського суспільства при обласній державній адміністрації» [https://kharkivoda.gov.ua/content/documents/820/81962/files/160802-01-11-zagal-328-rozp\(1\).pdf](https://kharkivoda.gov.ua/content/documents/820/81962/files/160802-01-11-zagal-328-rozp(1).pdf)
68. Розпорядження Голови Харківської ОДА від 24.04.2018 № 304 «Про внесення змін до розпорядження голови обласної державної адміністрації від 02.08.2016 року № 328» <http://kharkivoda.gov.ua/content/documents/925/92469/files/180424-01-11-zagal-304-rozp.pdf>
69. План заходів з реалізації в Харківській області в 2016 році Національної стратегії сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні на 2016-2020 роки. http://kharkivoda.gov.ua/content/documents/827/82638/Attaches/plan_rozvitku_gromad._suspilstva.pdf
70. План заходів з реалізації в Харківській області в 2017 році Національної стратегії сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні на 2016-2020 роки. http://kharkivoda.gov.ua/content/documents/843/84234/Attaches/natsionalna_strategiya_2017_plan.pdf

71. План заходів з реалізації в Харківській області в 2018 році Національної стратегії сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні на 2016-2020 роки. http://kharkivoda.gov.ua/content/documents/935/93453/Attaches/plan_zahodiv_2018.pdf
72. План заходів з реалізації в Харківській області в 2019 році Національної стратегії сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні на 2016-2020 роки. [http://kharkivoda.gov.ua/content/documents/968/96729/files/%D0%9F%D0%BB%D0%B0%D0%BD%202019%20%D0%A1%D1%82%D1%80%D0%B0%D1%82%D0%B5%D0%B3%D1%96%D1%8F\(1\).pdf](http://kharkivoda.gov.ua/content/documents/968/96729/files/%D0%9F%D0%BB%D0%B0%D0%BD%202019%20%D0%A1%D1%82%D1%80%D0%B0%D1%82%D0%B5%D0%B3%D1%96%D1%8F(1).pdf)
73. Звіт про виконання Плану заходів з реалізації в Харківській області в 2016 році Національної стратегії сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні на 2016-2020 роки (неопублікований)
74. Звіт про виконання Плану заходів з реалізації в Харківській області в 2017 році Національної стратегії сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні на 2016-2020 роки http://kharkivoda.gov.ua/content/documents/911/91087/Attaches/2018_vikonannya_natsstrategiya_strategiya.pdf
75. Звіт про виконання Плану заходів з реалізації в Харківській області в 2018 році Національної стратегії сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні на 2016-2020 роки (неопублікований)
76. Протокол засідання Координаційної ради з питань сприяння розвитку громадянського суспільства при обласній державній адміністрації від 16.09.2016 (неопублікований)
77. Протокол засідання Координаційної ради з питань сприяння розвитку громадянського суспільства при обласній державній адміністрації від 28.12.2016 (неопублікований)
78. Протокол засідання Координаційної ради з питань сприяння розвитку громадянського суспільства при обласній державній адміністрації від 07.04.2017 (неопублікований)

УКР

www.coe.int

Рада Європи є провідною правозахисною організацією континенту. Вона складається з 47 держав-членів, з яких 28 є членами Європейського Союзу. Усі держави-члени Ради Європи підписали Європейську конвенцію про права людини – договір, спрямований на захист прав людини, демократії та верховенства права. Європейський суд з прав людини здійснює нагляд за виконанням Конвенції в державах-членах.

